

Tutu yo'o' nduu' ña ni ke'i San Lucas mii' ka'án ra xa'a' ña ni xaa te ni tianu' Jesús

*Ni ka'an Jesús ña ti'vi' a Espíritu Santo koo
xiin' yoo', ne ndikún ichi' a*

¹ Tutu ña ni ti'vi' nuu' i nda'a' un', xkuaa' Teófilo ndii, ka'án a xa'a' sakuu' ña ni xaa Jesús xiin' xa'a' sakuu' ña ni sania'á a ndee kii' ni xa'a' a xiin' chuun nuu' a,

² xiin' ndee kii' ni kaa a ndivi'. Te kii' kuní ka kaa a ndivi' ndii, xiin' ña ndi'e' Espíritu Santo ni ka'an chuun' a nuu' te ni nakaxin a sania'á ichi' a ndee ña kuní a saa ra.

³ Te kii' ni xka'ndia ña ni xi'i a, te ni natia'ku a ndii, nii' uvi xiko kivi' ni tuvi a nuu' te jaan' xiin' kua'a' nuu' ña sania'á kaxi' ña'a' a ña ni natia'ku xna'a a. Te ni ka'an tu a xiin' ra xa'a' saa kuní Ndiosí ka'ndia chuun' a nimá ne yivi'.

⁴ Te unta' kii' ndu'u' inga' ka Jesús xiin' te jaan' ndii, ni ka'an chuun' a xiin' ra ndii:

—Kundiātu ndo' ñuu Jerusalén ndee saxinú Ndiosí, yuva' e', kuento a ña ni taxi a nuu' ndo' saa ni xiní so'o ndo' ni ka'an i.

⁵ Sakan' ña Juan ndii, xiin' tikui ni sakuchi' ra ne yivi' cuenta Ndiosí. Ndisu Ndiosí ndii, ndee ndia'vi' kivi' kuní, te sakuchi' a ndo'ó cuenta a xiin' ña ndi'e' Espíritu Santo —ni kachi a.

*So'o ni xaa a kii' ni ndani'i Ndiosí Jesús te
kua'an a ndivi'*

⁶ Tē tē nī nākaya xiin' Jesús jaan' nī ndatu'un' ña'a' ndii:

—Tákui'e, ¿ñáá vītīn tǎxī un' ña xa'a' ka'ndia chuun' mji' ndu, ne ta'an' un', ne Israel? —nī kachī rā xiin' a.

⁷ Tē nī nākuijn Jesús nuu' rā ndii:

—Kōo' xa'a' ña kundani ndo'ó amaa, uun ndee kivi' kuji' xaa ña koo ña xa nī chituní yuva' e' Ndiosí xiin' ña ndiee' mji' a.

⁸ Ndisu kiji' vikui'nu Espíritu Santo ndo'ó ndii, natijn ndo' ña ndiee' a, tē ndiee yu'u' ndo' xa'a' i nuu' ne ndiee' ñuu Jerusalem, xiin' iin kanii' nuu' ñu'u' Judea, xiin' iin kanii' nuu' ñu'u' Samaria. Tē iin sakan' tū saa ndo' ña jaan' ndee mii' xan ndi'i iin yivi' —nī kachī a xiin' rā.

⁹ Ndi'i so'o nī ka'an a ña jaan', tē nī xa'a' a kua'an kaa a ndivi', tē ita' tē jaan' xito' ndi'e' ña'a' rā ndee nī na'in ña'a' iin viko', tē nī xini' ka ña'a' rā.

¹⁰ Tē kiji' ita' ka tē jaan' xito' tē xito' rā ndivi' saa kuxika' Jesús kua'an kaa a ndii, numi' va tē nī tuvī uvī tǎ'an tē yivi' ni'nu' rā toto yaa ita' rā xiin' tē jaan'.

¹¹ Tē nī ka'an tē uvī tǎ'an jaan' xiin' rā ndii:

—Ndo'ó, tē ñuu Galilea, ¿ndichun na ita' ndo' xito' ndiaa ndo' ndivi'? Jesús, ña nī xika xiin' ndo' kaa' tē kua'an a ndivi' ndii, saa nii' yoo' a xini ndo' kua'an kaa a ndivi' ndii, nii' sakan' tū koo a kiji' nandiko' a —nī kachī tē jaan'.

Nakaxin tē nī tianu' Jesús sania'á ichi' a iin tē nani' Matías, tē na'in chuun' rā nuu' Judas

¹² Sakan' tē nī kiee tē jaan' xini' xiki' ña nani' Olivos. Tē xiki' jaan' ndii, yatīn iin' a saa

kuvi ku'un xa'a' ne judío iin kivi' sábado, ña xinandiee' ña.

13 Kii' ni xaa ra ñuu jaan' ndii, ni kaa ra vi'e, te ni ko'ni ra ndienü mii' ndiee' nuu' sakuu' ra. Te ikan' ka'ni Pedro, xiin' Juan, xiin' Jacobo, xiin' Andrés, xiin' Felipe, xiin' Tomás, xiin' Bartolomé, xiin' Mateo. Te ka'ni tu Jacobo, te nduu' si'e Alfeo, xiin' Simón, te ni xika xiin' iin ti'vi, te nani' Zelote, xiin' Judas, te nduu' ñani Jacobo.

14 Te sakuu' te jaan' ndii, nakayá ra, te ka'an inga' ra xiin' Ndiosí xiin' iin ndaa' nimá ra. Te ka'ni tu sava ña'a' xiin' ra, te ka'ni tu María si'i Jesús, xiin' ñani a ikan'.

15 Kii' sakan' ndii, ni xikuijn ndichi Pedro ma'in' ne ini xini Jesús xiin' e', ne kuu' yatin' ciento oko, ndiee' ikan', te ni ka'an ra ndii:

16 —Ñani ta'an' i, ni kuni a ña ni xinü ña yoso' nuu' tutu Ndiosí ña ni saka'an Espíritu Santo David xta'an' iin yivi', kii' ni ka'an ra xa'a' Judas, te ni ni'i ichi' nuu' te yivi', te ni xa'an tiin ra Jesús.

17 Kuachi ndii iin te ni ndiaká ta'an' xiin' ndu'u ni nduu Judas jaan', te ni ndiso chuun tu ra ña sanía'a ra ichi' a xiin' ndu.

18 (Te jaan' ndii, xiin' xu'un', ña ni xiku'un ya'vi' ra xa'a' ña ña'a ña ni xaa ra, ni sata' ra iin ñu'u', te nuu' ñu'u' jaan' ni nama ra, te ni tui ra xini' ra ñu'u' jaan' ndee ni ka'ndi ma'in' ra, te ni kije sakuu' xiti ra.

19 Te ni xini sakuu' ne ndiee' ñuu Jerusalén kuento ña ni ndo'o te jaan'. Sakan' na kuii' ni chindu'u' ña kivi' ñu'u' jaan', Acéldama. Te ña

jaan' kuni kachi a xiin' tu'un mii' nia ndii, ñu'u' ní'.)

²⁰ Sakan' na yoso' tu a nuu' tutu Salmos mii' ka'an a ndii:

Na nduxin xachi' mii' ni ndu'u' ra,

te na koo' kundjee xachi' ka ikan'.

Sakan' yoso' a. Te yoso' tu a ndii:

Na na'in chuun' tuku te yivi' nuu' ra.

Sakan' yoso' a.

²¹ Ña jaan' na kuii' kuni a nakaxin e' iin te xa ndiaka' ta'an' xiin' ndu sakuu' kivi' ña ni xika xto'o e' Jesús tein e',

²² ndee kij' ni sakuchi' ña'a' Juan, te ndee kij' ni kaa Jesús jaan' ndivi'. Ña jaan' na kuii' kuni a ña kunduu iin te jaan', te ndee yu'u' inga' xiin' ndu xa'a' ña ni natiaaku Jesús —ni kachi Pedro.

²³ Sakan' na kuii' ni nakaxin ne yivi' uvi ta'an te yivi'. José, te nani' tu Barsabás, te nani' tu ra Justo. Te inga ra nani' Matías.

²⁴ Sakan' te ni ka'an nia xiin' Ndiosí ndii:

—Xto'o ndu Ndiosí, xa'a' a ña yo'ó xini saa iin' nimá sakuu' ne yivi' ndii, nia'a un' ndu ndee te uvi ta'an yo'o' ni nakaxin un',

²⁵ te na'in chuun ra ña kunduu tu ra te tianu' Jesús sania'á ichi' a. Kuachi ndii ni nakoo Judas chuun jaan', te kua'an ra mii' ni xata'an ku'un ra —ni kachi nia.

²⁶ Sakan' te ni katin nia xa'a' uvi saa' te jaan', te ni xini nia ña Matías nduu' te ni nakaxin Ndiosí. Te ndee kij' sakan' ndii, ni natiin nia Matías jaan', te ni nduun ra xiin' uxi iin ka te xa nduu' te ni tianu' Jesús sania'á ichi' a.

2

Sɔ'o nɪ xaa a kii' nɪ xikui'nu Espiritu Santo ne nduu' kuenta Jesús

¹ Tɛ kii' nɪ xaa viko' Pentecostés ndii, iin xaan' ndiee' inga' sakuu' ne inɪ xini Jesús jaan'.

² Tɛ numi' va, tɛ nɪ nɪ'i ndiee' ndivi' ndee naa xaa' a kii' xka'ndiá iin tachi' ndiee' va, tɛ nɪ nɪ'i kanii' tixin vi'e mii' ndiee' inga' ne jaan'.

³ Sakan' tɛ nɪ xini nɪa ña tuví ña iin' ndee naa ñu'u ndatin, tɛ nɪ nata'vi' a, tɛ iin ndaa' iin ndaa' a nɪ xikundiee xini' i'in ne jaan'.

⁴ Tɛ sakuu' ne jaan' nɪ xikui'nu Espiritu Santo, tɛ nɪ xa'a' ka'án i'in nɪa tuku tu'un saa nii' saka'án ña'a' Espiritu Santo jaan'.

⁵ Kii' sakan' ndii, nɪ ndiee tɛ judío, tɛ saxinú ña kuní Ndiosí, tɛ nɪ kiee iin kanii' nuu' ñu'u' iin yivi' ñuu Jerusalén jaan'.

⁶ Tɛ kii' nɪ xini sɔ'o nɪa ña nɪ nɪ'i jaan' ndii, nɪ nakaya kua'a' xava'a nɪa mii' ndiee' ne inɪ xini Jesús jaan', tɛ nɪ nandanɪ koo' chukuu' nɪa, sakan' ña i'in nɪa nɪ xini sɔ'o ña tu'un mii' nɪa ka'án ne jaan'.

⁷ Tɛ nɪ sana inɪ nɪa, tɛ nɪ nandanɪ xava'a tu nɪa, tɛ nɪ xa'a' ka'án xiin' ta'an' nɪa ndii:

—iSusɪ rain! Ne nɪ kiee ñu'u' Galilea nduu' sakuu' ne kaa' nu'.

⁸ Ndisu, ¿saa tu kuvɪ xini sɔ'o i'in yoo' ña ka'án nɪa tu'un mii' e', ña nɪ tuvɪ e' xiin'?

⁹ Sakan' ña teɪn e' yo'o' ndii, ka'nɪ ne nɪ kiee ñu'u' Partia, xiin' ne nɪ kiee ñu'u' Media, xiin' ne nɪ kiee ñu'u' Elam, xiin' ne nɪ kiee ñu'u' Mesopotamia, xiin' ne nɪ kiee ñu'u' Judea, xiin'

ne n̄i k̄iee ñu'u' Capadocia, xiin' ne n̄i k̄iee ñu'u' Ponto, xiin' ne n̄i k̄iee ñu'u' Asia,

¹⁰ xiin' ne n̄i k̄iee ñu'u' Frigia, xiin' ne n̄i k̄iee ñu'u' Panfilia, xiin' ne n̄i k̄iee ñu'u' Egipto, xiin' ne n̄i k̄iee ñu'u' Libia, ña kandu'u' yat̄in ñuu Cirene, xiin' ne n̄i k̄iee ñuu Roma, ne ndiee' ñuu yo'o', ne nduu' ne judío, xiin' ne n̄i nakundikun ña kandixa' ne judío.

¹¹ Te ka'n̄i t̄u ne n̄i k̄iee ñu'u' Creta, xiin' ne n̄i k̄iee ñu'u' Arabia. Ndisu sakuu' yoo' xini so'o xiin' t̄u'un m̄i' e' ka'án ña xa'a' chuun ka'nu' koo' chukuu' ña xaa' Ndiosí —n̄i kachi ña.

¹² Te n̄i sanā in̄i sakuu' ña, te x̄ini ka ña ndee ña saa ña, te ndatu'ún' ta'an' ña ndii:

—¿Ndee ña kuni kachi t̄u sakuu' ña n̄i x̄ini so'o e' ka'a'? —kachi xiin' ta'an' ña.

¹³ Ndisu sava t̄uku ña xandi'i' t̄io' ka'án ndii:

—Xin̄i xava'a' ne ka'a' —kachi ña.

So'o n̄i xaa a ki' n̄i ka'an ndoso' Pedro

¹⁴ Sakan' te n̄i ndondich̄i Pedro xiin' te ux̄i in̄i ta'an te nda'a' xa'a' Jesús xiin' ra. Te n̄i ka'an ti'e' Pedro xiin' ne kua'a' jaan' ndii:

—Ndo'ó, ne judío, ne ta'an' i, ne n̄i k̄iee t̄uku xaan', xiin' ndo'ó, ne ndiee' ñuu Jerusalén yo'o' ndii, kun̄i so'o ndo', te chuun xa'a' va ndo' ña ka'an i xiin' ndo' xa'a' ña xka'ndiá yo'o'.

¹⁵ Kuāsa' xini ne yo'o' naa xanini ndo'ó, kuachi ndii sakan' ka in̄i ña'a kuji' nduu' a.

¹⁶ Süu' jaan' ndii xa n̄i ka'an tiakú Joel xt̄a'an' xa'a' ña xini ndo' ka'a' ki' n̄i ka'an ra ndii:

¹⁷ N̄i ka'an Ndiosí ndii:

Kivi' so'o' ndi'i' ndii,

taan' i Espiritu i nimá sakuu' ne yivi'.

Xa'a' a jaan' na tiaa si'e ndo'
 xiin' ña'a' si'e ndo' ndii,
 ka'an tiakú ña tu'un i.
 Te ne sava ndii, kunj ña ña satuví xiin' mii' mii'
 i nuu' ña.

Te te xixa ndii, nia'a xiin' mii' i nuu' ra xiin' xanj.
 18 Te sakan' tu te xika' nuu' nuu' i,
 xiin' ña'a' ne xika' nuu' nuu' i ndii,
 taan' i Espíritu i nimá ña
 te ka'an tiakú ña tu'un i.

19 Te ndienú ndivi' ndii, saa i ña nandanj va ne
 yivi'.

Te nuu' ñu'u' jin yivi' ndii,
 saa i चुउन ka'nu' nuu' ña.
 Naa kuu' xiin' ní', xiin' ñu'u, xiin' viko' ñu'ma.
 20 Ñu'u ndii, kuu jin yavi xachi' a,
 te yoo' ndii, nanduu kua'a a ndee naa ní'
 ña kuní ka xaa kivi' chie ña ka'nu' koo' chukuu',
 ña ni chituní xto'o e'.

21 Te yoo ka kakan nuu' xto'o e' Ndiosí ndii,
 sakakú ña'a' a nuu' kuachj ña.
 Ni kachj Joel.

22 'Sakuu' ndo'ó, ne vi'e Israel xiin' i ndii, kunj
 so'o ndo' ña ka'an i: Xa xiní ndo'ó ña Jesús, ña ni
 kīee ñuu Nazaret ndii, ni nia'a Ndiosí nuu' ndo'
 ña suvi a ni tianu' ña jaan', te ni xaa a ña nia'á,
 xiin' ña nandanj va ne yivi', xiin' चुउन ka'nu'
 nuu' ndo'.

23 Te xa ni xinj Ndiosí ña sanakua'a jin te yivi'
 Jesús jaan' nda'a' ndo', sakan' ña mii' a ni chituní
 ña jaan' ndee ña kuní ka koo a. Te xiin' nda'a'
 te ña'a ni xa'ni' ña'a' ndo' nuu' krusín.

24 Ndisu nī sanatiaku ña'a' Ndiosí, sakakú ña'a' a nuu' tundo'o' ña taxi' ña xi'í jaan', sakan' ña kōo' ndiee' ña xi'í jaan' nuu' Jesús jaan'.

25 Kuachī ndii xā nī ka'an tu David xa'a' a ndii: Xini ī ña yoo xto'o' e' xiin' ī sakuu' kivi'.

Sakan' ña nda'a' kua'a' ī yoo a,
te naa' yoo ña jaan' xiin' ī ndii,
kōo' ndee iin ña kuvī kisi nimá ī.

26 Xa'a' a jaan' na va'a va kuni nimá ī
te xita' siī' tu ī yaa.

Te ndee ñu'u' nde'ī ī ndii, nandiee' ndiatu' inī a.

27 Kuachī ndii nākoo xachi' un' yu'u' tixin yavi
ndii,

nī ndee tāxi tu un' ña tivi' ñu'u' nde'ī te nduu'
kuenta un'.

28 Te xā nī nia'a un' yu'u' ndee ña nduu' ichi' va'a,
ña taxi' kivi' ñuu ña kōo' kivi' ndi'ī.

Te sakutu' vi' un' nimá ī xiin' ña siī' xa'a' a ña
yoo un' xiin' ī.

Nī kachi' ra.

29 'Ñani ta'an' ī, taxi' ndo' ka'an kaxi' ī xiin'
ndo' xa'a' te xiī' yata' e' David. Te jaan' ndii, nī
xi'ī ra, te nī chinaá ña'a' te yivi' tixin iin ñaña'.
Te iin' ka ñaña' jaan' ndee vitin ñuu yo'o'.

30 Te ka'an tiakú tu'un Ndiosí nī nduu David
jaan', te xā nī xini tu ra ña nī tijn ndiaa xiin' mii'
mii' Ndiosí kij' nī taxi' a kuento a nuu' ra ña iin
te siani' xika' ra kunduu te ka'ndia chuun' kuu'
nuu', te kundu'u' ra mii' nī xa'ndia chuun' ra.

31 Sakan' na ndee ña kuní ka natiaku ña
kunduu Cristo, ña sakakú yoo', te nī ka'an tuvi'
inī ra xa'a' ñu'u' nde'ī a, ña ndöo xachi' a tixin
yavi ndii, nī ndee tivi' tu a.

³² Te Jesús jaan' ndii, nì sanatiaku ña'a' Ndiosí. Te sakuu' ndu'u nduu' ne ndiee' yu'u' xa'a' ña jaan'.

³³ Te kij' ndi'i nì tiin ka'nu' Ndiosí Jesús ndee nì chindu'u' ña'a' nda'a' kua'a' a, te nì natiin Jesús jaan' Espíritu Santo nda'a' yuva' e' Ndiosí, ña nì taxi a kuento a xa'a', ikan' te nì taxi ña'a' Jesús jaan' nda'a' ndu. Te Espíritu Santo jaan' nduu' ña xaa' ña xini ndo', xiin' ña xini so'o ndo' kaq' vitiin.

³⁴ Sakan' ña süu' David nduu' te nì kaq' ndivi'. Ndisu nì ka'an ra ndii:

Nì ka'an xto'o e' Ndiosí xiin' xto'o i ndii:

Kundu'u' nda'a' kua'a' i

³⁵ na sandoó kui'e xachi' i te ndasi' yo'ó.

Nì kachi a xiin' ña jaan'.

³⁶ 'Sakan' na kuii' kuní a kundani kaxi' sakuu' ndo'ó, ne ta'an' i, ne Israel, ña Jesús, ña nì xi'i nuu' krusín nì xaa ndo' ndii, nì sakuiso' chuun' ña'a' Ndiosí, te nduu' a xto'o e', te nduu' tu a Cristo, ña sakakú yoo' —nì kachi Pedro.

³⁷ Kij' nì xini so'o ña ña nì ka'an ra jaan' ndii, nì kusuchi' xava'a iní ña. Sakan' na nì ndatu'un' ña Pedro xiin' inga te nì tianu' Jesús ndii:

—Ñani ta'an' ndu, ¿ndee ña kuní a saa ndu na sakan'? —nì kachi ña.

³⁸ Te nì nakuiin Pedro nuu' ña ndii:

—Nama ndo' nimá ndo' xa'a' kuachi ña xaa' ndo', te kuchi i'in ndo' kuenta Jesucristo te koo ka'nu' iní Ndiosí xa'a' ndo'. Te taxi tu a Espíritu Santo kunaq' nimá ndo'.

³⁹ Kuachi ndii nì chikandu'u' Ndiosí kuento a jaan' xa'a' ndo'ó, xiin' xa'a' si'e ndo', xiin' xa'a'

sakuu' ne ndiee' xika' iin yivi', ne kuni xto'o e' Ndiosí kana a —ni kachi ra.

⁴⁰ Te xiin' kua'a' ya'a ka tu'un va'a ni ndiee yu'u' ra nuu' nia, te ni ndiaa yu'u' tu ña'a' ra ka'an ra xiin' nia ndii:

—Saxinú ndo' ña ka'an i yo'o', te kaku ndo' nuu' tundo'o' ña kundo'o' ne nia'a, ne ndiee' iin yivi' vitiin —ni kachi ra.

⁴¹ Sakan' na kuii' ne ni natiin tu'un ña ni ka'an ndoso' ra xa'a' Jesús ndii, ni chichi nia cuenta a. Te kii' sakan' ndii, ni nduiin yatin' uni mii' ka ne yivi' xiin' ne xa ini xini Jesús.

⁴² Te ni ita ni'i nia nuu' ña ni sania'a te ni tianu' Jesús jaan', te iin ndaa' ni nduu nimá sakuu' nia, te ni xixi inga' tu nia, te ni ka'an inga' tu nia xiin' Ndiosí.

Sq'o ni ndiee inga' ne ini xini Jesús ña nuu'

⁴³ Te ni nandaní va sakuu' ne jaan', sakan' ña kua'a' va ña nandaní ne yivi' xiin' chuun ka'nu' ni xaa te ni tianu' Jesús jaan'.

⁴⁴ Te sakuu' ne ini xini Jesús ndii, iin ndaa' va ni nduu nia, te ni chindiee' ta'an' tu nia xiin' ña kumi' nia.

⁴⁵ Ni xiko' nia nu'u' nia xiin' ña kumi' nia, te ni nata'vi' nia xu'un', ña ni ki'in nia xa'a' a, nda'a' sakuu' inga' ne ini xini Jesús saa kuni nuu' i'in nia.

⁴⁶ Te saa kivi' nakayá nia yi'e' yukun' ka'nu' xaka'nu' nia Ndiosí. Te ni xixi inga' nia ña xaxi' xakuua' cuenta Jesús vi'e nia. Te ni yoo tu ña xaxi' inga' nia ña'a xa'a' ña va'a kuni nia, te vita kuu' nimá nia kii' xaa' nia ña jaan'.

47 Xaka'nu' n̄a Ndiosí, t̄e va'a va kuni sakuu' ne ñuu jaan' xini ña'a' n̄a. T̄e i'in kivi' kua'an ndii, nakaya ka xto'o e' ne sakakú a nuu' kuachi n̄a, t̄e nduui' n̄a xiin' ne xa nduu' kuenta a jaan'.

3

Sq'o ni xaa a kii' ni sanda'a Pedro iin t̄e kui'e xa'a'

1 Pedro xiin' Juan ndii, kua'an kaa ra yi'e yukun' ka'nu' ka un̄i xakuaa', ña nduu' hora ña xi ka'an ne judío xiin' Ndiosí.

2 T̄e iin t̄e kui'e xa'a' ndee ni tui ra ndii, saa kivi' kua'an ndiaka ña'a' ne yivi' yi'e yukun' ka'nu' mii' nani' a yi'e ndatun'. Chindu'u' ña'a' n̄a ikan' t̄e kakan ra xu'un' nuu' ne xka'ndia kua'an yukun' jaan'.

3 Kii' ni xini ra kuan ko'ni Pedro xiin' Juan nuu' ki'e yukun' jaan' ndii, ni xa'a' xikan ra xu'un' nuu' t̄e jaan'.

4 T̄e ni nakoto ndi'e' kaxi' ña'a' uvi saa' t̄e jaan', t̄e ni ka'an Pedro xiin' t̄e kui'e xa'a' jaan' ndii:

—Koto'ni un' nuu' ndu —ni kachi ra.

5 T̄e ni xito ndi'e' kaxi' va t̄e kuni kuvi jaan' nuu' uvi saa' t̄e jaan' ndiatu' ini ra ña samani' ña'a' t̄e jaan' ña'a'.

6 Ndisu ni ka'an Pedro xiin' ra ndii:

—Koo' xu'un' i t̄e chindjee' i yo'ó. Ndisu chindjee' i yo'ó xiin' ña kumi' i. Xiin' ña ndjee' Jesucristo, ña ni kiee ñuu Nazaret, kuin ndichi un' t̄e kaka un' —ni kachi ra.

⁷ Sakan' te nī tīin Pedro nda'a' kua'a te jaan', te nī ndanī'i ña'a' ra. Te xaka'an e', te nī nakoo ndiee' xa'a' ra xiin' sukun' xa'a' ra.

⁸ Te iin nī ndondichī tío' ra. Te nī xa'a' xika' ra. Ikan' te nī sko'nu' ra xiin' uvī saa' te jaan' nuu' kī'e yukun' jaan'. Xika' ra, te kandeta' ra xaka'nu' ra Ndiosí.

⁹ Te nī xīnī sakuu' ne yivī' saa xika' ra xiin' saa xaka'nu' ra Ndiosí.

¹⁰ Te nī nakunī ña'a' nīa ña te jaan' nduu' te nī ndu'u' xikán xū'un' yī'e' yukun' ña nani' yī'e' ndatun'. Te nī nandanī xava'a nīa, te xīnī ká nīa ndee ña kanīnī nīa xa'a' ña nī nda'a ra jaan'.

Ka'an ndoso' Pedro nuu' kī'e yukun' ka'nu'

¹¹ Te nī nda'a jaan' ndii, nī nakoo ra Pedro xiin' Juan. Te sakuu' ne yivī', ne nandanī xava'a jaan' ndii, nī taxta'an' nīa kua'an nīa vī'e ndiká xa'a' ña nani' yī'e' Salomón.

¹² Te kīi' nī xīnī Pedro ne jaan', te nī ka'an ra xiin' nīa ndii:

—Ndo'ó, ne ta'an' ndu, ne Israel, ¿ndichun na nandanī va ndo' xa'a' ña nī xka'ndia kaa'? Te, ¿ndichun na xito' ndi'e' ndo' ndu'u' ndee naa ña ndiee' mii' ndu, uun ña saxinú va ndu ña kuní Ndiosí na nī xaa sakan', te xika' te kaa'?

¹³ Ndiosí, ña nduu' xto'o nuu' te xij' yata' e' Abraham xiin' Isaac xiin' Jacob ndii, nī tīin ka'nu' a si'e a, ña nduu' Jesús. Te ndo'ó ndii, nī sanakua'a ña'a' ndo' nda'a' Pilato, te nī taxi ndo' saña' ña'a' ra kīi' xa nī xīndoo nimá ra saa ra ña jaan'.

14 Ndisu ndo'ó ndii, ni saxioo ndo' ña su'un, ña nduu' tu ña xachuun' ndaku jaan', te ni xikan ndo' ña saña' ra iin te xa'ni' ne yivi'.

15 Te ni xa'ni' ndo' ña taxi' kivi' ñuu e' jaan', ndisu ni sanatiaku ña'a' Ndiosí tein ne ni xi'i. Te ndiee' yu'u' ndu'u xa'a' ña jaan'.

16 Te xa'a' ña ini ndu xini ndu Jesús na ni sanda'a a xa'a' te yo'o. Te xini ndo'ó ña ni nda'a ra, te xini tu ña'a' ndo'. Te xa'a' ña ini ndu xini ndu Jesús na ni sanda'a xachi' ña'a' a nuu' sakuu' ndo'ó.

17 'Ne ñani ta'an' i, vitiin ndii, xini yu'u ña ni xaa sa'vi ini ndo' ña jaan', te sakan' tu te xixa te kuu' nuu' ñuu e'.

18 Ndisu xiin' ña ni ndo'o a jaan' ni saxinu Ndiosí ña xa ni ka'an tuni a xta'an', kii' ni saka'an tiakú a sakuu' te ni ka'an tu'un a, ña ni kuni a kundo'o Cristo, ña sakakú yoo'.

19 Xa'a' a jaan' na kuii' nama ndo' nimá ndo' xa'a' kuachi ña xaa' ndo', te nandu'u i'in ndo' cuenta Ndiosí, te sandoyo' a kuachi ndo'. Sakan' te taxi xto'o e' Ndiosí jaan' nandiee' ndo' kii' xaa' kivi' ña ni chituni a.

20 Te ti'vi' tu a Jesucristo nuu' e' saa xa ni chituni a xa'a' ña jaan' ndee ña nuu'.

21 Te Jesús ndii, kuni a ña kundu'u a ndivi' ndee ndasaxaa' Ndiosí sakuu' ña yoo saa nii' ni saka'an a te ni ka'an tiakú tu'un a xta'an' kivi', te nduu' nditi'a a.

22 Sakan' tu ni ka'an Moisés xiin' ne xii' yata' e' ndii: "Xto'o e' Ndiosí ndii, sakaku' a tein e' iin te ka'an tiakú tu'un a ndee naa yu'u. Kuni so'o ndo' sakuu' ña ka'an te jaan' xiin' ndo'.

23 Te yoo ka kändixa' ña ka'an te jaan' ndii, künduu ka ña kuenta ne ñuu e'", ni kachi Moisés jaan'.

24 'Sakuu' te ni ka'an tiakú tu'un Ndiosí, ña ni xa'a' a ndee kij' ni xika Samuel ndii, ni ka'an ra xa'a' ña xka'ndiá kivi' vitiin.

25 Xa'a' a jaan' na ndo'ó nduu' ne natiiin ña va'a, ña ni ka'an te ni ka'an tiakú tu'un Ndiosí jaan' xa'a'. Te sakan' tu natiiin ndo' kuento ña ni ndoo Ndiosí xiin' te xii' yata' e' Abraham kij' ni ka'an a xiin' ra ndii: "Xa'a' ña saa iin siani' xika' un' sañu'u' i sakuu' ne yivi' iin yivi'", ni kachi a xiin' ra.

26 Te kij' ni sanatiaku Ndiosí si'e a Jesús ndii, xi'na ka nuu' ndo'ó ni ti'vi' ña'a' a, te sañu'u' ña jaan' ndo'ó, te nakoo ndo' ña ña'a' ña xaa' ndo' —ni kachi Pedro.

4

So'o ni xaa a kij' ni ka'an Pedro xiin' Juan nuu' te kuu' nuu'

1 Iin' ka Pedro xiin' Juan ka'an ndoso' ra nuu' ne yivi' jaan', ikan' te ni ndekuie sutu, xiin' te kuu' nuu' nuu' te xiin', te xito' yukun' ka'nu', te ni ndekuie tu sava te saduceo.

2 Te xi'e va sakuu' te jaan' xa'a' ña sania'a Pedro xiin' Juan ne yivi', ka'an ndoso' ra xa'a' ña ni natiaaku Jesús, xa'a' a jaan' na natiaaku tu yoo'.

3 Te ni tiin ña'a' ra, te xa'a' a ña xa ni kuaa' kij' sakan' ndii, ni ko'ni ña'a' ra vi'e kaa te sana'má ña'a' ra ndee tuku kivi'.

⁴ Ndisu kua'a' va ne ni xini so'o tu'un jaan' ndii, ni kandixa' nia a. Te ña mii' ndi'i' te yivi' kuiti' ndii, yatin' u'un mií kuu' ra.

⁵ Te ñuu Jerusalén ikan' tuku kivi' ndii, ni nakaya te xa'ndia chuun' kuu' nuu', xiin' te xixa nuu' ñuu, xiin' te sania'á tu'un ndei' Ndiosí,

⁶ xiin' sutu ka'nu', te nani' Anás, xiin' Caifás, xiin' Juan, xiin' Alejandro, xiin' sakuu' sutu te iin kuu' xiin' sakuu' sutu jaan'.

⁷ Te ni xa'an naka te xín' Pedro xiin' Juan, te ni xata ña'a' ra ma'in' te kuu' nuu' jaan'. Te ni ndatu'un' ña'a' te jaan' ndii:

—¿Yoo ni taxí ndíee' ndo', uun yoo xiin' ña ka'an chuun' ni xaa ndo' ña jaan'? —ni kachi ra.

⁸ Te chitu' vi' Pedro xiin' ña ndíee' Espíritu Santo, te ni nakujin ra ndii:

—Ndo'ó, te xa'ndia chuun' nuu' ñuu e', xiin' ndo'ó, te xixa ndii,

⁹ ndatu'un' ndo' ndu'u vitin xa'a' ña ni xaa ndu ña va'a xa'a' iin te kuni kuví yo'o', te kuni ndo' saa ni xaa a, te ni nda'a ra.

¹⁰ Na kundani sakuu' ndo'ó, xiin' sakuu' ne ta'an' e', ne Israel, ña xiin' ña ndíee' Jesucristo, ña ni kíee ñuu Nazaret, ni nda'a te iin' xiin' ndu yo'o'. Te Jesús jaan' ndii, xiin' tu'un yu'u' ndo'ó ni xa'ni' ña'a' te yivi' nuu' krusín, te ni sanatiaku ña'a' Ndiosí.

¹¹ Te Jesucristo jaan' nduu' yuu' ña ni nakoo ndo'ó, te xa'a vi'e, te yuu' jaan' ni nanduú ña nuu' ña tiin' xa'a' vi'e.

¹² Sakan' ña Jesús jaan' kuiti' kuví sakakú yoo' nuu' kuachi e'. Kuachi ndii ni sakuiso' chuun' Ndiosí inga ña kumi' ña ndíee' nuu' ñu'u' iin

yivi', te sakakú a yoo' nuu' kuachi e' —ni kachi Pedro.

¹³ Te ni xini te kuu' nuu' jaan' ña Pedro xiin' Juan ndii, xiin' ña ndieni ka'an ra, te ni kundani tu ra ña ni sakuaan kua'a' te jaan', te ni kundani tu ra ña te nda'vi so'o nduu' tu ra. Sakan' na kuii' ni nandani xava'a ra, te ni nakuni ra ña te ni xika xiin' Jesús nduu' te jaan'.

¹⁴ Te siin' tuku' ndii, ni xini tu ra ña iin' te ni nda'a jaan' xiin' te jaan'. Xa'a' a jaan' na koo' a ni kivi ka'an ra.

¹⁵ Xa'a' a jaan' na ni ka'an chuun' te kuu' nuu' jaan', te ni kiee te jaan' vi'e ka'nu' jaan', te ni xa'a' ndatu'un' xiin' ta'an' te kuu' nuu' jaan'

¹⁶ ka'an ra ndii:

—¿Ndee ña saa e' xiin' te yivi' kaa'? Sakuu' ne ndiee' ñuu' Jerusalén yo'o' xini ña ni xaa xna'a ra iin chuun ka'nu'. Te kivi ka'an e' ña koo' ña jaan' ni yoo.

¹⁷ Ndisu ña kivi saa e' te kiku ka kuento xa'a' ña jaan' ndii, na sayi'vi ña'a' e', te ndee vitin te ndee nuu' ku'un e' ndii, ka'an ka ra xiin' ña ndiee' Jesús jaan' nuu' ndee iin ne yivi' —ni kachi xiin' ta'an' ra.

¹⁸ Te ni kana ña'a' ra, te ni ka'an chuun' ra xiin' te jaan' ña ka'an ka ra xa'a' ña ndiee' Jesús, te ni ndee sania'a ka tu ra ne yivi' xa'a' a.

¹⁹ Ndisu Pedro xiin' Juan ndii, ni ka'an ra xiin' te kuu' nuu' jaan' ndii:

—Nakanini ndo' naa' va'a ka nduu' a nuu' Ndiosí ña kandixa' ndu ña ka'an ndo'ó te sakan' ña ka'an ña jaan'.

20 Sakan' ña ndu'u ndii, küvi vikuijn ndu ña ka'án ndu xa'a' ña nî xini nduchi' nuu' ndu xiin' xa'a' ña nî xini so'o ndu —nî kachi ra.

21 Te kij' nî ndi'i nî sayi'vi ka ña'a' te jaan' ndii, nî saña' ña'a' ra. Te köo' a nî küvi saa ka ra xiin' te jaan', sakan' ña sakuu' ne yivi' xaka'nu' Ndiosí xa'a' ña nî xka'ndia xiin' te nî kunî küvi jaan'.

22 Kuachi ndii ya'a uvi xiko kuiya nî kumi' te jaan' kij' nî sanda'a ña'a' Ndiosí xiin' chuun ka'nu' jaan'.

Ka'án ne inî xini Jesús xiin' Ndiosí

23 Te kij' nî ndoo ndiká Pedro xiin' Juan ndii, nî xa'an ra mií ndiee' ne inî inga' xini Jesús xiin' ra, te nî ka'an ra xiin' ne jaan' sakuu' ña nî ka'an sutu kuu' nuu' xiin' ña nî ka'an te xixa nuu' ñuu jaan' xiin' ra.

24 Te kij' nî xini so'o ne jaan' ña nî ka'an ra ndii, nî ka'an ti'vi nia xiin' Ndiosí ndii:

—Xto'o ndu, ña xa'ndia chuun' nuu' sakuu' ña yoo, yo'ó nduu' ña nî xa'a ndivi', xiin' ñu'u', xiin' mîni ka'nu', xiin' sakuu' ña kumi' ña jaan'.

25 Xiin' ña ndiee' Espíritu Santo nî saka'án yo'ó David, te xij' yata' ndu, te nî xika nuu' nuu' un' kij' nî ka'an ra ndii:

¿Ndichun na xi'é ne yivi' iin yivi' xini nia Ndiosí?
¿Te ndichun tu na chituní saka nia kuento nia,
te kunta'an' nia xiin' a?

26 Te sakuu' te xa'ndia chuun' ka'nu' kuu' nuu' iin yivi',
xiin' te xa'ndia chuun' nuu' ñuu ndii,
nakata' siki' ra kuento ra, te xatei' ra nuu' xto'o
e' Ndiosí,
te xatei' tu ra nuu' Cristo, ña nduu' kuenta a.

Ni kachi David jaan'.

²⁷ 'Sakan' ña ña ndixa xna'a nduu' a ndii, ni nduiin Herodes xiin' Poncio Pilato, xiin' ne ta'an' ndu, ne Israel, xiin' ne tuku' ñuu yo'o', te ni xa'ni' ña Jesús si'e un', ña su'un, ña xika' nuu' nuu' un', ña ni sakuiso' chuun' un'.

²⁸ Te xiin' ña ni xaa ne jaan', saxinu' yo'ó ña xa ni chituni mii' un' ndee ña nuu' xiin' ña ndiee' un' ña koo a.

²⁹ Te vitin, xto'o ndu, koto un' ña ni ka'an xatu va ra xiin' ndu, te taxí un' ndiee' ndu, ne xika' nuu' nuu' un', te kuän yi'vi ndu te ka'an ndu xa'a' un' nuu' ne yivi'.

³⁰ Te ti'vi' un' ña ndiee' un' te sanda'a un' ne kuni kuví, te saa tu un' chuun ka'nu' xiin' ña nandaní ne yivi', te xiin' ña ndiee' si'e un' Jesús, ña su'un, saa un' sakuu' ña jaan' —ni kachi ña.

³¹ Te kii' ndi'i ni ka'an ña xiin' Ndiosí ndii, ni taan mii' ndiee' ña jaan'. Te ni chitu' nimá sakuu' ña xiin' Espíritu Santo. Te ni ka'an ña tu'un Ndiosí xiin' ña ndieni nuu' ne yivi'.

Īin ndaa' nimá ne ĩni xini Jesús

³² Te sakuu' ne ĩni xini Jesús xiin' e' ndii, ĩin ndaa' nduu' nimá ña, te ĩin ndaa' tu xanini ña. Te ndee ĩin ña xanini ña ña'a ña kumi' ña ndii, ña'a mii' kuiti' ña nduu' a. Süu' jaan' ndii ña'a sakuu' ña nduu' a.

³³ Te te ni tianu' xto'o e' Jesús ndii, xiin' kua'a' ka ña ndiee' ndiee' yu'u' ra xa'a' ña ni natiaaku a. Te chindiee' va Ndiosí sakuu' ne jaan'.

³⁴ Te koo' ndee ĩin ne ndo'o' xa'a' ña'a tein ña, sakan' ña ne yoo ĩin uvi ta'an vi'e, uun ne yoo ñu'u' ndii, ni xiko' ña a, te ni taxí ña xu'un'

³⁵ nda'a' te nì tjanu' Jesús jaan', te nata'vi' ra a saa kuu' a kuní nuu' i'in ne ndo'o' xa'a' ña'a.

³⁶ Iin te nani' José, te nì tuvi nuu' ñu'u' Chipre, te nduu' siani' xika' Leví ndii, nì chindu'u' tu te nì tjanu' Jesús kivi' ra Bernabé, te ña jaan' kuni kachi a te xandieni ne yivi'.

³⁷ Te jaan' ndii, nì kumi' ra iin ñu'u', te nì xiko' ra a, te nì taxi ra xu'un' a jaan' nda'a' te nì tjanu' Jesús.

5

Sō'o nì xaa a kii' nì xika Ananías xiin' Safira kunì xa'an' ña ne inì xini Jesús

¹ Nì yoo iin te yivi', te nì nani' Ananías, te jaan' xiin' ña' si'i ra Safira ndii, nì xiko' ña iin ñu'u' ña,

² ndisu nì nakata ña kuento ña, te nì ndoo ña xiin' chaa' xu'un' ña nì ki'in ña xa'a' ñu'u' jaan', te nì kixin ndiaka ra chaa' kuiti' xu'un' jaan' nda'a' te nì tjanu' Jesús.

³ Te nì ka'an Pedro xiin' ra ndii:

—Ananías, ¿ndichun na nì taxi un' nì sakutu' ña ndiva'a nimá un', te nì ka'an un' tun vixi nuu' Espíritu Santo, te nì ndoo un' xiin' chaa' xu'un' ña nì ki'in un' xa'a' ñu'u' un'?

⁴ Kii' tia'an xiko' un' ñu'u' jaan' ndii, ña'a mii' un' nì nduu a, te kii' nì xiko' un' un' ndii, ña'a mii' tu un' nì nduu xu'un' ña nì ki'in un' xa'a' a. ¿Ndichun na nì xaa un' ña jaan'? Süu' nuu' te yivi' kuiti' nì ka'an un' tun vixi jaan', süu' jaan' ndii ndee nuu' Ndiosí nì ka'an un' ña jaan' —nì kachi Pedro.

⁵ Te kij' nì xini sò'ò Ananías tų'un jaan' ndii, nì nduva ra ñu'u', te iin nì xi'i tìo' ra. Te nì yì'vi xava'a sakuu' ne nì xini kuento xa'a' ña nì ndo'ò te jaan'.

⁶ Sakan' te nì kuyatın ndia'vi' te sava, te nì tısuku' ra toto ñu'u' nde'i Ananías jaan', te nì xa'an' chinaá ña'a' ra tixin yavi ndii.

⁷ Xa nì xka'ndia yatin' unì ta'an hora, te nì ki'vi ña' si'i Ananías ikan'. Te ña' jaan' ndii, xini a' ndee ña nì xka'ndia ikan'.

⁸ Sakan' te nì ndatu'un' ña'a' Pedro ndii:

—¿Ñáá sò'ò kuiti' kuu' xu'un' ña nì kì'in ndo' xa'a' ñu'u' ndo'? Nakuin un' —nì kachi ra.

Te nì ka'an a' ndii:

—Uun ndo'. Sakan' kuiti' kuu' a —nì kachi a'.

⁹ Te nì ka'an Pedro xiin' a' ndii:

—¿Ndichun na nì nakata ndo' kuento ndo' te koto kua'a ndo' Espíritu xto'ò e'? Ñaa', koto un', xa kuaxi te nì xa'an nataan' ii' un', te vitin ndii, ku'un nataan' tų ra yo'ó —nì kachi ra.

¹⁰ Xa numi' sakan', te nì nduva a' ñu'u', te iin nì xi'i tìo' a' xa'a' Pedro mii' iin' ra jaan'. Te kij' nì kò'nì te sava jaan' ndii, xa nì xi'i a'. Sakan' na nì na'in ña'a' ra, te nì xa'an nataan' ña'a' ra xiin' a mii' naá ñu'u' nde'i ii' a'.

¹¹ Xa'a' a jaan' na sakuu' ne nduu' kuenta Jesús xiin' sakuu' ne nì xini kuento xa'a' sakuu' ña nì xka'ndia jaan' ndii, nì yì'vi xava'a nia.

Sò'ò nì xaa a kii' nì sanda'a te nì tianu' Jesús inga ne kuni kuyi

¹² Te xiin' kua'a' chuun ka'nu' xiin' ña nandani nì sanda'a te nì tianu' Jesús jaan' ne yivi' ñuu jaan'. Te sakuu' ne ini xini Jesús ndii, nakayá

te nakayá n̄a vi'e kandiká xa'a' ña nani' yi'e Salomón.

¹³ Te tuku ne yivi' ndii, ndee iin n̄a n̄i kuni nduiin xiin' ne ndikún ichi' Jesús xiin' e'. Ndisu ne ñuu jaan' ndii, n̄i ka'an va'a xava'a n̄a xa'a' ne jaan'.

¹⁴ Te ne in̄i xini xto'o e' ndii, so'o kuu' kua'a' ka ne yivi' nduiin' xiin' n̄a i'in kivi' kua'an, so'o tiaa n̄i so'o ña'a' n̄i.

¹⁵ Te ndee ne kuni kuvi' n̄i tava' n̄a, te n̄i tandiee ña'a' n̄a ya'ya nuu' tun' xto xiin' nuu' yivi'. Sakan' te kii' xka'ndia Pedro ndii, tondia na tee' kunda'vi kuiti' ra sava ne jaan' te nda'a n̄a.

¹⁶ Te ndee ne ndiee' ñuu ña ñu'u' yat̄in ñuu Jerusalén ndii, kua'a' n̄a n̄i kixin xiin' ne kuni kuvi' xiin' ne ñu'u' ña ndiva'a nimá, te n̄i nda'a sakuu' ne jaan'.

So'o n̄i xaa a kii' n̄i ñu'u' te n̄i tianu' Jesús vi'e kaa

¹⁷ Sakan' te sutu ka'nu' xiin' sakuu' te ndiee' inga' xiin' ra, te nduu' iin ti'vi' te ndikún ña sania'á te saduceo ndii, n̄i xakuiñu va' ra te n̄i tianu' Jesús xa'a' ña ndikún ña'a' kua'a' ne yivi'.

¹⁸ Sakan' na kuui' n̄i ka'an chuun' ra xiin' te x̄in' ra, te n̄i xa'an t̄in te jaan' te n̄i tianu' Jesús, te n̄i ko'ni ña'a' ra vi'e kaa.

¹⁹ Ndisu iin ángele, ña xika' nuu' nuu' xto'o e' Ndiosí ndii, n̄i n̄unia' a yi'e vi'e kaa jaan' ñuu, te n̄i tava' ña'a' a, te n̄i ka'an a xiin' ra ndii:

²⁰ —Kua'an ndo' nuu' ki'e yukun' ka'nu', te ka'an ndoso' ndo' nuu' ne yivi' xa'a' sakuu' tu'un

yo'o', ña taxi' kivi' ñuu ña kōo' kivi' ndi'i' —ni kachi a.

²¹ Sakan' na ni saxinu ra saa nii' ni xini so'o ra, te nia'a va kuaxi kitú' kivi' jaan' ndii, ni ko'ni ra nuu' ki'e yukun' ka'nu' jaan', te ni xa'a' sania'a ra ne yivi'.

Te ni ndekuie sutu ka'nu' xiin' te ndiee' inga' xiin' ra, te ni nakana ra sakuu' te kuu' nuu' xiin' ra xiin' sakuu' te xixa kuu' nuu' nuu' ne Israel. Te ni ka'an chuun' ra xiin' te xiin' ra ña ku'un ra vi'e kaa naka ra te ni tianu' Jesús jaan', te kixin ndiaka ña'a' ra ikan'.

²² Ndisu kii' ni xaa ra vi'e kaa ndii, kōo' ka te jaan' ñu'u' ikan'. Sakan' te ni nandiko' ra, te ni ka'an ra ndii:

²³ —Kii' ni xaa ndu vi'e kaa ndii, ndasi kutu' a, te ita' te xito' yi'e'. Ndisu kii' ni nunia' ndu a ndii, kōo' ka ra ñu'u' —ni kachi ra.

²⁴ Kii' ni xini so'o sutu ka'nu' jaan', xiin' te xa'ndia chuun' nuu' te xito' yukun', xiin' sutu kuu' nuu' ña jaan' ndii, ni ndi'ni va ra, te ni ndatu'un' ta'an' ra saa xka'ndia ña jaan' nuu' ku'un e'.

²⁵ Ndisu sakan' te ni xaa iin te yivi', te ni ka'an ra ndii:

—Koto ndo', te yivi', te ni taan' ndo' vi'e kaa ndii, nuu' ki'e yukun' ndiee' ra sania'a ra ne yivi' —ni kachi ra.

²⁶ Sakan' te ni xa'an te xa'ndia chuun' nuu' te xiin' xiin' nda'a' xa'a' ra, te ni naka ña'a' ra xiin' ña mani', sakan' ña yi'vi ra kuun yuu' ña'a' ne yivi'.

27 Te kij' nì xaa rà xiin' te jaan' ndii, nì saxka'ndiá ña'a' rà nuu' te xa'ndia chuun' kuu' nuu' jaan', te nì ka'an sutu ka'nu' xiin' rà ndii:

28 —Xa nì ka'an chuun' ndiee' va ndu xiin' ndo' ña ka'an ndoso' ka ndo' xiin' ña ndiee' te yivi' jaan' nuu' ne yivi'. Ndisu ndo'ó ndii, xa nì chitu' vi' ñuu Jerusalén yo'o' nì xaa ndo' xiin' ña sania'á ndo' xa'a' te jaan', te satavi kuachi tu ndo' ndu'u xa'a' ña nì xi'i rà —nì kachi rà.

29 Te nì nakujin Pedro xiin' inga te nì tianu' Jesús ndii:

—Kuní a ña xi'na ka Ndiosí kandixa' ndu te sakan' te yivi'.

30 Te Jesús ndii, nì xa'ni' ña'a' ndo' kij' nì xikan ndo' ña kataxko' ña'a' te yivi' nuu' iin krusín. Ndisu Ndiosí, ña nì xaka'nu' ne xii' yata' e' ndii, nì sanatiaku ña'a' a.

31 Te xiin' ndiee' Ndiosí nì tjin ka'nu' a Jesús jaan', te nì chindu'u' ña'a' a nda'a' kua'a a, te nduu' ña jaan' ña kuu' nuu', te nduu' tu a ña sakakú yoo' nuu' kuachi e', te nama ne ta'an' e', ne Israel, nimá nia xa'a' kuachi ña xaa' nia, te saa nia ña kuní Ndiosí, te koo ka'nu' ini a xa'a' nia.

32 Te ndu'u nduu' te ndiee' yu'u' xa'a' ña nì ndo'o ña jaan', te ndiee' yu'u' tu Espíritu Santo, ña nì taxi Ndiosí naá nimá ne kandixa' ña'a', xa'a' ña jaan' —nì kachi Pedro.

33 Te kij' nì xini so'o te kuu' nuu' jaan' ña jaan' ndii, nì nasaa' xava'a rà ndee nì kuni rà ka'ni' ña'a' rà.

34 Sakan' te nì ndondichi iin te fariseo, te nani' Gamaliel, te sanakuachi' tu'un ndei' Ndiosí. Te nì ka'an chuun' rà ña tava' te yivi' te jaan' ki'e

iin xa'a'. Te Gamaliel jaan' ndii, xito' ka'nu' va ña'a' sakuu' ne ñuu jaan'.

³⁵ Te ni ka'an ra xiin' te kuu' nuu' jaan' ndii:

—Te ta'an' i, te Israel, koto va ndo' ndee ña saa ndo' xiin' te yivi' kaa'.

³⁶ Kuachi ndii ni yoo iin te ni nani' Teudas xta'an', te ni ka'an ña nduu' ra iin te ka'nu'. Te ni nduiin yatin' kumi' ciento te yivi' xiin' ra. Ndisu kii' ni xa'ni' ña'a' te yivi' ndii, ni kiku sakuu' te ndikun ña sania'a ra, te xa ikan' ni ndi'i ndoo ra.

³⁷ Te kii' ni ya'a ña jaan', te ni nuta Judas, te ni kiee ñu'u' Galilea, kivi' ña nakoso' ne yivi' xaa' te xa'ndia chuun'. Te kua'a' ne yivi' ni nduiin tu xiin' te jaan', te ni xa'ni' tu te yivi' te jaan', te ni kiku ndoo sakuu' ne ni nduiin xiin' ra, te xa ikan' ni ndi'i ndoo tu ne jaan'.

³⁸ Xa'a' a jaan' na ka'an i xiin' ndo' vitin ndii, sataña'a' ka ndo' te yivi' kaa', te na koo mii' ra sakan'. Sakan' ña naa' ña ni tuvi xini' te yivi' nduu' ña sania'a ra uun naa' cuenta te yivi' tu nduu' ña xaa' ra ndii, ndoñu'u' a.

³⁹ Ndisu naa' cuenta Ndiosí nduu' a ndii, küvi sandoñu'u' ndo' a, te xiin' Ndiosí kunta'an' tu ndo' naa' sakan' —ni kachi ra.

⁴⁰ Te ni natijn te xa'ndia chuun' jaan' ña ni ka'an ra. Sakan' te ni kana ra te ni tianu' Jesús jaan', te ni suku' iin' ña'a' te yivi', te ni ka'an chuun' tu ra xiin' te jaan' ña ka'an ka ra xiin' ña ndiee' Jesús, ikan' te ni sandoó ndiká ña'a' ra.

⁴¹ Te ni tianu' Jesús jaan' ndii, va'a va kuni ra ni kiee ra nuu' te xa'ndia chuun' jaan' kua'an ra, sakan' ña ni xata'an nuu' Ndiosí ña kundo'o na ra xa'a' a ña ini ra xini ra Jesús.

⁴² Te saa kivi' nī sanía'á rā naa kuu' nuu' kī'e yūkun' ka'nu', xiin' naa kuu' vī'e nē yivī' nē kuu' mīi', sakan' ñā nī ñakoo rā ñā ka'án ndoso' rā ñā Jesús nduu' ñā nī tī'vī' Ndiosí sākakú yoo'.

6

Nakaxin nē nduu' kuenta Jesús uxā ta'an tē chīndieē' ta'an' xiin' tē nī tīanū' ā

¹ Te kīi' sakan' ndii, xa'a' ā ñā so'o kuu' kua'a' ká nē nduu' kuenta Jesús ndii, nī xā'a' ka'án kuāchī nē judío, nē ka'án tū'un griego, xatā' nē judío, nē ka'án tū'un hebreo, sakan' ñā nē kuaan', nē nduu' kuenta nē griego jaan' ndii, nī natīin xaluvī nīā ñā xaxī' saa kivi' saa xata'an natīin nīā, kachi nīā.

² Xa'a' ā jaan' na nī ñakayā tē uxī uvī, tē nī tīanū' Jesús, sakuu' nē nduu' tū kuenta ā. Tē nī ka'an rā xiin' nīā ndii:

—Vā'a yoo ā ñā nakoo' ndū ñā sanía'á ndū tū'un Ndiosí, tē xaxā' ndū ñā'a.

³ Ñānī ta'an' i, xa'a' ā jaan' na ñakaxin ndo' uxā ta'an tē yivī' tein ndo'. Tē jaan' ndii, kunī ā ñā nduu' rā iin tē ka'án vā'a nē yivī' xa'a', tē kunī tū ā ñā chitu' vī' nimá rā xiin' Espíritu Santo, xiin' ñā xini tuní. Sakan' tē sakuiso' chuun' ñā'a' e' nuu' chuun jaan'.

⁴ Sakan' tē ñakoo ndū ñā ka'án ndū xiin' Ndiosí nī ndee chuun nuu' ā ñā ka'án ndoso' ndū xa'a' Jesús —nī kachi rā.

⁵ Tē nī ñakuitā kuento sakuu' nē yivī' jaan' xiin' ñā nī ka'an tē jaan', tē nī ñakaxin nīā Esteban, tē jaan' ndii, iin tē inī xavā'a xini Jesús nduu' rā, tē chitu' vī' tū nimá rā xiin' Espíritu Santo.

Te nī nākaxīn tū nīa Felipe, xiin' Prócoro, xiin' Nicanor, xiin' Timón, xiin' Parmena, xiin' iin te nī kīee ñuu Antioquía, te nani' Nicolás. (Te jaan' ndii, xā nī kandixa' rā Ndiosí, ñā kandixa' te judío.)

⁶ Sakan' te nī xatā nīa te uxā ta'an jaan' nuu' te nī tianu' Jesús, te nī ka'an te jaan' xiin' Ndiosí xa'a' sakuu' te uxā ta'an jaan', ndi'i jaan' te nī tandīee rā nda'a' rā xini' te jaan' sakuiso' chuun' ñā'a' rā.

⁷ Te tu'un xto'o e' Ndiosí ndii, so'o kiku' kua'a' ká a, te ne nduu' cuenta Jesús ndii, so'o nduu' kua'a' ya'a ká nīa ñuu Jerusalén jaan'. Te ndee sutu ndii, kua'a' ya'a tu te jaan' nī kandixa' ñā ndixa' xa'a' Jesús.

So'o nī xaa a kii' nī tīn te yivi' Esteban

⁸ Te Esteban jaan' ndii, nī chīndīee' kua'a' va ñā'a' Ndiosí, sakan' ñā nī taxi a ndīee' rā, te saa rā kua'a' ñā nandanī ne yivi', xiin' chuun ka'nu' tein nīa.

⁹ Sakan' te sava te nakayá iin vi'e ñā nani' te xika' ndiká, te nī kīee ñuu Cirene, xiin' ñuu Alejandría, xiin' ñuu Cilicia, xiin' nuu' ñu'u' Asia ndii, nī xā'a' kani' ta'an' kuento rā xiin' Esteban jaan'.

¹⁰ Ndisu nī kundīee' rā kani' ta'an' rā kuento xiin' Esteban jaan', sakan' ñā te jaan' ndii, xiin' ñā xini tuni ñā taxi' Espíritu Santo ka'an rā.

¹¹ Sakan' na nī taxi te jaan' xu'un' nda'a' ndia'vi' te yivi', te ka'an rā ñā nī xini so'o rā kanja'a Esteban jaan' xa'a' Moisés xiin' xa'a' Ndiosí.

¹² Te xiin' ña jaan' ni sanasaá' te jaan' te ñuu jaan'. Te ni sanasaá' tu ra te xixa nuu' ñuu, xiin' te sania'a' tu'un ndei' Ndiosí. Xa'a' a jaan' na ni tijn te yivi' Esteban, te ni xa'an ndiaká ña'a' ra mii' nakayá te xixa kuu' nuu' jaan'.

¹³ Te ni kana ra te ka'an tun vixi jaan', te ni ka'an te jaan' ndii:

—Te yivi' yo'o' ndii, xikuiin ra ña kani'a' a ra xa'a' yukun' su'un yo'o', te kani'a' a tu ra xa'a' tu'un ndei' Ndiosí.

¹⁴ Ni xini so'o' ndu ka'an ra ña Jesús, te ni kiei ñuu Nazaret ndii, sandoñu'u' ra yukun' yo'o', te nama tu ra ña xi xaá e', ña ni saya'a' Moisés nda'a' e' —ni kachi ra.

¹⁵ Te sakuu' te kuu' nuu', te ndiee' jaan' ndii, ni xini ra ña nuu' Esteban ndii, ndee naa kaa' nuu' iin ángele kaa' a.

7

So'o ni naka'an Esteban xa'a' ra nuu' te kuu' nuu'

¹ Te ni ndatu'un' sutu ka'nu' Esteban ndii:

—¿Ñáa ña ndixa nduu' ña ka'an te yivi' kaa' xa'a' un'? —ni kachi ra.

² Te ni nakuiin Esteban ndii:

—Te yivi', ñani i, xiin' ndo'ó, te xixa nuu' ñuu ndii, kuni so'o' ndo' ña ka'an i xiin' ndo'. Ndiosí, ña ka'nu' koo' chukuu' ndii, ni tui a nuu' te xii' yata' e' Abraham kii' ndu'u' ka ra ñu'u' Mesopotamia, ña kuni ka kundu'u' ra ñuu Harán.

3 Te nì ka'an a xiin' rā ndii: “Kuan keta ñuu un' tein ne iin kuu' xiin' un', te ku'un kundu'u' un' nuu' ñu'u' ña nia'a i yo'ó”, nì kachi a.

4 'Sakan' te nì keta rā nuu' ñu'u' ne Caldeo te kua'an kundu'u' rā ñuu Harán jaan'. Nì ya'a ña nì xi'i yuva' rā, te nì saya'a ña'a' Ndiosí ñuu mii' ndiee' ndo' yo'o' vitin.

5 Ndisu nì taxì Ndiosí ndee tikun' ñu'u' jaan' kundu'u ña'a rā. Te ndii nì taxì a kuento a ña taxì ña'a' a nda'a' rā xiin' nda'a' si'e rā xiin' nda'a' siani' xika' rā, tee' ndee kōo' si'e rā kii' sakan'.

6 Nì ka'an Ndiosí xiin' rā ña kundu'u ne siani' xika' rā ne ndiva'a, te kundiee nia nuu' ñu'u' tuku ne yivi'. Te kundu'u tu nia ne viku'un kaka nuu nuu' ne yivi' ikan'. Te mii' kuu ne ndiee' nuu' ñu'u' jaan' xiin' nia nii' kumi' ciento kuiya.

7 Te nì ka'an Ndiosí xiin' rā ndii: “Ndisu mii' yu'u katun' ne ñuu jaan', ne viko ni'i ne kundu'u siani' xika' un' jaan'. Ndi'i xka'ndia ña jaan', te kiee nia ñuu jaan', te saka'nu' nia yu'u yo'o'”, nì kachi a.

8 'Te nì taxì tu Ndiosí chuun nuu' Abraham ña kua'a tuni iin' sakuu' te siani' xika' rā jaan', ña nia'a ña nì ndoo Ndiosí kuento a xiin' rā. Sakan' na kuii' kii' nì tui si'e rā Isaac ndii, nì xa'a rā tuni iin' te jaan' kii' nì xka'ndia unia kivi' ña nì tui rā. Te sakan' tu nì xaa Isaac jaan' xiin' si'e rā Jacob. Te sakan' tu nì xaa Jacob jaan' xiin' si'e rā, te uxi uvi, te xii' yata' yoo', te Israel.

9 'Te xa'a' a ña ndasi' nuu' te xii' yata' e' jaan' ndii, nì xiko' rā ñani mii' rā, te nì nani' José, te ku'un te jaan' kuaa rā sachuun' rā nuu' te ñuu Egipto. Ndisu Ndiosí ndii, nì yoo a xiin' José jaan',

10 te nī sakakú ña'a' a nuu' sakuu' ña nī ndo'o ra. Te nī taxī a ña xini tuní ra nuu' Faraón, te xa'ndia chuun' nuu' ñu'u' Egipto jaan', te va'a tu kuni ra xini ra José. Te nī sakuiso' chuun' ña'a' Faraón nuu' sakuu' ne ñuu Egipto xiin' nuu' sakuu' ña nduu' cuenta ra.

11 'Te nī yoo va soko kanii' ñu'u' Egipto xiin' kanii' ñu'u' Canaán kii' sakan'. Sakan' na nī ndo'o xava'a ne ñuu jaan'. Te nī kuvī kī'in ne xii' yata' e' ña xaxi'.

12 Te kii' nī xini Jacob jaan' kuento ña yoo ndikin' trigo ñuu Egipto ndii, nī ti'vi' ra si'e ra, te xii' yata' e', ichi' ña nuu' ñuu jaan'.

13 Te kii' nī ti'vi' ña'a' ra ichi' ña uvī ndii, nī satuvī xiin' mii' José nuu' ñani ra. Sakan' te nī kundani Faraón jaan' yoo nduu' ne iin kuu' xiin' José jaan'.

14 Sakan' te nī nakana José Jacob yuva' ra xiin' sakuu' ne iin kuu' xiin' ra ña ku'un kundiee nia ikan'. Te ña sakuu' nia ndii, unī xiko xa'un nī kuū nia.

15 Sakan' te nī nakaa' Jacob jaan' ñu'u' Egipto nī ndu'u' ra, te ikan' nī xi'i ra, te ikan' nī xi'i tu te xii' yata' e'.

16 Te iki' Jacob jaan' xiin' iki' José ndii, ñuu Siquem nī xa'an nataan' ra a yavi ndii mii' nī sata' Abraham nuu' si'e te nani' Hamor ñuu Siquem jaan'.

17 'Te kii' xa kuyatin' kivi' ña saxinu Ndiosí kuento a ña nī taxī a nuu' Abraham jaan' ndii, nī kuū kua'a' va ne xii' yata' e' jaan' nuu' ñu'u' Egipto jaan'.

18 Te kii' sakan' ndii, nī na'in chuun' iin te

xa'ndia chuun' kuu' nuu', te xaa' nuu' ñu'u' Egipto. Te te jaan' ndii, xini ra xa'a' ña va'a ña ni xaa José jaan' xa'a' ne ñuu ra.

19 Te jaan' ndii, ni xini xa'an' ra ne xii' yata' e' jaan' te mii' ni kuu ra xiin' nia. Te ni tijn u'vi tu ra ne jaan' ña nakoo nia te kualii' si'e nia, te sakan' tuvi, te kuvi ra.

20 'Te kivi' jaan' ni kakū tu Moisés. Te ni xini Ndiosí ña iin te kuañu'u lui va kaa' ni nduu' ra. Te ni xito ña'a' yuva' si'i' ra nii' uni ta'an yoo'.

21 Te kii' ni nakoo ña'a' nia ndii, ni na'in ña'a' ña' si'e Faraón jaan', te ni sakua'nu' ña'a' a' ndee naa si'e mii' a'.

22 Te ni sakuaan Moisés jaan' sakuu' ña xini tuni ne Egipto, xa'a' a jaan' na te koo' chukuu' va xiin' kuento ni nduu ra, te sakan' tu xiin' chuun ña xaa' ra.

23 'Kii' ni xinu ra uvi xiko kuiya ndii, ni saka'an a nimá ra ku'un ndi'e' ra mii' ndiee' ne iin kuu' xiin' ra, ne Israel.

24 Te kii' ni xini ra satuxu'vi iin te Egipto jaan' iin te iin kuu' xiin' ra ndii, ni naka'an ra xa'a' te jaan', te ni sandutu' ra kuenta xa'a' te jaan' ni xa'ni' ra te Egipto jaan'.

25 Te ni xanini Moisés ña kundani ne ta'an' ra jaan' ña ni ti'vi' ña'a' Ndiosí, te sakakú a ne jaan' nda'a' te Egipto jaan' saa ra. Ndisu ni kundani nia ña jaan'.

26 Te tukū kivi' ndii, ni xini Moisés kunta'an' uvi ta'an te ta'an' ra jaan'. Te ni xika ra sanakoó ra te jaan' ña man' ka'an ra ndii: "Te yivi', ndo'ó ndii, iin ndaa' ichi' nduu' ndo', te vā'a satuxu'vi ta'an' ndo'", ni kachi ra.

27 Sakan' te nī chinda'a' te satuxu'vī tuku te ta'an' rā jaan' Moisés ka'an' rā ndii: “¿Yoo nī sakuiso' chuun' yo'ó te ka'ndia chuun' un' nuu' ndu, te kundu'u tu un' te xa'ndia kuachi nuu' ndu?

28 ¿Te'e' kuni ka'ni' un' yu'u ndee naa nī xa'ni' un' te Egipto iku ni?”, nī kachi rā.

29 Te kii' nī xini so'o Moisés ña jaan' ndii, nī xinu rā kua'an kundu'u' rā nuu' ñu'u' ña nani' Madián ndee naa te tuku'. Te ikan' nī yoo uvi ta'an si'e rā.

30 'Te kii' nī xka'ndia uvi xiko kuiya ndii, nī tuvi iin ángele nuu' rā tein iñu', ña ndatin, iin xaan' mii' ichi kaa' yatın iku' ña nani' Sinaí.

31 Sakan' te nī nandanī va Moisés kii' nī xini rā ña xixi iñu' jaan', te kii' nī kuyatın ka rā te kuni va'a rā ña jaan' ndii, nī xini so'o rā tachi' xto'o e' Ndiosí ka'an a xiin' rā ndii:

32 “Yu'u nduu' Ndiosí, ña nī xaka'nu' te xii' yata' un'. Yu'u nduu' Ndiosí Abraham, te yu'u nduu' tu Ndiosí Isaac, te yu'u tu nduu' Ndiosí Jacob”, nī kachi a. Te Moisés ndii, kisi' vi' ña'a' a ña yi'vi rā, te nī kundieni rā koto rā mii' nī kixin tachi' yu'u' jaan'.

33 Te nī ka'an xto'o e' xiin' rā ndii: “Tava' un' ndixan' xa'a' un', sakan' ña ñu'u' mii' iin' un' ñaa' ndii, ñu'u' su'un nduu' a.

34 Xa nī xini i saa sando'o' u'vi ne Egipto, ne ta'an' un', ne nduu' cuenta i. Te xa nī xini so'o tu i ña tana' nia. Xa'a' a jaan' na nī nuu' i te sakakú ña'a' i. Te vitin ndii, nia'a yo'o', te ti'vi' i yo'ó ñu'u' Egipto jaan'", nī kachi a xiin' rā.

35 'Te xa Moisés jaan' nduu' te nī saxioo ne

ta'an' e' jaan' kii' ni ka'an nia ndii: "¿Yoo ni sakuiso' chuun' yo'ó te ka'ndia chuun' un' nuu' ndu, te kunduu tu un' te ka'ndia kuachi nuu' ndu?", ni kachi nia. Sava ni te jaan' nduu' te ni tianu' Ndiosí, te kunduu ra te xa'ndia chuun' nuu' nia, te kunduu tu ra te sakakú ña'a' nda'a' ne Egipto jaan'. Te xiin' ña ndjee' ángele, ña ni tuvi tein iñu' ña ndatin jaan', ni saxinú ra chuun jaan'.

³⁶ Te Moisés jaan' tu nduu' te ni tava' ne xii' yata' e' jaan' nuu' ñu'u' Egipto. Te kii' tava' ña'a' ra ndii, ni xaa ra ña nandaní ne yivi', te ni xaa tu ra chuun ka'nu'. Te ni xaa tu ra a kii' ni xka'ndia nia miní ña nani' miní kua'a. Te ni xaa tu ra ña jaan' nii' uvi xiko kuiya kii' ni xika nia mii' ichi kaa'.

³⁷ Te Moisés jaan' tu nduu' te ni ka'an xiin' ne ta'an' e', ne Israel ndii: "Mii' Ndiosí saa sakan', te ketá iin te ka'an tiakú tu'un a ndee naa yu'u tein ne ta'an' ndo'. Kuni so'o ndo' ña ka'an te jaan'", ni kachi ra.

³⁸ Te kii' ni yoo ne ta'an' e', ne Israel, mii' ichi kaa' ndii, Moisés jaan' nduu' tu te ni xikui'ni xa'a' nia nuu' ángele, ña ni ka'an a xiin' ra iku' ña nani' Sinaí. Te te jaan' ni nduu' tu te ni natiiin tu'un ña taxi' kivi' ñuu e', te saya'á ra a nuu' yoo'.

³⁹ 'Ndisu ne ta'an' e' jaan' ndii, ni kuni nia taxi so'o nia ña ni ka'an ra. Süu' jaan' ndii ni saxioo ña'a' nia. Te ni ka'an va nimá nia nandiko' nia ñuu Egipto.

⁴⁰ Te ni ka'an nia xiin' Aarón ndii: "Va'a ka kasa'a un' ndiosí, ña ki'in ichi' nuu' e' te koto a yoo'. Sakan' ña xini' e' yoo nduu' a ni ndo'o

Moisés, tē nī tava' yoo' nuu' ñu'u' Egipto", nī kachi' nīa.

⁴¹ Sakan' tē nī xa'a nīa iin ña kaa' ndee naa sindiki' lulu, tē nī nasoko' nīa kiti' nuu' a. Sakan' tē nī xa'a nīa iin viko' xa'a' ña nī xa'a xiin' nda'a' nīa jaan'.

⁴² Xa'a' a jaan' na nī nakoo ña'a' Ndiosí xata' a tē saka'nu' nīa tiuun' ndiee' ndivi', naa yoso' ña nī ke'i tē nī ka'an tiakú tu'un Ndiosí ndii:

Ne vi'e Israel,

süu' nuu' yu'u nī nasoko' ndo' kiti' sana ndo',
tē nī ndee süu' nuu' yu'u tu nī taxi ndo' tumanī
nii' uvi xiko kuiya

kij' nī xika ndo' mii' ichi kaa'.

⁴³ Süu' jaan' ndii nī ndiso ndo' vi'e toto xa'a' ndiosí saka, ña nani' Moloc,
xiin' xa'a' ndiosí saka, ña nduu' tiuun', ña nani' Refán,

ña nī xa'a' ndo', tē saka'nu' ndo' a.

Xa'a' a jaan' na katia xika' i ndo'ó ndee ndoso'
ka nuu' ñuu Babilonia.

Sakan' yoso' a.

⁴⁴ 'Te ne xij' yata' e' jaan' ndii, nī kumi' nīa iin vi'e toto mii' nīa'á Ndiosí ña yoo a xiin' nīa. Te nī xa'a Moisés vi'e jaan' saa nii' nī xini ra kij' nī sania'á ña'a' Ndiosí nuu' ra.

⁴⁵ Te ne xij' yata' e' ndii, nī natijn nīa vi'e toto jaan' nda'a' ne yata' nīa, tē nī ko'nī nīa xiin' a ñu'u' ne tuku' kij' nī nduu Josué tē xa'ndia chuun' nuu' nīa. Kij' nī ko'nī nīa nuu' ñu'u' jaan' ndii, nī tava' Ndiosí ne nī ndiee ikan' nuu' ne xij' yata' e' jaan'. Te ikan' nī ita vi'e toto jaan' ndee kij' nī xika David.

46 Te David jaan' ndii, va'a kuni Ndiosí xini ña'a' a, te nī xikan ra ña ndei' nuu' a, te kasa'a ra iin vi'e mii' kundu'u' Ndiosí, mii' saka'nu' ña'a' te xii' yata' e' Jacob.

47 Ndisu si'e ra Salomón nī nduu te nī xa'a vi'e jaan'.

48 'Ndee saa ka nī ndii, ndü'u' Ndiosí, ña ka'nu' koo' chukuu', vi'e ña xa'a te yivi', naa nī saka'an a te nī ka'an tiakú tu'un a ndii:

49 Ndivi' nduu' tej chie ka'nu' mii' ndu'u' i xa'ndia chuun' i.

Te nuu' ñu'u' iin yivi' nduu' mii' ita' xa'a' i.

¿Ndee nuu' vi'e kuvi kasa'a ndo'ó kundu'u' yu'u'?, kachi xto'o e'.

Uun ndee xaan' mii' nandiee' i kuvi kasa'a ndo'.

50 ¿Ñáá süu' yu'u nī xa'a sakuu' ña yoo?

Nī kachi a —nī kachi Esteban.

51 Te nī ka'an ka ra ndii:

—Ndo'ó ndii, ne küu' kaxi' nduu' ndo', te xii va tu nimá ndo'. Te ndee naa ne so'o' nduu' ndo'. Sakan' ña ndee iin ichi' sáxinú ndo' ña kuni Espíritu Santo ndee naa nī xaa ne xii' yata' ndo'.

52 Ne jaan' nduu' ne mii' nī kuu xiin' sakuu' te nī ka'an tiakú tu'un Ndiosí, te suvi tu nja nduu' ne nī xa'nī' te jaan' kii' nī ka'an ra xa'a' ña kixin ña xachuun' ndaku. Te vitin ndii, ndo'ó nī sanakua'a ña jaan' nda'a' te yivi', te suvi tu ndo' nī xa'nī' ña'a'.

53 Ndo'ó ndii, tee' ndee nda'a' ángele nī natijn ndo' tu'un ndei' Ndiosí ndii, nī sáxinú ndo' a —nī kachi ra.

So'o nī xaa a kii' nī xa'nī' te yivi' Esteban

54 Te kij' nì xini so'o ra ña nì ka'an Esteban jaan' ndii, nì nasaa' va nimá ra nì xini ña'a' ra ndee ke'i vi' nakaxi' nu'u ra.

55 Ndisu chitu' nimá Esteban jaan' naá Espíritu Santo, te nì xito ndiaa ra ndivi'. Te nì xini ra ña ndatun' koo' chukuu' Ndiosí, te nì xini tu ra iin' ndichi Jesús nda'a' kua'a Ndiosí.

56 Te nì ka'an ra ndii:

—Koto ndo', xito' i ña nunia' ndivi'. Te iin' ndichi ña nduu' tu te yivi' nda'a' kua'a Ndiosí —nì kachi ra.

57 Ikan' te nì ndasi te ndiee' jaan' so'o ra kuaa' ti'e' ra, te nì kondia inga' ra Esteban jaan',

58 te nì xta'ni' ña'a' ra ndee nuu' ñuu, te nì xa'a' kuun' yuu' ña'a' ra. Te te yivi', te nì tiin kuachi ña'a' ndii, nì tandiee ra toto ra xa'a' iin te sava, te nani' Saulo, te koto te jaan' a.

59 Te nì ka'an Esteban jaan' xiin' Ndiosí kij' kuun' yuu' ña'a' te yivi' ndii:

—Xto'o i Jesús, natiin un' nimá i —nì kachi ra.

60 Te nì xikuiin xiti' ra, te nì ka'an ti'e' ra ndii:

—Xto'o i, nātava' un' cuenta xa'a' kuachi ña xaa' ra xiin' i yo'o' —nì kachi ra.

Ndi'i nì ka'an ra ña jaan', te nì xi'i ra.

8

So'o nì xaa a kij' nì xa'a' sando'o' Saulo ne nduu' cuenta Jesús

¹ Te Saulo jaan' ndii, nì nakuita kuento ra xiin' te nì xa'ni' Esteban jaan'. Kij' ndi'i nì xi'i te jaan' ndii, kivi' jaan' nì xa'a' ndikún u'vi va ne yivi' ne nduu' cuenta Jesús ñuu Jerusalén. Ndee te nì tianu' Jesús tio' nì ndoo ñuu jaan', ndisu

sakuu' inga nja ndii, ni xinu ndoo nja. Sava nja kua'an inga nuu' nuu' Judea, te sava tuku nja kua'an nuu' nuu' Samaria.

² Te sava te yivi', te xaa' na kuni Ndiosí ndii, ni nataan' ra nuu' nde'i Esteban jaan', te ni xaku va ra xa'a' te jaan'.

³ Te Saulo jaan' ndii, ni xa'a' sando'o' va ra ne nduu' kuenta Jesús, ki'vi ra vi'e nja te tiin' ndiee' ra tiaa ni xiin' na'a' ni, te kañuu' na'a' ra kua'an taan' na'a' ra vi'e ka.

Sq'o ni xaa a kii' ni ka'an Felipe xa'a' Jesús nuu Samaria

⁴ Ndisu ne ni xinu nuu Jerusalén jaan' ndii, ka'an ndoso' nja tu'un va'a xa'a' Jesús mii' ka kua'an nja.

⁵ Te Felipe ndii, ni nakaa' ra nuu Samaria. Te ni xa'a' ka'an ndoso' ra nuu' ne ndiee' nuu jaan' xa'a' Cristo, na ni ti'vi' Ndiosí sakakú yoo'.

⁶ Te kua'a' ne yivi' nakaya nuu jaan', te ni xini sq'o nja xiin' iin kanii' nimá nja na ni ka'an ra xa'a' a na ni xini nja chuun ka'nu' na xaa' ra.

⁷ Kuachi ndii kua'a' ne nuu' na ndiva'a nimá ndii, nde'i nja, te kiee' a nimá nja. Te ni nda'a tu ne kivi kaka xiin' ne kui'e xa'a'.

⁸ Xa'a' a jaan' na va'a xava'a kuni ne ndiee' nuu jaan'.

⁹ Te ni yoo iin te yivi', te nani' Simón, nuu jaan'. Te jaan' ndii, xa yata' va xaa' ra na tu'va, te ni nandaní va ne nuu Samaria jaan' ni xaa' ra, sakan' na ka'an nuu' ra na iin te koo' chukuu' va nduu' ra.

¹⁰ Te sakuu' ne yivi' ni xini so'o kaxi' va ña ni ka'an te jaan', ndee ne nda'vi so'o, te ndee ne ka'nu', te ka'an ña ndii:

—Te yivi' kaa' ndii, ña ndee' koo' chukuu' Ndiosí nduu' ra —kachi ña.

¹¹ Ni kandixa' ña ña ka'an ra, sakan' ña xa yata' va xini xa'an' ña'a' ra xiin' ña tu'va jaan'.

¹² Ndisu kii' ni kandixa' ña tu'un va'a ña ka'an ndoso' Felipe xa'a' saa xa'ndia chuun' Ndiosí nimá e', xiin' xa'a' Jesucristo ndii, ni chichi' ña kuenta a, tiaa ni, ña'a' ni.

¹³ Te ni kandixa' tu' mii' Simón jaan' ña ni ka'an Felipe jaan', te ni chichi' ra kuenta Jesús. Sakan' te ni xa'a' ndikun ra Felipe jaan' mii' ka kua'an ra. Te nandaní va ra xa'a' ña xini ra chuun ka'nu' xiin' ña nandaní ña ni xaa Felipe jaan'.

¹⁴ Te kii' ni xini te ni tianu' Jesús, te ndee' ñuu Jerusalén, kuento ña ni natijn ne Samaria tu'un Ndiosí ndii, ni ti'vi' ra Pedro xiin' Juan ikan'.

¹⁵ Te kii' ni xaa te jaan' ikan' ndii, ni ka'an ra xiin' Ndiosí xa'a' ne jaan' te natijn ña Espíritu Santo.

¹⁶ Kuachí ndii tia'an natijn ndee iin ne jaan' Espíritu Santo jaan', sakan' ña ni chichi' ña kuenta xto'o e Jesús kujti'.

¹⁷ Sakan' te ni tondia nda'a' ra ne jaan', te ni natijn ña Espíritu Santo jaan'.

¹⁸ Te kii' ni xini Simón jaan' ña ni natijn ne yivi' Espíritu Santo kii' ni tondia nda'a' ña'a' te ni tianu' Jesús ndii, ni ka'an ra taxí ra xu'un' nda'a' te jaan'

¹⁹ ka'an ra ndii:

—Xikō' na ndo' ña ndiee' ñaa' kī'in yu'u, tē yoo ka tondia nda'a' i ndii, natiiin ña Espiritu Santo —ñi kachi ra.

²⁰ Ndisu ñi ka'an Pedro xiin' ra ndii:

—Kua'an tē ndoñu'u' inga' un' xiin' xu'un' un' ñaa'. Kuachi ndii tuu un' ña kuvī sata' un' xiin' xu'un' un' ña xamaní' Ndiosí ne yiví'.

²¹ Kōo' xachi' cuenta ña xamaní' Ndiosí jaan' kumi' yo'ó, sakan' ña süu' tē ndaku nimá nuu' Ndiosí nduu' un'.

²² Xa'a' a jaan' na nama un' nimá un' xa'a' ña jaan'. Tē ka'an nda'vi un' xiin' xto'o e' Ndiosí, tee' koo ka'nu' na ini a xa'a' ña ña'a, ña ñi xanini un' jaan'.

²³ Kuachi ndii xini i ña chitu' vi' nimá un' xiin' ña ndasi nuu' un', tē tiin kutu' va nimá un' xaa' ña ña'a —ñi kachi Pedro xiin' ra.

²⁴ Sakan' tē ñi ka'an Simón ndii:

—Saa ndo'ó ña va'a, tē ka'an nda'vi ndo' xiin' xto'o e' xa'a' i, tē kundo'o i ña ñi ka'an un' jaan' —ñi kachi ra.

²⁵ Kii' ndi'i ñi ndiee yu'u' unī saa' tē jaan' xa'a' Jesús, tē sania'á tu ra tu'un va'a ndii, ñi nandiko' ra ñuu Jerusalén. Tē kii' kua'an ra ichi' ndii, ka'an ndoso' ra tu'un va'a xa'a' Jesús nuu' kua'a' ne yiví', ne ndiee' nda'a' ñuu Samaria.

Sō'o ñi xaa a xiin' iin tē Etiopía kii' ñi sania'á ña'a' Felipe xa'a' Jesús

²⁶ Tē ñi ka'an iin ángele, ña xika' nuu' nuu' xto'o e', xiin' Felipe ndii:

—Sakoo' tu'va xiin' mii' un', tē kī'in un' ichi', ña kiee' ñuu Jerusalén, tē xka'ndiá a mii' ichi kaa', ña naka'a' ñuu Gasa —ñi kachi a xiin' ra.

²⁷ Te nī kī'in rā ichi' kua'an rā. Sakan' te nī nata'an' rā xiin' iin te ñuu Etiopía. Te jaan' ndii, te ña'ma nduu' rā, te nduu' tu rā te ndiso' chuun' vie xa'a' xu'un' ña'a', ña' xa'ndia chuun' kuu' nuu' nuu' ñuu Etiopía, ña' nani' Candace. Te jaan' ndii, xa nī nandiko' rā nī xa'an rā ñuu Jerusalén te saka'nu' rā Ndiosí.

²⁸ Te kii' kua'an nu'u rā ñuu rā ndii, tixin carreta tun' kañuu' kuei naá rā kua'an rā, te ka'vi' rā tutu, ña nī ke'i Isaías, te nī ka'an tiakú tu'un Ndiosí.

²⁹ Te nī ka'an Espiritu Ndiosí xiin' Felipe ndii:
—Kua'an, te kuyatín un' mii' kua'an carreta kaa' —nī kachi a.

³⁰ Sakan' na kuii' nī ndava rā, te nī xaa rā mii' kua'an te jaan'. Te nī xini so'o rā ka'vi' te jaan' tutu ña nī ke'i Isaías jaan'. Te nī ka'an Felipe jaan' xiin' rā ndii:

—¿Ñáá kundani un' ndee ña kuni kachi ña ka'vi' un' ñaa'? —nī kachi rā.

³¹ Te nī nakuiin rā ndii:

—¿Saa kuví kundani i ndee ña kuni kachi a naa' köo' ne sanakuachi' a nuu' i? —nī kachi rā.

Sakan' te nī ka'an nda'vi rā xiin' Felipe ña kaa te jaan', te kundu'u' rā xiin' rā tixin carreta jaan'.

³² Te tutu Ndiosí mii' yoso' ña ka'vi' rā kua'an rā jaan' ndii, so'o ka'an a:

Nī ndiakā ña'a' te yivi' te ka'ni' ña'a' rā ndee naa xaa' rā xiin' mbee kii' xa'ni' rā ri'. Te ndee naa xaa' mbee taxin' iin' ri' kii' xa'ndia te yivi' ixi' ri' ndii, sakan' nī xaa tu te jaan', köo' a nī ka'an xachi' rā.

³³ Te kii' nī saka'an' te yivi' nuu' te jaan' ndii,

kōō' ndee iin te nī xaa ña ndaku xa'a' ra.
 Xa'a' a jaan' na ndee iin ne yivi' küvi kunī siani'
 xika' ra,

sakan' ña nī kendoso' te yivi' kivi' ñuu ra,
 te nī xta'ni' ña'a' ra nuu' ñu'u' iin yivi'.
 Sakan' yoso' a mii' ka'vi' ra jaan'.

³⁴ Sakan' te nī ka'an te jaan' xiin' Felipe ndii:

—Saa un' ña va'a te ka'an un' xiin' i. ¿Yoo
 xa'a' nī ke'i te nī ka'an tiakú tu'un Ndiosí jaan'
 ña yo'o? ¿Ñáá nī ke'i ra a xa'a' mii' ra, uun nī
 ke'i ra a xa'a' inga te yivi'? —nī kachi ra.

³⁵ Te nī xaa' ka'an Felipe tu'un va'a xa'a' Jesús
 nuu' ra xiin' ña yoso' jaan'.

³⁶ Te ichi' ñu'u' ra kua'an ra, te nī xaa ra iin
 xaan' mii' yoo tikui, te nī ka'an te jaan' xiin'
 Felipe ndii:

—Koto un', yoo tikui yo'o'. ¿Ñáá küvi sakuchi'
 un' yu'u yo'o' cuenta Jesús vitin? —nī kachi ra
 xiin' Felipe.

³⁷ Te nī ka'an Felipe xiin' ra ndii:

—Naa' inī un' xini un' Jesús xiin' iin kanii'
 nimá un' ndii, va'a küvi —nī kachi ra.

Te nī ka'an te Etiopía jaan' ndii:

—Inī i ña si'e Ndiosí nduu' Jesucristo —nī kachi
 ra.

³⁸ Ikan' te nī ka'an chuun' ra ña vikuiin carreta
 jaan'. Te nī nuu uvi saa' ra tikui jaan'. Te nī
 sakuchi' ña'a' Felipe cuenta Jesús.

³⁹ Te kii' nī kiee ra tikui ndii, nī xini ka ra Felipe
 jaan', sakan' ña yachi va nī naka ña'a' Espíritu
 xto'o e'. Sakan' te nī keta ra kua'an ra kuatia'
 nimá ra.

⁴⁰ Tẹ Felipe ndii, nị xaa ra ñuu Asoto. Tẹ saa ñuu mii' xka'ndiá ra kua'an ra ndii, ka'an ra tu'un va'a ndee nị xaa ra ñuu Cesarea.

9

*Sọ'ọ nị xaa a kii' nị nama Jesús nimá Saulo
(Hch. 22:6-16; 26:12-18)*

¹ Tẹ Saulo jaan' kii' sakan' ndii, ndiie' ka ka'an u'vi ra ña ka'ni' ra ne ndikún ichi' xto'ọ e' Jesús. Sakan' na kuii' nị xa'an ra nuu' sutu ka'nu',

² tẹ nị xikan ra tutu ña taxị ra nda'a' tẹ kumi' ña ndiie' vi'e mii' nakayá ne judío ñuu Damasco. Tẹ naa' yoo ne ndikún ichi' Jesús ñuu jaan', tiaa uun ña'a' nduu' nia ndii, xiin' tutu jaan' kuvị tiin ña'a' ra, tẹ kundiaaka ña'a' ra ñuu Jerusalén.

³ Ndisu kii' kuyatin' ra ñuu Damasco jaan' kua'an ra ndii, xaka'an e', tẹ nị kiee iin ñu'u ndee ndivi', tẹ nị xinunduu ña'a' a.

⁴ Tẹ nị nduva ra ñu'u', tẹ nị xini so'ọ ra iin tachị yu'u' ka'an a xiin' ra ndii:

—Saulo, Saulo. ¿Ndichun na sando'o' un' yu'u? —nị kachị a.

⁵ Tẹ nị ndatu'un' ña'a' ra ndii:

—¿Yoo nduu' yo'ó, tákui'e? —nị kachị ra.

Tẹ nị ka'an tachị yu'u' jaan' ndii:

—Yu'u nduu' Jesús, ña sando'o' un'. Sando'o' xiin' mii' mii' un' ndee naa xaa' iin kiti' kii' kacha'ni' ri' kaa xiin' nuu' kii' xaa' un' sakan' —nị kachị a.

⁶ Tẹ kisi' vi' a Saulo ña yi'vi ra, tẹ nị ka'an ra ndii:

—Tákui'e, ¿ndee ña kuní un' saa i? —nị kachị ra.

Tẹ nị ka'an Jesús xiin' ra ndii:

—Ndondichi un', te ndi'vi un' ñuu kaa', te ka'an iin te yivi' xiin' un' ndee ña kuní a saa un' —ni kachi a.

⁷ Te yivi', te kua'an xiin' Saulo jaan' ndii, ni xikuita i'in' ni'vi ra xini so'o ra tachi' yu'u' jaan', ndisu ni xini ra ndee iin te yivi'.

⁸ Te kii' ni ndondichi Saulo jaan', te ni nunia' ra nduchi' nuu' ra ndii, ni kuvi kuni ka ra. Sakan' na kuii' ni iin te kua'an xiin' ra jaan' nda'a' ra ndiaka' ña'a' ra ni ko'ni ra ñuu Damasco jaan'.

⁹ Te ikan' ni ndu'u' ra uni ta'an kivi'. Te sakuu' kivi' jaan' ndii, ni kuvi koto'ni ra, ni xixi ra, te ni xi'i tu ra tikui.

¹⁰ Te ñuu Damasco jaan' ni ndu'u' iin te ndikun ichi' Jesús, te nani' Ananías. Te jaan' ndii, ni satuvi xiin' mii' xto'o e' nuu' ra, te ni ka'an a xiin' ra ndii:

—¡Ananías! —ni kachi a.

Te ni nakuiin ra ndii:

—Yo'o' yoo i, tákui'e —ni kachi ra.

¹¹ Te ni ka'an a xiin' ra ndii:

—Kua'an ki'i' ya'ya ña nani' Ya'ya Ndaaku. Te ndatu'un' ne ndiee' vi'e Judas xa'a' iin te nani' Saulo, te ni kije ñuu Tarso. Vitiin ndii, xiin' Ndiosí ka'an ra.

¹² Te ni xini ra iin ña ni satuvi i nuu' ra ña kuaxi iin te nani' Ananías vi'e mii' ndu'u' ra, te tondía nda'a' ña'a' ra, te natuvi tukuu nuu' ra —ni kachi Jesús xiin' Ananías.

¹³ Sakan' te ni nakuiin Ananías jaan' ndii:

—Tákui'e, xini so'o i ndatu'un' kua'a' ne yivi' xa'a' te jaan' ña kua'a' va sando'o' ra ne nduu' cuenta un', ne ndiee' ñuu Jerusalén.

¹⁴ Tē ndēē yo'o' kumi' rā ñā ndīēē' ñā xa'ndia chuun' sutu' kuu' nuu', tē tiin' rā sakuu' ndu'u, ne ka'án ñā yo'ó nduu' xto'o' ndu —ni kachi' rā.

¹⁵ Ndisu' ni ka'an' ká xto'o' e' xiin' rā ndii:

—Kua'an, sakan' ñā ni nakaxin' ñā'a' i, tē kaka' nuu' rā nuu' i, tē ka'an' ndoso' rā xa'a' i nuu' ne tuku' xiin' nuu' tē xa'ndia chuun' kuu' nuu', xiin' nuu' ne ta'an' un', ne Israel.

¹⁶ Sakan' ñā nia'a' ñā'a' yu'u' kua'a' nuu' tundo'o' ñā kuní a kundo'o' rā xa'a' i —ni kachi' a.

¹⁷ Sakan' tē ni ketā rā kua'an' rā, tē ni ndi'vi' rā vi'e' jaan'. Tē ni tondia' nda'a' rā Saulo jaan', tē ni ka'an' rā xiin' tē jaan' ndii:

—Ñani' i Saulo, xto'o' e' Jesús, ñā ni tuvi' nuu' un' ichi' mii' ni kixin' un', ni ti'vi' yu'u, tē natuvi' tuku' nuu' un', tē kutu' nimá un' xiin' Espíritu Santo —ni kachi' rā.

¹⁸ Xaka'an' e', tē ni koyo' iin' nuu' ñā iin' ndēē naa machin' nduchi' nuu' rā, tē ni natuvi' tuku' a. Tē ni ndondichi' rā, tē ni chichi' rā kuenta Jesús.

¹⁹ Ikan' tē ni xixi' rā, tē ni nakoo' tuku' ndīēē' rā.

Ka'án ndoso' Saulo xa'a' Jesús

Tē ki'in' kivi' ni ndoo' rā xiin' ne ndikún ichi' Jesús xiin' rā, ne ndīēē' ñuu' Damasco jaan'.

²⁰ Numi' tē ni xa'a' ka'án ndoso' rā xa'a' Jesús vi'e' mii' nakayá ne judío ñuu' jaan' ka'án rā ñā Jesús jaan' nduu' si'e' Ndiosí.

²¹ Tē sakuu' ne ni xini' so'o' ñā ni ka'an' rā ndii, ni nandan' xava'a' nia' ka'án nia' ndii:

—Tē kaa' nduu' tē ni sando'o' xii' va' ne ndīēē' ñuu' Jerusalén, ne ka'án ñā ñā jaan' nduu' xto'o'

nĭa. Tē nĭ xaa tū rā yo'o', tē tĭin rā nē ka'án sakan', tē naka ña'a' rā, tē sanakua'a ña'a' rā nda'a' sutu kuu' nuu' —nĭ kachĭ nĭa.

²² Ndisu Saulo jaan' ndii, so'o xandiee' ka rā j'in kivi' kua'an xiin' ña ka'án ndoso' rā jaan', tē sasana' rā xini' tē judío, tē ndiee' ñuu Damasco jaan'. Tē nia'á ña'a' rā xiin' ña jaan' ña Jesús nduu' Cristo, ña nĭ tjanu' Ndiosí sakakú yoo'.

So'o nĭ xaa a kii' nĭ xinu Saulo nuu' tē judío

²³ Tē nĭ xka'ndia kua'a' kivi', tē nĭ ndatu'un' tuní tē judío ña ka'ni' rā Saulo jaan'.

²⁴ Ndisu nĭ xini' rā kuento xa'a' ña jaan'. Tē nduvi' xiin' nii' ñuu nĭ xito tē judío jaan' yi'e' ñuu Damasco jaan', tē ka'ni' ña'a' rā.

²⁵ Ndisu kii' nĭ kuñuu ndii, nĭ chinaá ña'a' tē ndikún ichi' Jesús xiin' rā tixin ĩin íka', tē nĭ sanuu' ña'a' rā xiin' yo'o' ĩin yavi ña ĩin' toko' nama ña ndasi ĩ'nu ñuu jaan'.

Xika' Saulo ñuu Jerusalén

²⁶ Tē kii' nĭ xaa Saulo ñuu Jerusalén ndii, nĭ xika rā nduiin rā xiin' nē ndikún ichi' Jesús ndiee' ĩkan', ndisu nĭ yi'vi sakuu' nē jaan', sakan' ña nĭ kandixa' nĭa ña tē ndikún ichi' Jesús xna'a nduu' tū tē jaan'.

²⁷ Ndisu Bernabé ndii, nĭ naka ña'a' rā, tē nĭ xaa rā xiin' rā nuu' tē nĭ tjanu' Jesús. Tē nĭ ka'an Bernabé jaan' xiin' tē jaan' saa nĭ nia'a xiin' mii' xto'o e' Jesús nuu' Saulo jaan' ichi' mii' kua'an rā, tē nĭ ka'an tū rā ña nĭ ka'an a xiin' tē jaan'. Tē nĭ ka'an tū rā saa nĭ ka'an ndoso' ĩni vā Saulo jaan' xa'a' a ñuu Damasco.

28 Sakan' na nī ndoo Saulo xiin' tē jaan' ñuu Jerusalén. Kua'an kuaxi ra xika' ra ñuu jaan' ka'an ndoso' nditunī ra xa'a' xto'o e' jaan'.

29 Tē nī ndatu'un' ndiee' ra xiin' tē judío, tē ka'an tu'un griego, ndisu tē jaan' ndii nī xika nduu ra ka'nī' ña'a' ra.

30 Tē kij' nī xini inga tē ndikún ichi' Jesús ña jaan' ndii, nī naka ña'a' ra tē kua'an ra ñuu Cesarea. Ikan' tē nī ti'vi' ña'a' ra ñuu ra Tarso.

31 Tē ne nduu' kuenta Jesús, ne ndiee' kanii' nuu' ñu'u' Judea, xiin' Galilea, xiin' Samaria ndii, ndiee' manī' nja. Tē tiin' ka'nu' nja xto'o e' i'in kivi' kua'an. Tē so'o kuu' kua'a' ka nja, tē taxi' tu Espíritu Santo ndiee' nja.

Sq'o nī xaa a kij' nī nda'a iin tē nani' Eneas

32 Unta' kij' xika' ndi'e' Pedro kua'a' ñuu mii' ndiee' ne nduu' kuenta Jesús ndii, nī nakaa' ra ñuu Lida, tē kua'an ndi'e' tu ra mii' ndiee' ne nduu' kuenta Jesús ñuu jaan'.

33 Tē ikan' nī xini ra iin tē kui'e xa'a' nani' Eneas, tē xa kua'an unja kuiya kandu'u' tē jaan' nuu' tun' xto xaa' kui'e jaan'.

34 Tē nī ka'an Pedro xiin' ra ndii:

—Eneas, Jesucristo na sanda'a yo'ó. Ndokoo un', tē natuvi' un' tun' xto un' —nī kachi ra.

Tē xaka'an e', tē nī ndokoo tē jaan'.

35 Tē sakuu' ne ndiee' ñuu Lida xiin' ne ndiee' iin ñu'u' mii' ndaa ña nani' Sarón ndii, nī xini nja ña nī nda'a tē jaan', tē nī nanduu nja kuenta xto'o e' Jesús.

Sq'o nī xaa a kij' nī natiaku iin ña' nani' Dorcas

36 Tē ñuu ña nani' Jope nī ndu'u' iin ña'a' ña' ndikún ichi' Jesús xiin' e' ña' nani' Tabita. Tē

xiin' tu'un griego nani' a' Dorcas. Te ña' jaan' ndii, ni xaa a' kua'a' xava'a ña va'a xa'a' ne yivi'. Te ni chindiee' tu a' ne nda'vi kuu'.

³⁷ Kivi' jaan' ndii, ni kuni kuvì Dorcas jaan'. Te so'o' ndi'i' ndii, ni xi'i' a'. Te kii' ndi'i' ni natia nia ñu'u' nde'i' a' ndii, ni chikandu'u' nia a tixin vi'e ninu mii' sukun.

³⁸ Te yatìn naá ñuu Lida mii' naá ñuu Jope jaan'. Xa'a' a ña xiní ne ndikún ichi' Jesús ña ndu'u' Pedro ñuu Lida jaan', sakan' na kuii' ni ti'vi' nia uvi' ta'an te yivi', te ku'un ka'an nda'vi ra xiin' Pedro jaan'. Sakan' te ni xaa ra mii' ndu'u' Pedro jaan', te ni ka'an ra xiin' ra ndii:

—Tákuie kua'a, saa un' ña va'a te ku'un ki'i' un' xiin' ndu ñuu mii' ndiee' ndu —ni kachi ra.

³⁹ Ikan' te ni keta Pedro kua'an ra xiin' te jaan'. Te kii' ni xaa ra ikan' ndii, ni naka ña'a' nia te kua'an nia tixin vi'e ninu mii' sukun jaan'. Te ni kuyatìn sakuu' ne kuaan' nuu' ra xaku' naa xaku' nia. Te ni sania'á nia ki'in' nuu' toto, ña ni xa'a Dorcas jaan' kii' ni tiaku a'.

⁴⁰ Sakan' te ni tava' Pedro sakuu' ne yivi' jaan' ki'e, te ni xikuijn xiti' ra, te ni ka'an ra xiin' Ndiosí. Ikan' te ni nakoto ndoso' ra ñu'u' nde'i' a' jaan', te ni ka'an ra ndii:

—Tabita, ndokoq un' —ni kachi ra.

Te ni nunia' a' nduchi' nuu' a', te kii' ni xini a' Pedro ndii, ni ndokoq a', te ni xikundu'u' a'.

⁴¹ Te ni tijn Pedro jaan' nda'a' a', te ni xikuijn ndichi' a'. Te ni kana ra ne kuaan' jaan' xiin' sakuu' inga ne nduu' tu cuenta Jesús. Te ni nia'a ña'a' ra nuu' nia ña xa ni natiaku a'.

⁴² Tẹ nị xịnị sakuu' nẹ ndiee' ñuu Jope kuento xa'a' ña jaan'. Tẹ kua'a' nẹ jaan' nị inị xini xto'o e' Jesús.

⁴³ Tẹ nị ndoo Pedro ki'in' kivi' ñuu Jope jaan' xiin' iin tẹ ndasava'a iin' kiti', tẹ nani' Simón.

10

Sọ'o nị xaa a kii' nị xịnị Cornelio iin ángele

¹ Nị ndu'u' iin tẹ nị nani' Cornelio ñuu Cesarea. Tẹ jaan' ndii, tẹ kuu' ka'nu' nuu' iin ti'vi tẹ xiin', tẹ nị kịee ñu'u' Italia, nduu' ra.

² Tẹ jaan' ndii, nị xaa ra ña kuní Ndiosí, tẹ nị xito ka'nu' ña'a' ra xiin' sakuu' nẹ ndiee' vi'e ra. Tẹ nị chindiee' kua'a' ra nẹ nda'vi kuu' ñuu jaan'. Tẹ ka'an chito va tu ra xiin' Ndiosí.

³ Iin kivi' yatin' kaa unị xakuaa' ndii, nị satuvi a nuu' ra. Tẹ nị xịnị kaxi' ra iin ángele, ña xika' nuu' nuu' Ndiosí, ña kuaxi a mii' ndu'u' ra. Tẹ nị ka'an a xiin' ra ndii:

—Cornelio —nị kachi a.

⁴ Tẹ nị xito ndi'e' yi'vi va ra ángele jaan'. Tẹ nị ka'an ra xiin' a ndii:

—¿Ndee ña kuní un', tákui'e? —nị kachi ra.

Tẹ nị ka'an a xiin' ra ndii:

—Va'a kuni Ndiosí xiin' ña ka'an un' xiin' a, tẹ sakan' tu ña chindiee' un' nẹ nda'vi kuu'.

⁵ Vitin ndii, ti'vi un' tẹ yivi' ñuu Jope, tẹ ku'un naka ra iin tẹ nani' Simón, tẹ nani' tu ra Pedro.

⁶ Tẹ jaan' ndii, ndu'u' ra vi'e tẹ nani' Simón, tẹ ndasava'a iin' kiti'. Tẹ vi'e ra ndii, iin' a yatın yu'u' mịni ka'nu' —nị kachi a.

⁷ Tẹ kii' kua'an ángele, ña nị ka'an xiin' ra jaan' ndii, nị kana ra uvi ta'an tẹ xika' nuu' nuu'

ra xiin' iin te xiiin', te xaa' ña kuní Ndiosí. Te iin' ra xini ra un' saa' te jaan'.

⁸ Te kii' ndi'i n' sanakuachi' ra sakuu' ña n' xka'ndia jaan' nuu' te jaan' ndii, n' ti'vi' ña'a' ra ñuu' Joep jaan'.

Xini Pedro iin ña satuví Ndiosí nuu' ra

⁹ Te kivi' ña uvi' kii' ñu'u' te jaan' ichi' yatín ñuu' Joep jaan' kua'an ra ndii, n' kaa Pedro xini' vi'e te ka'an ra xiin' Ndiosí. Yatin' iin ke'in' nduu' a kii' sakan'.

¹⁰ Te n' xi'i va Pedro soko, te n' kun' ra kuxi' ra. Te kii' xava'a ne ndiee' ikan' ña kuxi' ra ndii, n' xini ra iin ña n' satuví Ndiosí nuu' ra,

¹¹ ña nunia' ndivi', te nuu' iin ña kaa' ndee' naa kaa' iin toto chie va ndee' nuu' ñu'u', te tiin kumi' saa' xiki' a.

¹² Te nuu' a jaan' ñu'u' sakuu' nuu' kiti', ti' kumi' ta'an xa'a', xiin' sakuu' nuu' ti' kañuu' tixin, xiin' sakuu' nuu' saa, ti' ta'nu' ndivi'.

¹³ Te n' ka'an iin tachi' yu'u' xiin' ra ndii:

—Pedro, ndondichi, te ka'ni' un' ti' ñaa', te kuxi' un' ri' —n' kachi' a.

¹⁴ Te n' nakuiin Pedro ndii:

—Kuasa' xachi' sakan' ran', takui'e, sakan' ña ndee' iin ichi' tia'an kuxi' i ti' kiji' iin', ti' taxi' tu'un ndei' un' ña kuxi' ndu —n' kachi' ra.

¹⁵ Te n' ka'an tukuu' tachi' yu'u' jaan' ichi' ña uvi' ndii:

—Ña xa n' ndasando Ndiosí ndii, ka'an yo'ó ña ña kiji' iin' nduu' a —n' kachi' a.

¹⁶ Te un' ta'an ichi' n' xini so'o ra tachi' yu'u' jaan', ikan' te n' kaa tukuu' toto jaan' xiin' ti' jaan' ndee' ndivi'.

17 Kusaa' ndu'u' ká Pedro ndi'ni xava'a rá xanini rá ndee ña kuni kachi ña ni xini rá jaan'. Te ni ndekuie te ni ti'vi' Cornelio jaan' yi'e' vi'e Simón, kij' ndi'i ni ndatu'un' rá xa'a' vi'e ndee ni xa'an kuni rá mii' iin' a.

18 Te ni kana rá ne ndiee' ikan'. Te ni ndatu'un' ña'a' rá naa' ikan' ndu'u' iin te nani' Simón, te ka'an tu ne yivi' Pedro xiin'.

19 Te kij' xika' ká Pedro kuni kundani rá ndee xa'a' ka'an ña ni xini rá jaan' ndii, ni ka'an Espíritu Santo xiin' rá ndii:

—Pedro, nanduku' uni ta'an te yivi' yo'ó.

20 Ndondichi un', kua'an nuu kij'. Te ka'an yu'u' un' te ku'un un' xiin' te jaan', sakan' ña yu'u' ni ti'vi' ña'a' —ni kachi a.

21 Te ni nuu Pedro mii' ita' te jaan'. Te ni ka'an rá ndii:

—Yu'u' nduu' te nanduku' ndo' jaan'. ¿Ndee xa'a' kuaxi ndo'? —ni kachi rá.

22 Te ni nakuiin te jaan' ndii:

—Chuun nuu' Cornelio, te kuu' ka'nu' nuu' iin ti'vi' te xiin', kuaxi ndu. Te jaan' ndii, xachuun' ndaku rá, te xito' ka'nu' va tu rá Ndiosí. Te sakuu' ne judío ka'an va'a xa'a' rá. Te iin ángele, ña xika' nuu' nuu' Ndiosí, ni ka'an xiin' rá ña kana rá yo'ó, te ku'un un' vi'e rá, te kuni so'o rá ndee ña ka'an un' —ni kachi te jaan'.

23 Sakan' te ni saxka'ndia ña'a' Pedro vi'e, te ni ndoo rá ikan' ñuu jaan'. Te tuku kivi' ni keta rá kua'an rá xiin' te jaan', te kua'an tu sava ká te ndikún ichi' Jesús, te ndiee' ñuu Jope jaan', xiin' rá.

24 Te tuku kivi' ndii, ni xaa Pedro xiin' te jaan' ñuu Cesarea jaan'. Te Cornelio ndii, ni nakaya

ra ne iin kuu' xiin' ra, xiin' ne xiní ta'an' xava'a xiin' ra, te ndiatu' ra Pedro.

25 Te ki' kuan ndi'vi Pedro vi'e Cornelio jaan' ndii, ni xa'an natiin ña'a' ra. Te ni nakandu'u' ndiee' ra xa'a' te jaan', te ni ki'in ka'nu' ña'a' ra.

26 Ndisu ni ndoni'i ña'a' Pedro ka'an ra xiin' ra ndii:

—Ndondichi un'. Te yivi' kuiti' nduu' tu yu'u —ni kachi ra.

27 Te ndatu'un' ndatu'un' Pedro xiin' te jaan' kuan ko'ni ra vi'e. Te ni xini ra ndiee' kua'a' ne yivi', ne ni nakaya ikan'.

28 Te ni ka'an ra xiin' nja ndii:

—Xini ndo'ó ña taxi' tu'un ndei' ndu'u', ne judío, ña nduiin ndu xiin' ne tuku', uun ku'un ndi'e' ndu vi'e ne jaan'. Ndisu ni nia'a Ndiosí yu'u ña vā'a ka'an i ña ne kuāsa' kuni nduu' ndo' nuu' a, uun ne kini iin' nduu' ndo', ni kachi a xiin' i.

29 Ña jaan' na kuii' ni ka'an yu'u i te kuaxi i ki' ni xini i kuento. Te vitin kuni ndatu'un' i ndo'ó, ¿ndee xa'a' ni kana ndo' yu'u? —ni kachi ra.

30 Sakan' te ni nakuiin Cornelio ndii:

—Xa kua'an kumi' ta'an kivi' naa kuu' vitin kaa uni xakuaa', iin' yu'u vi'e i ka'an i xiin' Ndiosí. Te iin ni xikuiin tio' iin ña kaa' ndee naa te yivi' nuu' i ni'nu' a toto yi'e va.

31 Te ni ka'an a xiin' i ndii: “Cornelio, xa ni xini so'o Ndiosí ña ka'an un' xiin' a. Te naka'an' tu a ña chindiee' un' ne nda'vi kuu'.

32 Sakan' na kuii' ti'vi' un' te yivi' ñuu Jope, te ku'un naka ra iin te nani' Simón, te ka'an tu ne yivi' Pedro xiin'. Te jaan' ndii, ndu'u' ra vi'e iin

te nani' Simón, te ndasava'a iin' kiti', te ndu'u' yatın yu'u' minj ka'nu'", nı kachi a xiin' i.

³³ Ña jaan' na kuui' yachi va nı ti'vi' i chuun xiin' te yivi' mii' ndu'u' un'. Te va'a va nı xaa un' ña kuaxi un'. Te vitin ndii, ndiee' tu'va sakuu' ndu nuu' Ndiosí, te kunj so'o ndu sakuu' ña nı ka'an chuun' xto'o e' xiin' un' ka'an un' xiin' ndu —nı kachi ra xiin' Pedro.

Ka'an ndoso' Pedro nuu' ne nı nakaya vi'e Cornelio

³⁴ Sakan' te nı xa'a' ka'an ndoso' Pedro ndii:

—Xa kundani i vitin ña Ndiosí ndii, nakaxin a ne yivi'.

³⁵ Süu' jaan' ndii natiin' a ndee ka nuu' ne yivi', ne xito' ka'nu' ña'a', te xachuun' ndaku nıa.

³⁶ Ndiosí ndii, nı ti'vi' a tu'un va'a nuu' ndu, ne Israel. Te tu'un va'a jaan' ka'an xa'a' ña na kundıee manı' e' xiin' Ndiosí xa'a' ña nı xaa Jesucristo, ña nduu' xto'o nuu' sakuu' ña yoo'.

³⁷ Te xinı ndo' sakuu' ña nı yoo kanii' nuu' ñu'u' Judea. Nı xa'a' a ndee ñu'u' Galilea kij' ndi'i nı ka'an ndoso' Juan xa'a' ña chichi' ne yivi' kuenta Ndiosí.

³⁸ Te xinı tu ndo' ña nı chindu'u' Ndiosí Espíritu Santo inı Jesús, ña ñuu Nazaret, te nı chindu'u' tu a ña ndıee' a. Te xinı tu ndo' saa nı xika ña jaan' xaa' a ña va'a, te sanda'a a sakuu' ne nı ndo'o nı xaa ña ndıva'a, sakan' ña Ndiosí yoo xiin' a.

³⁹ Te ndu'u' nduu' te ndiee' yu'u' xa'a' sakuu' ña nı xaa Jesús jaan' nuu' ñu'u' Judea xiin' ñuu Jerusalén. Nı ya'a, te nı xa'ni' ña'a' nıa nuu' iin krusın itun'.

40 Ndisu nī sanatiaku ña'a' Ndiosí kivi' ña unī, te nī taxi a ña tuvi a nuu' ndu.

41 Te nī tuvi a nuu' sakuu' ne yivi', süu' jaan' ndii nuu' ndu'u, te xa nī nakaxin Ndiosí te ndiee yu'u' ndu xa'a' ña jaan' kuiti', ndu'u te nī xixi, te nī xiji tu xiin' a kij' nī natiaku a.

42 Te nī ka'an chuun' a xiin' ndu ña ka'an ndoso' ndu xa'a' a, te ndiee yu'u' tu ndu xa'a' a nuu' ne yivi' ña suvi a nduu' ña nī sakuiso' chuun' Ndiosí, te kunduu a ña sana'má ne tiaku xiin' ne nī xiji.

43 Te xa'a' Jesús tu nī ndiee yu'u' sakuu' te nī ka'an tiakú tu'un Ndiosí xta'an', ña yoo ka inī xini ña jaan' ndii, koo ka'nu' inī Ndiosí xa'a' kuachi nīa xiin' ña ndiee' a —nī kachi ra.

44 Kij' kusaa' iin' ka Pedro ka'án ra tu'un jaan' ndii, nī nuu Espíritu Santo, te nī tuxi' a sakuu' ne ndiee' xini so'o ña ka'án ra jaan'.

45 Te xa'a' a ña nī taxi Ndiosí te nī tuxi' tu Espíritu Santo ne tuku' jaan' ndii, nī nandanī va te judío, te inī xini Jesús, te nī xaa xiin' Pedro jaan',

46 sakan' ña nī xini so'o ra ka'án ne jaan' tu'un ña xini nīa kij' xaka'nu' nīa Ndiosí. Sakan' te nī ka'an ka Pedro ndii:

47 —Küvi nakasi ndee iin e' ne kaa' ña kuchi nīa kuenta Jesús, sakan' ña xa nī natiin tu ne kaa' Espíritu Santo saa nii' nī natiin yoo' a —nī kachi ra.

48 Te nī ka'an chuun' ra ña kuchi nīa kuenta xto'o e' Jesús. Sakan' te nī ka'an nīa xiin' ra ña ndoo ka ra xiin' nīa ndia'vi' kivi'.

11

So'o ni xaa a kii' ni nandiko' Pedro ñuu Jerusalén

¹ Te ni tianu' Jesús xiin' inga ne iní xini Jesús ndiee' kanii' nuu' ñu'u' Judea ndii, ni xini ña kuento ña ni natiin tu ne tuku' tu'un Ndiosí.

² Sakan' na kiii' kii' ni kaa Pedro ñuu Jerusalén ndii, ni kaní ta'an' kuento sava te iní xini Jesús xiin' ra, te ka'an ña kuní a koo tuni iin' e' kii' nanduu' e' kuenta Ndiosí,

³ ka'an ra ndii:

—¿Ndichun na ni xa'an' un' vi'e te tuku', te ni xixi un' xiin' ra? —ni kachi ra.

⁴ Sakan' te ni xa'a' sanakuachi' ndi'i Pedro saa ni xka'ndia sakuu' ña jaan', ka'an ra ndii:

⁵ —Ñuu Jope ndu'u' yu'u ka'an i xiin' Ndiosí, te ni xini i iin' ña ni satuvi a nuu' i, ña ndee ndivi' kuaxi nuu' iin' ña kaa' ndee naa toto chie, te tiin kumi' saa' xiki' a, te ni xaa a ndee mii' ni ndu'u' i.

⁶ Kii' ni xto'ni i tixin a ndii, ni xini i ñu'u' ti' kumi' ta'an xa'a', xiin' ti' kui'e, xiin' ti' kañuu' tixin, xiin' saa, ti' ta'nu' ndivi'.

⁷ Te ni xini so'o i ka'an iin' tachi' yu'u' xiin' i ndii: “Pedro, ndondichi un', te ka'ni' un' ti' ñaa', te kuxi un' ri’”, ni kachi a.

⁸ Ndisu ni ka'an i ndii: “Kuasa' xachi' sakan' ran', takui'e, sakan' ña ndee iin' ichi' tia'an kuxi i ti' kiní iin', ti' taxi' tu'un ndei' un' kuxi ndu’”, ni kachi i.

⁹ Te ni ka'an tukuu tachi' yu'u' jaan' xiin' i ndee ndivi' ichi' ña uvi ndii: “Ña xa ni ndasandoo Ndiosí ndii, ka'an yo'ó ña ña kiní iin' nduu' a”, ni kachi a.

10 Te unì ta'an ichi' nì xaa a sakan', ìkan' te nì kaa tukuu sakuu' a jaan' ndee ndivi'.

11 'Sava nì sakan', te nì xaa unì ta'an te yivi' vi'e mii' ndu'u' i jaan'. Te jaan' ndii, ndee ñuu Cesarea nì kīee ra te kua'an naka ra yu'u.

12 Te nì ka'an Espíritu Santo xiin' i ña nātīaa i te ku'un i xiin' ra. Te nì xa'an tū iñu saa' te inì xini xto'o e' yo'o' xiin' i. Te nì ko'nì ndu vi'e te nì tianu' te jaan'.

13 Te jaan' ndii, nì ndatu'un' ra nuu' ndu saa nì tuvi iin ángele nuu' ra vi'e ra, te nì ka'an a xiin' ra ndii: "Tì'vi' un' te yivi' ñuu Jope, te ku'un naka ra iin te nani' Simón, te ka'an tū ne yivi' Pedro xiin'.

14 Te jaan' ka'an xiin' un' tu'un va'a, te kaku un' nuu' kuachì un', te kaku tū sakuu' ne iin kuu' xiin' un'", nì kachì a xiin' ra.

15 Te kii' nì xa'a' ka'an ndoso' i ndii, nì tuxi' tū Espíritu Santo ne jaan' naa nì xaa xiin' yoo' ña nuu'.

16 Ikan' te nì naka'an' i ña nì ka'an xto'o e' kii' nì ka'an a ndii: "Juan ndii, xiin' tìkui kuītì' nì sakuchi' ra ne yivi' cuenta Ndiosí. Ndisu ndo'ó ndii, xiin' ña ndīee' Espíritu Santo kuchi' ndo'", nì kachì a.

17 Va'a, naa' nì taxi Ndiosí te nì tuxi' tū Espíritu Santo ne jaan' saa nii' nì xaa a xiin' yoo' xa'a' ña inì e' xini e' xto'o e' Jesucristo ndii, kōo' nduu' xachi' yu'u te nakasi i ña xaa' Ndiosí —nì kachì Pedro.

18 Te kii' nì xini so'o te judío jaan' ña jaan' ndii, nì nuu nimá ra. Te nì xaka'nu' ra Ndiosí ka'an ra ndii:

—Naa' sakan' ndii, taxi' tu Ndiosí ña nama' ne tuku' nimá ña xa'a' kuachi' ña xaa' ña, te kumi' ña kivi' ñuu ña kōo' kivi' ndi'i' —ñi kachi' ra.

So'o ñi xaa a kii' ñi kandixa' ne ñuu Antioquia tu'un va'a xa'a' Jesús

¹⁹ Te kii' ndi'i' ñi xa'ni' te yivi' Esteban jaan' ndii, ñi xa'a' sando'o' ne yivi' ne ndikún ichi' Jesús, ne ndiee' Jerusalén. Xa'a' a jaan' na ñi kiku' sava ña kua'an ña ndee nuu' ñu'u' Fenicia, xiin' ñu'u' Chipre, xiin' ñuu Antioquia. Te ñi ka'an ña tu'un va'a xa'a' Jesús nuu' ne judío xiin' ña kujti'.

²⁰ Ndisu sava te ñi kije ñu'u' Chipre xiin' ñuu Cirene, kii' ñi kō'ni' ra ñuu Antioquia ndii, ñi xa'a' ka'an tu ra tu'un va'a xa'a' xto'o e' Jesús nuu' ne ka'an tu'un griego.

²¹ Te ñi taxi' xto'o ndiee', te ñi ka'an ndoso' jaan'. Te kua'a' va ne yivi' ñi ñi xini' xto'o e' jaan', te ñi xikundikun ña ichi' a.

²² Te ñi xini' ne nduu' kuenta Jesús, ne ndiee' ñuu Jerusalén, kuento xa'a' ña ñi xka'ndia jaan', sakan' na ñi ti'vi' ña Bernabé ñuu Antioquia jaan'.

²³ Te kii' ñi xaa te jaan' ñuu jaan', te ñi xini' ra ña sañu'u' va Ndiosí ne jaan' ndii, ñi nakuatia' nimá ra. Te ñi xandiēni ra sakuu' ña ña ñi na ñi ña xini' ña xto'o e' xiin' kanii' nimá ña.

²⁴ Ñi xaa ra ña jaan' sakan' ña te yivi' va'a nduu' ra, te chitu' vi' tu nimá ra xiin' Espíritu Santo, te ñi va tu ra xini' ra xto'o e'. Xa'a' a jaan' na kua'a' ka ne yivi' ñi ñi xini' xto'o e' jaan'.

²⁵ Ndi'i' jaan' te ñi keta Bernabé jaan' kua'an ra ñuu Tarso, te nanduku' ra Saulo.

26 Te kii' nì xan kunì ña'a' rā ndii, nì naka ña'a' rā, te nì nandiko' rā ñuu Antioquía jaan'. Te nì ndiee rā ikan' xiin' ne nduu' cuenta Jesús nì' iin kuiya, te nì sania'a' rā kua'a' xava'a' ne yivi'. Te ñuu Antioquía jaan' nduu' mii' nì chindu'u' ne yivi' kivi' ne nduu' cuenta Jesús ichi' nuu' ña nani' nia Cristianos.

27 Te kii' sakan' ndii, nì nakaa' ndia'vi' te ka'an tiakú tu'un Ndiosí ñuu Jerusalén, te nì xaa rā ñuu Antioquía jaan'.

28 Te nì ndondichi iin te jaan', te nani' Agabo, te nì saka'an ña'a' Espíritu Santo ña koo va soko kanii' nuu' ñu'u' jaan'. Te nì yoo xna'a' ña jaan' kii' nì nduu' te nani' Claudio, te nì xa'ndia chuun' kuu' nuu'.

29 Sakan' te i'in ne ndikún ichi' Jesús, ne ndiee' ñuu Antioquía jaan' ndii, nì ndoo nia kuento ña ti'vi' nia ña chindiee' nia ne nduu' cuenta Jesús, ne ndiee' ñu'u' Judea, xiin' saa nì kundiee' nia.

30 Te sakan' xna'a' nì xaa nia, nì ti'vi' nia Bernabé xiin' Saulo, te taxí rā ña jaan' nda'a' te xixa, te xito' ne nduu' cuenta Jesús ñu'u' Judea jaan'.

12

Soo nì xaa a kii' nì xa'ni' rey Herodes Jacobo, te nì chinaa tu rā Pedro vi'e kaa

¹ Kivi' jaan' nì ka'an chuun' rey Herodes, te nì tiiin te yivi' ndia'vi' ne nduu' cuenta Jesús, te sando'o' u'vi' ña'a' rā.

² Sakan' te nì ka'an chuun' rā, te nì xi'i Jacobo, ñani Juan, xiin' ichi' nì xaa te xín' rā.

³ Te kij' nì xinj Herodes jaan' ña va'a kuni ne judío ña nì xaa ra sakan' ndii, nì ka'an chuun' tu ra, te nì tiin tu te xín' Pedro. Nì xaa ra ña jaan' sava nì kivi' ña nasukú ña xixi' ne yivi' xita' va'a ti'e', ña kōo' yuchi' levadura saká xiin', cuenta viko' pascua.

⁴ Te kij' nì tiin ña'a' ra ndii, nì sko'ni' ña'a' ra vi'e kaa, te nì xata ra kumi' ti'vi te xín', te kumi' ta'an kuu' ra i'in tivi jaan', te koto ra Pedro. Sakan' ña nì kunj Herodes jaan' xta'ni' ña'a' ra nuu' ne yivi' kij' xka'ndia viko' pascua jaan', te sana'má ña'a' ra.

⁵ Sakan' na kuii' Pedro ndii, vi'e kaa jaan' naá ra, ndisu ne nduu' cuenta Jesús ndii, ka'an te ka'an ña xiin' Ndiosí xa'a' ra.

Sq'o nì xaa a kij' nì sandoó ndiká iin ángele Pedro vi'e kaa

⁶ Te ñuu kivi' ña xito' xta'ni' Herodes jaan' Pedro vi'e kaa, te sana'má ña'a' ra ndii, kixin te jaan' kandu'u' ra ma'in' uvi ta'an te xín', te tiin ra xiin' uvi ta'an karena. Te ita' tu te xín' xito' ra yi'e' vi'e kaa jaan'.

⁷ Te iin nì tui' tjo' iin ángele, ña xika' nuu' nuu' xto'o e' Ndiosí, te nì yi'e iin ñu'u kanii' tixin vi'e kaa jaan'. Te nì tondia nda'a' ángele jaan' toko' Pedro, te nì sandoto' ña'a' a ka'an a xiin' ra ndii:

—Ndokoo kij' —nì kachi a.

Ikan' te nì ndaxin' karena ña tiin nda'a' ra jaan'.

⁸ Te nì ka'an ka ángele xiin' ra ndii:

—Satiin kutu' un' iin' ki'i' toko' un', te naki'i tu un' ndixan' un' —nì kachi a.

Tē sakan' nī xaā rā. Tē nī ka'an̄ k̄ā ā xiin' rā ndii:

—Nakui'nū ʔn' totō tití ʔn', tē kundikun̄ ʔn' yu'ʔ —nī kachī ā.

⁹ Tē nī xikundikun̄ ña'a' Pedro, ndisū xinī rā naa' ñā ndixā nduu' ñā xaa' ángele jaan', süu' jaan' ndii tuu rā ñā iin̄ ñā satuví ā nuu' rā kuitī nduu' ā.

¹⁰ Tē kijī nī xka'ndiā rā tē xinī nuu', xiin' tē uvī ndii, nī xaā rā yi'e' k̄ā mii' xka'ndiā ya'yā. Tē yi'e' jaan' ndii, nī nuniā mii' ā. Tē kijī nī ketā Pedro xiin' ángele jaan' kua'an̄ rā ndeē nī xaā rā ingā ya'yā ndii, xaka'an̄ e' tē nī nakoō iin̄ ndaā ña'a' ángele jaan'.

¹¹ Sakan' tē nī naku'ʔn̄ inī Pedro, tē nī ka'an̄ rā xiin' nimá rā ndii: “Vītin̄ ndii, kundanī xnā'ā ī ñā xto'ō e' Ndiosí nī ti'vi' ángele, ñā xika' nuu' nuu' ā, tē nī sakakú ā yu'ʔ nda'a' Herodes, xiin' nuu' sakuu' ñā nia'ā ñā kuní nē judío, nē ta'an' i, saā niā xiin' ī”, nī kachī rā.

¹² Tē kijī nī nakun̄ī rā ñā jaan' ndii, nī ketā rā kua'an̄ rā vi'ē María, ña' nduu' si'i' Juan, tē ka'an̄ tū nē yivī Marcos xiin', mii' nī nakayā kua'ā vā nē yivī ka'an̄ niā xiin' Ndiosí.

¹³ Kijī nī ka'an̄ rā, tē nī sakaxan' rā yi'e' nuu' ki'ē ndii, nī ketā iin̄ ña' xika' nuu' ña' nani' Rode tē kun̄ī a' yoō sakaxan' yi'e' jaan'.

¹⁴ Tē kijī nī nakun̄ī a' ñā tachī Pedro nduu' ā ndii, va'ā vā nī kun̄ī a' ndeē nī nunia' a' yi'e'. Süu' jaan' ndii nī ndavā a' kua'an̄ a' ka'an̄ a' ñā yi'e' jaan' iin' Pedro.

¹⁵ Tē nī ka'an̄ niā xiin' a' ndii:

—Ña' küu' kaxi' nduu' ʔn' —nī kachī niā.

Ndisu ña' jaan' ndii, ndiëe' ka ka'án a' ña suvi xna'a ra. Sakan' te ni ka'an nia xiin' a' ndii:

—Ángele ra nduu' a —ni kachi nia.

¹⁶ Ndisu Pedro ndii, sakaxan' te sakaxan' ra yi'e' jaan'. Te kij' ni nunia' nia yi'e' jaan', te ni xini ña'a' nia ndii, ni nandaní xava'a nia.

¹⁷ Ndisu ni kataní nda'a' ra te nia'á ra ña koo taxin' yu'u' nia. Te ni ndatu'un' ra nuu' nia saa ni xta'ni' ña'a' xto'o e' vi'e' kaa. Te ni ka'an tu ra xiin' nia ndii:

—Ka'an ndo' xiin' Jacobo xiin' inga ne nduu' cuenta Jesús xiin' e' xa'a' ña yo'o' —ni kachi ra.

Sakan' te ni keta ra kua'an ra tuku xaan'.

¹⁸ Kij' ni kitu' tuku kivi' ndii, ni kuaa' ndi'ni va te xiin', te xito' vi'e' kaa jaan', sakan' ña xini ra mii' kua'an Pedro.

¹⁹ Sakan' na kuii' ni ti'vi' Herodes te xiin' te nanduku' ndoo va ra Pedro. Te xa'a' a ña koo' te jaan' ni na'in ra ndii, ni sana'má ra te xiin', te ni xito Pedro jaan', ikan' te ni ka'an ra ña ka'ni' te xiin' ra te xiin' jaan'. Ndi'i jaan', te ni keta Herodes jaan' ñu'u' Judea, te ni nakaa' ra ñuu Cesarea, te ni ndoo ra ikan'.

S'o'o ni xaa a kij' ni xi'i Herodes

²⁰ Te Herodes jaan' ndii, ni xi'e va ra xini ra ne ndiëe' ñuu Tiro xiin' ne ndiëe' ñuu Sidón. Sakan' na kuii' ni nakata ne jaan' kuento nia ña ku'un ndatu'un' maní nia xiin' Herodes. Te kij' ni xaa nia ikan' ndii, ni ndiaka nia iin te vikui'ni xa'a' nia te nani' Blasto. Te jaan' ndii, iin te ndiso' chuun' vie va vi'e Herodes jaan' ni nduu ra. Sakan' na te jaan' ni chindiee' ña'a', te ni xikan nia ña maní nuu' Herodes jaan'. Sakan'

ña nuu' ñu'u' te jaan' sata' sakuu' ne jaan' ña tiaku nja.

²¹ Te kivi' ña ni chituní Herodes jaan' ndii, ni nakui'nuu ra toto ña ni'nu' ra xa'ndia chuun' ra, te ni xikundu'u' ra mii' xa'nú ra kuachi. Te ni xa'a' ka'an ndoso' ra nuu' ne jaan'.

²² Ikan' te ni ka'an ti'e' ne jaan' ndii:

—Tachi' yu'u' jin ndiosí nduu' ña ka'an ka'a', süu' tachi' yu'u' te yivi' nduu' a —ni kachi nja.

²³ Xa sakan' ni, te ni kani jin ángele, ña xika' nuu' nuu' xto'o e' Ndiosí, Herodes jaan', te ni xa'a' xaxi' ña'a' tikuxi' ndee ni xi'i ra, sakan' ña ni xaka'nu' ra Ndiosí.

²⁴ Te tu'un va'a xa'a' xto'o e' ndii, so'o kiku ka a, te kua'a' ka tu ne yivi' natiin' a.

²⁵ Te Bernabé xiin' Saulo ndii, ni kiee ra ñuu Jerusalén kii' ndi'i ni saxinú ra chuun nuu' ra, te ni nandiko' ra ñuu Antioquía, te ni xaka tu ra Juan, te ka'an tu ne yivi' Marcos xiin'.

13

So'o ni xaa a kii' ni kana Ndiosí Bernabé xiin' Saulo te ka'an ndoso' ra xa'a' Jesús

¹ Te tein ne nduu' cuenta Jesús ñuu Antioquía ndii, ni yoo te ka'an tiakú tu'un Ndiosí, te ni yoo tu te sanakuachi' a. Te jaan' ndii, jin ra nduu' Bernabé, te inga ra nani' Simón, te ka'an tu ne yivi' te tuun' xiin' ra, te inga ka ra nani' Lucio, te ñuu Cirene, te inga ka ra nani' Manaén, te ni xa'nu inga' xiin' Herodes, te inga ka ra nduu' Saulo.

² Unta' kij' nī yoo ndit̃ia ne jaan', tē xaka'nu' tū n̄a xto'ō ē' Ndiosí ndii, nī ka'an Espiritu Santo xiin' n̄a ndii:

—Sasiin' ndo' Bernabé xiin' Saulo xa'a' chuun ña nī kana ña'a' i saa ra —nī kachi a.

³ Tē kij' ndi'i nī yoo ndit̃ia ne jaan', tē nī ka'an tū n̄a xiin' Ndiosí ndii, nī tondia nda'a' n̄a uvi saa' tē jaan' ka'an n̄a xiin' Ndiosí xa'a' ra. Ndi'i jaan', tē nī ndei' ña'a' n̄a.

Xika' Pablo xiin' Bernabé ñu'u' Chipre

⁴ Sakan' na kuii' nī tianu' ña'a' Espiritu Santo, tē nī naka'a' ra ñuu Seleucia, tē ikan' nī ko'ni ra tundoo', tē kua'an ra ndee nuu' ñu'u' ña naá i'nu ña nani' Chipre.

⁵ Tē kij' nī xaa ra ñuu Salamina, ña kandu'u' mii' xaá tundoo' jaan' ndii, nī ka'an ndoso' ra tu'un Ndiosí tixin ki'in' vi'e mii' nakayá ne judío. Tē nī xika tu Juan chindiee' ña'a' ra.

⁶ Tē kij' ndi'i nī xinu'ni ra kanii' nuu' ñu'u' Chipre, ña naá i'nu jaan' ndii, nī xaa ra ndee ñuu Pafos. Tē ikan' nī xin̄i ta'an' ra xiin' iin tē tu'va, tē nani' Barjesús. Tē jaan' ndii, iin tē judío, tē ka'an tiakú tun vixi, nduu' ra.

⁷ Tē ndu'u' ra vi'e iin tē xa'ndia chuun', tē nani' Sergio Paulo. Sergio jaan' ndii, iin tē kuu' kaxi' va nduu' ra, tē nī kun̄i va ra kun̄i so'ō ra tu'un Ndiosí, sakan' na nī kana ra Bernabé xiin' Saulo.

⁸ (Tē Elimas nani' tē tu'va jaan' tu'un griego.) Tē nī xika ra nakasi ra Bernabé xiin' Saulo, sakan' ña nī kun̄i ra ña kuini tē xa'ndia chuun' jaan' kun̄i ra Jesús.

⁹ Te Saulo, te nani' tu Pablo ndii, chitu' nimá ra xiin' Espíritu Santo. Te ni xito ndi'e' ra te tu'va jaan'.

¹⁰ Te ni ka'an ra xiin' te jaan' ndii:

—Yo'ó ndii, te xini xa'an' va nduu' un', te chitu' vi' nimá un' nu'u' ña nia'a, te si'e ña ndiva'a nduu' un'. Te ndasi' ta'an' tu un' xiin' sakuu' ña ndixa. ¿Ndichun na xikuiin un' ña xayakua' un' ichi' ndaku xto'o e' Ndiosí?

¹¹ Te vitin ndii, kaní xto'o e' Ndiosí yo'ó, te nanduun' te kui'e nuu', te ni ndee nu'u' küvi kuní ka un' ndia'vi' kivi' —ni kachi Pablo.

Te xaka'an e', te ni kuu jin yavi nuu' ra, te tüvi ka a. Te ni xa'a' nanduku' nianí ra ne tin nda'a' ra.

¹² Sakan' na kuii', kij' ni xini te xa'ndia chuun' jaan' ña ni yoo jaan' ndii, ni ini ra xini ra xto'o e', te nandaní va ra xa'a' ña ni sania'a Pablo jaan'.

Xika' Pablo xiin' Bernabé nuu Antioquía, ña naá nuu' nu'u' Pisidia

¹³ Te Pablo xiin' inga te kua'an xiin' ra ndii, ni ko'ni ra tundoo' nuu Pafos jaan', te kua'an ra ndee nuu Perge, ña naá nuu' nu'u' Panfilia. Ndisu kij' ni xaa ra nuu Perge jaan' ndii, ni nakoo ña'a' Juan, te ni nandiko' ra nuu Jerusalén.

¹⁴ Te nuu Perge jaan' ni kiee ra, te ni xaa ra nuu Antioquía, ña naá nuu' nu'u' Pisidia. Te kivi' sábado, ña xinandee' ne judío ndii, ni ko'ni ra xiin' nia vi'e mii' nakayá nia, te ni xikundee ra ikan'.

¹⁵ Te kij' ndi'i ni ka'vi jin te yivi' tu'un ndei' Ndiosí xiin' ña ni ke'i te ni ka'an tiakú tu'un a

ndii, nì tì'vi' tē kuu' nuu' xa'a' vī'e jaan' iin tē yivī', tē nì ka'an rā xiin' Pablo xiin' Bernabé ndii:

—Ñani i, naa' yoo iin tū'un vā'a tē sandienī ndo' sakuu' e' ndii, saa ndo' ña vā'a tē ka'an ndo' a —nì kachi rā.

Ka'an ndoso' Pablo xa'a' Jesús nuu' ne judío

¹⁶ Sakan' tē nì ndondichī Pablo, tē nì katani nda'a' rā tē koo taxin' yū'u' nīa. Tē nì ka'an rā ndii:

—Ne vī'e Israel, ne ta'an' i, xiin' ndo'ó, ne tuku', ne xaka'nu' tū Ndiosí ndii, kunī so'o ndo'.

¹⁷ Ndiosí yoo', ne vī'e Israel, nì nakaxin ne ichi' yata' e', tē nì xakua'a' xava'a' ña'a' a kii' nì nduu nīa ne ndiva'a nuu' ñu'u' Egipto. Tē xiin' ña ndiee' a nì tava' ña'a' a nuu' ñu'u' Egipto jaan'.

¹⁸ Tē nii' uvī xiko kuiya nì kundienī a xa'a' ña nì xaa ne jaan' mii' ichi kaa'.

¹⁹ Tē kii' nì xka'ndia ña jaan' ndii, nì chindiee' Ndiosí ne ichi' yata' e' jaan', tē nì sandoñu'u' nīa uxā ta'an nuu' ne yivī', ne nì ndiee nuu' ñu'u' Canaán, tē nì taxī a ñu'u' jaan' kunduū ña'a ne ichi' yata' e' jaan'.

²⁰ Tē sakuu' ña jaan' nì xka'ndia yatin' kumi' ciento uvī xiko uxī kuiya.

'Nì ya'a ña jaan', tē nì sakuiso' chuun' Ndiosí tē kuu' nuu', tē kī'in ichi' rā nuu' nīa. Sakan' nì xika nīa ndee kivi' nì nduu Samuel, tē nì ka'an tiakú tū'un Ndiosí.

²¹ Ndi'i jaan', tē nì xikan nīa iin rey tē ka'ndia chuun' nuu' nīa. Tē nì nakaxin Ndiosí Saúl, si'e Cís, tē nduu si'ani' xika' Benjamín. Tē nì xa'ndia chuun' rā uvī xiko kuiya.

22 Te kij' ndi'i ni xta'ni' ña'a' Ndiosí ndii, ni sakuiso' chuun' a David, te kunduu ra rey, te ka'ndia chuun' nuu' nia. Te jaan' nduu' te xa ni ka'an a xa'a' ndii: "Xa ni xini i ña David, si'e Isai ndii, jin te xtani va nimá i nduu' ra, te jaan' saxinu' sakuu' ña kuni yu'u", ni kachi a.

23 'Ni taxí Ndiosí kuento a ña tein siani' xika' David jaan' keta jin ña sakakú yoo', ne vi'e Israel, nuu' kuachi e', ña jaan' nduu' Jesús.

24 Te ña kuni ka kixin ña jaan' ndii, ni ka'an ndoso' Juan nuu' sakuu' ne vi'e e' Israel xa'a' ña kuni a nama nia nimá nia xa'a' kuachi ña xaa' nia, te nakaka nia ichi' Ndiosí, te kuchi nia kuenta a.

25 Te kij' xa kuyatin' saxinu' Juan jaan' chuun nuu' ra ndii, ni ka'an ra ndii: "Süu' yu'u nduu' ña sakakú yoo' jaan'. Süu' jaan' ndii xata' i kuaxi ña jaan'. Te yu'u ndii, ni ndee vä'a i kunduu te ndaxin' ndixan' ki'i' a", ni kachi ra.

26 'Ñani ta'an i, ne nduu' siani' xika' Abraham, xiin' sakuu' ndo'ó, ne tuku', ne xaka'nu' Ndiosí ndii, tu'un va'a ña ka'an xa'a' ña sakakú Ndiosí yo'o' ndii, nuu' yoo' ni ti'vi' ña'a' a.

27 Kuachi ndii, ne ndiee' ñuu Jerusalem xiin' te xa'ndia chuun' nuu' nia ndii, ni nakuni nia Jesús, ni ndee ni kundani tu nia ndee ña ka'an ña ni ka'an te ni ka'an tiakú xa'a' a, ña xi ka'vi' te yivi' nuu' nia sakuu' kivi' sábado, ña xinandiee' nia. Sakan' na kuii' ni saxinu' nia ña ni ka'an tiakú te jaan' xa'a' a kij' ni ndoo nia kuento ña xata'an kuvi a.

28 Tee' ndee köo' ndee jin xa'a' ña xata'an kuvi a ndii, ni ka'an nia xiin' Pilato, te ni ka'an chuun' ra te ka'ni' ña'a' te xiin' ra.

29 Te kij' nī s̱axinú nīa s̱akuu' ña yoso' xa'a' ña jaan' ndii, nī sanuu' rā ñu'u' nde'i a nuu' krusín itun', te nī chinaá ña'a' rā yavi ndii.

30 Ndisu Ndiosí ndii, nī sanatiaku ña'a' a.

31 Te ña jaan' ndii, ki'in' kivi' nī tui a nuu' ne nī kiee ndee nuu' ñu'u' Galilea, te nī kaa nīa ñuu Jerusalén xiin' a. Te ne jaan' nduu' tu ne ndiee' yu'u' xa'a' a vitin nuu' ne yivi'.

32 'Te ndu'u ndii, ka'án ndoso' ndu nuu' ndo' xa'a' tu'un va'a ña ka'án xa'a' ña nī taxi Ndiosí kuento a nuu' ne xii' yata' e',

33 te xa nī s̱axinú xachi' a ña jaan' nuu' yoo', ne nduu' s̱ani' xika' ne jaan' kij' nī sanatiaku a Jesús. Naa yoso' a nuu' tutu Salmos ña uvi mii' ka'án a ndii: "Si'e i nduu' yo'ó, kivi' vitin satuvi i ña nduu' i yuva' un'", kachi a.

34 Te nī sanatiaku ña'a' a, te kōo' kivi' tivi' ñu'u' nde'i ña jaan' naa nī ka'an ka Ndiosí ndii: "Sañu'u' xna'a i ndo'ó xiin' ña nī taxi i kuento i xa'a' nuu' David", kachi a.

35 Te sakan' tu yoso' a inga Salmo mii' ka'án a ndii: "Taxi yo'ó tivi' ñu'u' nde'i te nduu' kuenta un'." Sakan' kachi a.

36 'Va'a, David jaan', kij' ndi'i nī xika nuu' rā nuu' ne ta'an' rā saa kuní Ndiosí ndii, nī xi'i rā, te nī chinaá ña'a' te yivi' mii' ñu'u' ne ichi' yata' rā. Te nī tivi' ñu'u' nde'i rā jaan'.

37 Ndisu ña nī sanatiaku Ndiosí jaan' ndii, nī tivi' ñu'u' nde'i a.

38 'Ndo'ó, ne ta'an' i, xa'a' jaan' na kuní a kundani ndo' ña ka'án ndoso' ndu ña nda'a' Jesús jaan' kuiti' kuaxi ña kuvi koo ka'nu' ini Ndiosí xa'a' kuachi e',

³⁹ sakan' ña xiin' tu'un ndei' Ndiosí, ña nī ke'i Moisés ndii, nī kuvi kundaku nimá e' nuu' a ndee sie. Sakan' na kuii' nda'a' Jesús jaan' kuiti' kuaxi ña nduu' ndaku nimá sakuu' yoo', ne ini xini ña'a', nuu' Ndiosí.

⁴⁰ Sakan' na kuii' koto xiin' mji' ndo', koto ka kundo'o ndo' ña nī ka'an te nī ka'an tiakú tu'un Ndiosí ndii:

⁴¹ Koto va ndo'ó, ne kundi'i' xiin' i, te nandan ndo', te ndoñu'u' ndo'. Sakan' ña kivi' ña xika' ka ndo' ndii, saa i jin chuun ka'nu', ña ndeva'a nī ka'an ne yivi' a xiin' ndo' ndii, kändixa' ndo' a.

Sakan' yoso' a —nī kachi Pablo.

⁴² Te kiji' nī ketā Pablo xiin' Bernabé vi'e mii' nakayá ne judío jaan' ndii, nī ka'an nda'vi ña xiin' ra ña ka'an ka ra xiin' ña xa'a' ña jaan' tuku kivi' sábado, ña xinandiee' ña.

⁴³ Te kiji' ndi'i nī ndutiā ña ndii, kua'a' ne judío xiin' ne tuku', ne ndikún ndituni ña kandixa' ne judío, nī xikundikun ña'a', te ka'an ra xiin' ña ña kuita nī'i va ña nuu' ña ndani mji' ña'a' Ndiosí.

⁴⁴ Te tuku kivi' sábado, ña xinandiee' ña ndii, yatin' sakuu' ne nuu jaan' nī nakaya te kuni so'o ña tu'un va'a xa'a' xto'o e'.

⁴⁵ Ndisu kiji' nī xini te judío, te kuu' nuu', ña nī nakaya kua'a' xava'a ne yivi' jaan' ndii, nī xakuiñu xava'a ra, te nī xa'a' ka'an kini ra xa'a' ña ka'an ndoso' Pablo jaan', te kanja'a tu ra xiin' ra.

⁴⁶ Ndisu Pablo xiin' Bernabé ndii, xiin' ña ndieni nī ka'an ra ndii:

—Nĩ kuni a ña xĩ'na ka nuu' ndo'ó, ne ta'an' ndu, ka'an ndoso' ndu tu'un Ndiosí. Te ndii, xa'a' a ña kũni naĩĩn ndo' a, te nia'á ndo' ña xata'an naĩĩn ndo' kivi' ñuu ña kōo' kivi' ndi'i', sakan' na kuii' vĩĩn ndii, ku'un ndu nuu' ne tuku',

⁴⁷ sakan' ña xa sakan' nĩ ka'an chuun' xto'o e' Ndiosí xiin' ndu naa yoso' a nuu' tutu a mii' ka'an a ndii:

Nĩ sakuiso' chuun' i yo'ó,

te kunduũ un' ndee naa ñu'u nuu' ne tuku',

te ku'un un' ndee mii' xan ndi'i iin yivi',

te sania'á un' nĩa xa'a' ña sakakú ña'a' i.

Nĩ kachi a.

⁴⁸ Kij' nĩ xini so'o ne tuku' ña jaan' ndii, va'a va nĩ kuni nĩa, te nĩ tiin ka'nu' nĩa tu'un xto'o e'. Te sakuu' ne xa nĩ nakaxin Ndiosí te naĩĩn nĩa kivi' ñuu ña kōo' kivi' ndi'i' ndii, nĩ ini nĩa xini nĩa Jesús.

⁴⁹ Te nĩ kiku tu'un xto'o e' kanii' nuu' ñu'u' jaan'.

⁵⁰ Ndisu te judío jaan' ndii, nĩ chu'u' ra sava ña'a', ne ka'nu' va, ne ita' nĩ'i va nuu' ña kandixa' nĩa, xiin' ki'in' te kuu' nuu' ñuu jaan'. Te nĩ xa'a' sando'o' ra Pablo xiin' Bernabé, sakan' na nĩ taxi' ña'a' ra nuu' ñu'u' jaan'.

⁵¹ Sakan' te nĩ sakoyó te jaan' yaka' xa'a' ra te nia'á ra ña xi'é Ndiosí xini a ne jaan'. Te nĩ kiee ra kua'an ra ñuu Iconio.

⁵² Ndisu ne ndikún ichi' Jesús, ne ndiee' ñuu Antioquía jaan' ndii, chitu' vi' nimá nĩa xiin' ña va'a kuni nĩa, te chitu' vi' tu nimá nĩa xiin' Espíritu Santo.

14

Sq'o nì xaa a kij' nì ka'an ndoso' Pablo xiin' Bernabé tu'un va'a ñuu Iconio

¹ Tē kij' ndiee' rā ñuu Iconio jaan' ndii, nì kō'nì inga' rā vī'e mii' nakayá nē judío naa xi xaá rā, tē nì ka'an ndoso' va'a xava'a rā tu'un va'a nuu' nīa, sakan' na kua'a' xava'a nē judío xiin' nē tuku' nì inì xini Jesús.

² Ndisu nē judío, nē nì inì xini Jesús ndii, nì chu'u' nīa sava nē tuku', tē nì ka'an kinì nē jaan' xa'a' Pablo xiin' xa'a' Bernabé.

³ Ndee saa ká nì ndii, kua'a' ya'a kivi' nì ndoo Pablo xiin' Bernabé ikan' ka'an ndoso' ndienì rā tu'un va'a xa'a' xto'o e'. Tē ña jaan' nì chindiee' ña'a' a, tē nì xaa rā chuun ka'nu' xiin' ña nandanì va nē yivi'. Tē xiin' ña jaan' nia'á a ña ña ndixa nduu' tu'un ña ka'an ndoso' rā xa'a' ña ndanì mii' Ndiosí yoo'.

⁴ Tē nì nata'vì' nē ndiee' ñuu jaan'. Sava nīa nì nduijn xiin' nē judío, tē sava tuku nīa nì nduijn xiin' tē nì tianu' Jesús jaan'.

⁵ Xa'a' a jaan' na nì nakata sava nē tuku' xiin' nē judío kuento nīa, tē nì chindiee' tu ña'a' tē xa'ndia chuun' ñuu nīa, tē mii' kuu nīa xiin' rā, tē kuun yuu' tu ña'a' nīa.

⁶ Tē kij' nì xini tē tianu' Jesús jaan' kuento xa'a' ña jaan' ndii, nì xinu rā kua'an rā ñuu Listra xiin' ñuu Derbe, ña ñu'u' nuu' ñu'u' Licaonia. Tē nì xa'an tu rā sakuu' ñuu ña ñu'u' yatìn ikan'

⁷ ka'an tu rā tu'un va'a ñuu jaan'.

Kuun' yuu' nē yivi' Pablo ñuu Listra

⁸ Te nī yoo' iin te kui'e xa'a' ñuu Litra jaan'. Ndee iin kivi' nī kuvī kaka ra, sakan' ña xa te kui'e xa'a' nduu' ra ndee nī tui' ra.

⁹ Te jaan' ndii, nī ndu'u' ra xini so'o ra ña ka'an ndoso' Pablo. Te nī xto'nī kaxi' Pablo nuu' ra, te nī xini ra ña ini te jaan' ña kuvī sanda'a ña'a' Ndiosí.

¹⁰ Te nī ka'an ti'e' Pablo xiin' ra ndii:

—Kuiin ndichi ndaku un' xiin' xa'a' un' —nī kachi ra.

Te iin nī kandeta tio' te jaan', te nī xa'a' xika' ra.

¹¹ Te kii' nī xini ne kua'a' jaan' ña nī xaa Pablo ndii, nī xa'a' kuaa' nia ka'an nia xiin' tu'un mii' nia Licaonia ka'an nia ndii:

—Ndiosí ndii, te yivi' nī nanduū a, te nī nuu a nuu' e' —kachi nia.

¹² Bernabé ndii, ndiosí Júpiter nī kachi nia xiin' ra, te Pablo ndii, ndiosí Mercurio nī kachi nia xiin' ra, koto ka suvi ra nduu' te ka'an ka.

¹³ Te sutu, te xachuun' tixin vi'e mii' xaka'nu' ne yivi' ndiosí Júpiter jaan' ndii, nī kixin ndiaka ra toro xiin' ita toso yi'e' ñuu jaan'. Sakan' ña vi'e mii' xaka'nu' ne yivi' ndiosí Júpiter jaan' ndii, ndee nuu' ñuu iin' a. Te te jaan' xiin' sakuu' ne kua'a' jaan' ndii, nī kuni nia nasoko' nia ña jaan' nuu' Pablo xiin' nuu' Bernabé.

¹⁴ Ndisu kii' nī xini Pablo xiin' Bernabé ña jaan' ndii, nī xtani xachi' ra ña jaan', sakan' na nī ndata' ra toto ña titi ra, te taxa'an' ra nī ko'ni ra tein ne yivi' kua'a' jaan' ka'an ti'e' ra ndii:

¹⁵ —Kuni so'o ndo' ña ka'an i, ¿ndichun na xaa' ndo' ña kaa'? Te yivi' ndee naa ndo'ó kuiti' nduu' tu ndu'u. Te ka'an ndoso' ndu tu'un va'a

nuu' ndo' ña nakoo ndo' ña xini xa'an' kaa', te nandiko' ndo' nuu' Ndiosí tiaku, ña ni xa'a ndivi', xiin' ñu'u' iin yivi', xiin' miní ka'nu', xiin' sakuu' ña yoo nuu' sakuu' ña jaan'.

16 Nuu' ni kixin ndii, ni taxi a ña kaka sakuu' nuu' ne yivi' saa ka kuni mii' nja.

17 Tee' ndee sakan' ni xaa nja ndii, ni xikuiin a ña xaa' a ña va'a nuu' nja, te nia'a ña'a' a ña yoo a. Sakuun' a savi' te taxi' a kua'a' ña savi' nda'a' nja, xiin' ña xaxi' nja, xiin' ña va'a kuni nimá nja —ni kachi ra.

18 Tee' ndee sakuu' ña jaan' ni ka'an ra xiin' nja ndii, ni ndo'o va ra, te ni sain kuiin ra ne kua'a' jaan' ña nasoko' nja kiti' jaan' nuu' ra.

19 Ndisu ni ya'a, te ni ndekuie ndia'vi' te judío, te ni kiee ñuu Antioquía xiin' ñuu Iconio. Te jaan' ndii, ni nama ra nimá ne jaan', te ni kuun yuu' nja Pablo. Te xa'a' ña ni tuu nja ña xa ni xi'i ra ndii, ni kañuu ña'a' nja xta'ni' nja ndee nuu' ñuu.

20 Ndisu kii' ni xaa ne ndikún ichi' Jesús, te ni xinundu ña'a' nja ndii, ni ndokoo ra, te ni ndi'vi' tukuu ra ñuu jaan'. Te tuku kivi' ni keta ra kua'an ra xiin' Bernabé ñuu Derbe.

21 Te ni ka'an ndoso' ra tu'un va'a nuu' ne ndiee' ñuu jaan', te ni nakoo kua'a' ne ndikún ichi' Jesús ni xaa ra. Kii' ndi'i ña jaan', te ni nandiko' ra ñuu Listra, xiin' ñuu Iconio, xiin' ñuu Antioquía

22 xandieni ra ne ndikún ichi' Jesús, te ndiaa yu'u' ña'a' ra ña kuni a kuia ni'i nja nuu' ña ini nja xini nja a. Te ni ka'an ra xiin' nja ña kuni a kundo'o va e' te xka'ndia e' mii' xa'ndia chuun' Ndiosí.

²³ Te i'in ñuu jaan' ndii, ni sakuiso' chuun' ra te xixa te ka'ndia chuun' nuu' ne nduu' cuenta Jesús. Te kii' ndi'i ni ka'an ra xiin' Ndiosí, te ni yoo nditia tu ra ndii, ni sanakua'a ra te jaan' nda'a' xto'o e' Jesús, ña xa ini ra xini ra.

Nandiko' Pablo xiin' Bernabé ñuu Antioquía, ña naá nuu' ñu'u' Siria

²⁴ Xka'ndia so'o ra ñu'u' Pisidia, te ni xaa ra ñu'u' Panfilia.

²⁵ Te kii' ndi'i ni ka'an ndoso' ra tu'un va'a ñuu Perge ndii, ni nakaa' ra ñuu Atalia.

²⁶ Te ikan' ni kiee ra, te ni ko'ni ra tundoo' te kua'an ra ñuu Antioquía mii' ni sanakua'a ña'a' ne nakayá xa'a' Jesús nuu' ña ndani mii' ña'a' Ndiosí, te taxi a ña ndiee' ra xa'a' chuun ña ni xaa ra.

²⁷ Te kii' ni xaa ra ñuu jaan', te ni nakaya ra ne nduu' cuenta Jesús ndii, ni ndatu'un' ndi'i ra nuu' nia sakuu' ña ni xaa Ndiosí xiin' ra, xiin' saa ni taxi a ña ini tu ne tuku' kuni nia Jesús.

²⁸ Te ni ndoo ra ikan' kua'a' kivi' xiin' ne ndikún ichi' Jesús xiin' ra.

15

Ndatu'un' tuni ka'nu' te ni tianu' Jesús xiin' te xixa ñuu Jerusalén

¹ Te kivi' jaan' ndii, ni xaa ndia'vi' te ni kiee ñu'u' Judea ñuu Antioquía, te ni xa'a' sania'a ra ne nakayá xa'a' Jesús, ka'an ra ndii:

—Naa' kuä'a tuni jin' ndo' naa ka'an tu'un ndei' Ndiosí, ña ni natiin Moisés ndii, küvi kaku ndo' nuu' kuächi ndo' —ni kachi ra.

² Tẹ Pablo xiin' Bernabé ndii, nị nakuitá kuento rạ xiin' tẹ jaan', xa'a' a jaan' na ndiee' vạ nị kanị ta'an' rạ kuento. Sakan' na nị ndoo nẹ nakayá xa'a' Jesús kuento ña kạ Pablo xiin' Bernabé ñuu Jerusalén xiin' sava kạ tẹ nakayá xiin' nịa, tẹ ndatu'un' rạ xa'a' ña jaan' xiin' inga tẹ nị tianu' Jesús, xiin' tẹ xixa kuenta a, tẹ ndiee' ñuu jaan'.

³ Tẹ nị ti'vi' ña'a' nẹ nduu' kuenta Jesús kua'an rạ xka'ndiá rạ Fenicia xiin' Samaria ka'an rạ ña kua'a' nẹ tuku' nị nandu' kuenta Jesús. Tẹ vạ'a vạ kuni sakuu' inga nẹ nduu' kuenta Jesús xa'a' ña jaan'.

⁴ Kii' nị xaa Pablo xiin' Bernabé ñuu Jerusalén ndii, nị natijn ña'a' tẹ xixa, xiin' inga tẹ nị tianu' Jesús, xiin' sava kạ nẹ nduu' kuenta Jesús. Tẹ nị ndatu'un' rạ nuu' sakuu' nẹ jaan' sakuu' ña nị xaa Ndiosí xiin' rạ.

⁵ Ndisu nị ndondichi sava tẹ fariseo, tẹ xạ inị xini Jesús, tẹ nị ka'an rạ ndii:

—Kuní a ña kua'a tuni iin' tẹ tuku' jaan', tẹ ka'an chuun' e' xiin' rạ tẹ saxinú rạ tu'un ndei' Ndiosí, ña nị ke'i Moisés —nị kachi rạ.

⁶ Sakan' tẹ nị nakaya tẹ nị tianu' Jesús, xiin' tẹ xixa jaan' tẹ ndatu'un' tuni rạ xa'a' ña jaan'.

⁷ Tẹ kii' nị kua'a' vạ ndatu'un' ndiee' xiin' ta'an' rạ ndii, nị ndondichi Pedro, tẹ nị ka'an rạ ndii:

—Ñani ta'an' i, xiní ndo'ó ña saa' nị nakaxin Ndiosí yu'u tein ndo', tẹ ka'an ndoso' i tu'un vạ'a nuu' nẹ tuku', tẹ nị inị nịa xini nịa Jesús.

⁸ Tẹ Ndiosí, ña xiní saa iin' nimá e' ndii, nị nia'a a nẹ tuku' ña natiin' ña'a' a taxị a Espíritu Santo naá nimá nịa, saa nii' nị xaa tu a xiin' yoo'.

⁹ Te kuäsa' xachi' siin' nì xaa a xiin' yoo' nì ndee xiin' ne jaan'. Sakan' ña nì ndasandoo tu a nimá ne jaan' xa'a' ña inì nja xini nja Jesús.

¹⁰ Sakan' na kuii', ¿ndichun na xika' ndo' sataña'a' ndo' Ndiosí vitin taxi' ndo' chuun vie nuu' ne inì xini Jesús jaan', chuun ña küvi saxinú yoo' nì ndee nì küvi saxinú tu ña'a' ne xii' yata' e'?

¹¹ Sakan' ña yoo' ndii, kandixa' e' ña nì sakakú Ndiosí yoo' nuu' kuachi' e' xa'a' ña kundani mii' xto'o e' Jesús yoo' kuiti', te nii' sakan' tu kundani a ne jaan' —nì kachi ra.

¹² Sakan' te nì xikundiee taxin' sakuu' ne kua'a' jaan' xini so'o tu nja ña ka'an Bernabé xiin' ña ka'an Pablo xa'a' chuun ka'nu' xiin' ña nandani va ne yivi', ña nì xaa te jaan' tein ne tuku' nì xaa Ndiosí.

¹³ Te kij' ndi' nì ka'an te jaan', te nì xa'a' Jacobo ka'an ra ndii:

—Ñani ta'an i, kunì so'o ndo' ña ka'an i xiin' ndo' vitin.

¹⁴ Xa nì ka'an Simón xiin' e' saa nì xaa Ndiosí ndee ña nuu' ña nì kundani a ne tuku' jaan', te nì nakaxin a sava nja te kunduu tu nja cuenta a.

¹⁵ Te nakuitá ña jaan' xiin' ña nì ke'i te nì ka'an tiakú tu'un Ndiosí mii' ka'an a ndii:

¹⁶ Kij' xka'ndia ña jaan' ndii, nandiko' i te nakasa'a xaa' tukuu' i vi'e David, mii' nì xa'ndia chuun' ra, ña xa nì nduva, te ndasava'a i mii' nì in a.

¹⁷ Ña jaan' saa i te nanduku' sakuu' inga ne yivi' yu'u, ña nduu' xto'o nja, xiin' sakuu' ne tuku', ne xa nì nakaxin i kunduu cuenta i.

18 Sakan' nì kachì xto'o e', ña satuví ña jaan' ndee xta'an' iin yivi'.

Sakan' kachi a.

19 'Xa'a' a jaan' na tuu yu'u ndii, vā'a taxì e' chuun viē nuu' ne tuku', ne xā xā'a' inì xini xto'o e' Ndiosí.

20 Süu' jaan' ndii vā'a ká kē'ì e' iin tutu, tē tì'vi' e' e nda'a' nīa mii' ka'án a ña kuní a nakoo nīa ña xixi' nīa ndeì', ña nī nasoko' ne yivi' nuu' ndiosí saka, tē na kūmi' nīa musa nīa, tē na kūxi nīa ndeì' kiti', tì' nī xitiā nī', tē na kūxi tū nīa nī'.

21 Sakan' ña ndee xta'an' ndii, i'in ñuu nī yoo tē ka'án ndoso' tū'un ndeì' Ndiosí, ña nī natiiin Moisés, tē ka'vi' tū rā a vī'e mii' nakayá nīa saa kivi' sábado, ña xinandiee' ne ta'an' e' —nì kachì rā.

Tutu ña kua'an nda'a' ne tuku'

22 Xa'a' a jaan' na tē nī tianu' Jesús, xiin' tē xixā jaan', xiin' sakuu' ingā ne nduu' kuenta Jesús ñuu Jerusalén jaan' ndii, nī nakuitā inga' nīa kuento ña nakaxin nīa iin uvi tē yivi', tē tì'vi' ña'a' nīa xiin' Pablo xiin' Bernabé ñuu Antioquía. Tē jaan' ndii, iin rā nani' Judas, tē ka'án tū ne yivi' Barsabás xiin' rā, tē ingā rā nani' Silas. Tē tē kuu' nuu' nuu' ne nakayá xa'a' Jesús nduu' uvi saa' tē jaan'.

23 Tē xiin' tē jaan' nī tì'vi' nīa tutu yo'o' ña ka'án ndii: "Ndu'u, tē nī tianu' Jesús, xiin' ne nakayá xa'a' a ñuu yo'o', xiin' tē xixā, tē xito' ne jaan' ndii, tì'vi' ndu cha'an' ndo'ó, ne tuku', ne inì xini tū Jesús, ne ndiee' nuu' ñu'u' Siria xiin' ñu'u' Cilicia, xiin' ne ndee' ñuu Antioquía.

24 Xa nì xinj ndu kuento ña nì kiej sava te yivi' tein ndu yo'o', tee' ndee köo' ra nì ti'vi' ndu. Te nì xaa ra mii' ndiee' ndo'ó, te nì sandi'ni ra nimá ndo' xiin' ña nì ka'an ra, te nì nasaka' tu ra ña xanini ndo' xa'a' a ña ka'an chuun' ra xiin' ndo', ña kasa'a ndo' tunj iin' ndo'. Te ka'an tu ra ña kuni a saxinú ndo' sakuu' ña ka'an tu'un ndei' Ndiosí.

25 Xa'a' a jaan' na nì ndoo inga' ndu kuento ña nakaxin ndu ndia'vi' te yivi', te ti'vi' ndu ra xiin' ñanij manij e' Bernabé xiin' Pablo mii' ndiee' ndo'.

26 Te yo'o' ndii, xa xiyoó ra taxj ra kivi' ñuu ra xa'a' a ña saxinú ra ña kuni xto'o e' Jesucristo.

27 Xa'a' a jaan' na ti'vi' ndu Judas xiin' Silas, te ndatu'un' ndi'i ra nuu' ndo' ña nì ndoo ndu kuento, ña yoso' nuu' tutu yo'o'.

28 Sakan' ña nì nakuita ña kuni Espíritu Santo xiin' ndu ña tiachuun' ndu ndo'ó xiin' ndee iin tuku ña'a, süu' jaan' ndii ña yo'o' kuiti' saa ndo':

29 Kuni a ña nakoo ndo' ña xixi' ndo' ndei' ña nì nasoko' ne yivi' nuu' ndiosí saka, te kuxi ka tu ndo' níi', te kuxi ka tu ndo' ndei' ti' nì xitja níi', te kümi' tu ndo' musa ndo'. Naa' saxinú ndo' ña jaan' ndii, va'a saa ndo'. Ndiosí na koo xiin' ndo'." Sakan' yoso' a nuu' tutu jaan'.

30 Te kij' ndi'i nì ndei' ña'a' nja ndii, nì kiej ra ñuu Jerusalén, te nì nakaa' ra ñuu Antioquía. Te nì nakaya ra ne nakayá xa'a' Jesús, te nì sanakua'a ra tutu jaan' nda'a' nja.

31 Te kij' nì ka'vi nja a ndii, nì nakuatia' va nja, sakan' ña nì saki'vi ña'a' ña yoso' nuu' tutu jaan'.

32 Te Judas xiin' Silas, xa'a' a ña nduu' tu ra te ka'an tiakú tu'un Ndiosí ndii, nì xandijeni ña'a' ra

xiin' kua'a' tu'un va'a, te ni nakata ni'i tu ña'a' ra nuu' ichi' Jesús.

³³ Te kii' ndi'i ni ndoo ra ñuu jaan' ndia'vi' kivi' ndii, ni ndei' maní' ña'a' ne nduu' kuenta Jesús, ne ndiee' jaan', te nandiko' ra mii' ndiee' ne ni ti'vi' ña'a'.

³⁴ Ndisu Silas ndii, ni xtani ra ndoo ka ra ikan'.

³⁵ Te ni ndoo tu Pablo xiin' Bernabé ñuu Antioquía jaan' sania'á inga' ra xa'a' xto'o e', te ka'an ndoso' tu ra tu'un va'a xiin' kua'a' inga te yivi'.

Kani ta'an' kuento Pablo xiin' Bernabé xa'a' Juan

³⁶ Kii' ni ya'a ndia'vi' kivi', te ni ka'an Pablo xiin' Bernabé ndii:

—To'o' tukuu' sakuu' ñuu mii' ni ka'an e' tu'un va'a xa'a' xto'o e' nuu' ne yivi', te kuní e' saa ndiee' ne jaan' —ni kachi ra.

³⁷ Ndandii ni kuní Bernabé ña ku'un tu Juan, te ka'an tu ne yivi' Marcos xiin', xiin' ra.

³⁸ Ndisu ni tuu Pablo ña va'a nduu' a ña ku'un ka te jaan' xiin' ra, sakan' ña ni nako'o xiin' mii' ra ñu'u' Panfilia, te ni xiin ka ra kundikun ra sachuun' inga' ra xiin' te jaan' chuun nuu' xto'o e'.

³⁹ Xa'a' a jaan' na Pablo xiin' Bernabé ndii, ndiee' va ni kani ta'an' ra kuento ndee ni kusiin' ra. Sakan' na ni xaka Bernabé Marcos, te ni ko'ni ra tundoo', te kua'an ra nuu' ñu'u' Chipre.

⁴⁰ Te Pablo ni xaka Silas, te kua'an ra kii' ndi'i ni sanakua'a ña'a' inga ne ndikun ichi' Jesús nuu' ña ndani mii' ña'a' xto'o e' Ndiosí.

41 Tē nī xka'ndiā rā nuu' ñu'u' Siria xiin' nuu' ñu'u' Cilicia nakata' nī'ī rā i'īn tī'vī nē nduu' kuenta Jesús.

16

Kua'ān Timoteo xiin' Pablo xiin' Silas

1 Xi'nā ká ñuu Derbe nī xāā rā, ndi'ī jaan' tē nī xāā rā ñuu Litra, tē i'kan' ndu'u' i'īn tē nani' Timoteo, tē ndikún ichi' Jesús. Tē si'e i'īn ñā'a' judía, ñā' i'ni xini Jesús nduu' tē jaan', ndisu yuva' rā ndii, tē griego nduu' rā.

2 Tē xa'a' a ñā ka'ān vā'a vā nē i'ni xini xto'o e', nē ndiee' ñuu Litra jaan' xiin' ñuu Iconio, xa'a' Timoteo jaan' ndii,

3 nī kunī Pablo ñā ku'un tē jaan' xiin' rā. Ndisu ñā kunī ká ku'un rā ndii, nī ka'ān chuun' rā ñā koō tunī i'īn' tē jaan', tē kānini kīnī nē judío, nē ndiee' ñu'u' jaan'. Kuachī ndii, sakuu' nē ndiee' jaan' xini ñā tē griego nduu' yuva' rā.

4 Tē kī' xka'ndiá Pablo xiin' tē kua'ān xiin' rā sāā ñuu kua'ān rā ndii, sakunī' tū'un rā xa'a' tū'un ndei', ñā nī chitunī tē nī tīanū' Jesús, xiin' tē xixā, tē ndiee' ñuu Jerusalén, ñā kunī ā saxinu nīā ā.

5 Sakan' na kuī' i'īn tī'vī nē nduu' kuenta Jesús ndii, nī xandienī ká ñā'a' rā nuu' ñā i'ni nīā xini nīā Jesús, tē so'o kukua'á' ká nīā i'īn kivi' kua'ān.

So'o nī xāā ā kī' nī satuvī ā nuu' Pablo, ñā xini rā i'īn tē Macedonia

6 Tē nī xka'ndiā Pablo xiin' tē kua'ān xiin' rā nuu' ñu'u' Frigia xiin' ñu'u' Galacia, sakan' ñā nī taxī Espíritu Santo ka'ān rā tū'un Ndiosí nuu' ñu'u' Asia.

7 Te kij' nī xaa rā xa'in' ñu'u' Misia ndii, nī xika rā ku'un rā ñu'u' Bitinia. Ndisu nī taxī tū Espiritu Jesús ña ku'un rā ikan'.

8 Te nī xka'ndia rā ñu'u' Misia, te nī nakaa' rā ndee ñuu Troas, ña naá yu'u' minī ka'nu'.

9 Te ñuu jaan' nī satuví a nuu' Pablo ña iin' ndichī iin te ñu'u' Macedonia ka'an nda'vi rā xiin' rā ndii:

—Xka'ndia un' ñu'u' Macedonia te chindiee' un' ndu —kachi rā.

10 Te kij' nī satuví a ña jaan' nuu' Pablo ndii, nī chitu'va ki'i' xiin' mii' ndu, te ku'un ndu ñu'u' Macedonia. Sakan' ña nī kundani ndu ña Ndiosí nduu' ña kana' ndu, te ka'an ndoso' ndu tu'un va'a nuu' ne ndiee' ñu'u' jaan'.

So'o nī xaa a kij' nī xa'an ndu xiin' Pablo ñuu Filipos

11 Te nī ko'nī ndu iin tundo'o, tun' nī keta ñuu Troas jaan', te kua'an ndaku ndu ndee ñu'u' Samotracia. Te nī kitu' tuku kivi', te nī kiee ndu kua'an ndu ñuu Neápolis.

12 Te ñuu jaan' nī kiee ndu te kua'an ndu ndee ñuu Filipos. Ñuu jaan' ndii, nda'a' ñuu Roma nduu' a, te kandu'u' a nuu' ñu'u' Macedonia jaan', te iin ñuu ka'nu' va nduu' a. Ikan' nī ndiee ndu ndia'vi' kivi'.

13 Te iin kivi' sábado, ña xinandiee' ne ta'an' ndu, ne judío ndii, nī kiee ndu ñuu jaan', te nī xa'an ndu yu'u' itia mii' tuu ndu ña yoo iin xaan' mii' xi ka'an ne judío, ne ndiee' ikan' xiin' Ndiosí. Sakan' te nī xikundiee ndu ikan', te nī xa'a' ka'an ndu xiin' ña'a', ne nī nakaya ikan', tu'un va'a xa'a' Jesús.

14 Te *jin* ña'a' jaan' nani' Lidia, ña' ñu Tiatira. Te xiko' a' toto va'a, ña kua'a ndiaa'. Te ña' xaka'nu' Ndiosí nduu' a'. Te *kij*' ndu'u' a' xini so'o a' ña ka'an Pablo ndii, *n*i nunia' xto'o e' nimá a', te *n*i na^{ti}in a' tu'un va'a ña *n*i ka'an ra.

15 Te *kij*' ndi'i *n*i chichí a' cuenta Jesús xiin' sakuu' ne ndiee' vi'e a' ndii, *n*i ka'an nda'vi a' xiin' ndu ndii:

—Naa' tuu ndo' ña *jin* i xini i xto'o e' ndii, to'o' ndo' te ndoo ndo' xiin' ndu vi'e i —*n*i kachi a'.

Te xa'a' a' ña ndiee' va *n*i ka'an a' xiin' ndu ndii, *n*i ndoo ndu *ikan*'.

*So'o n*i xaa a *kij*' *n*i chinaa te yivi' Pablo xiin' Silas vi'e kaa

16 Unta' *kij*' kua'an tukuu ndu mii' ka'an ndu xiin' Ndiosí ndii, *n*i nata'an' *jin* ña' sava xiin' ndu. Ña' jaan' ndii, xiko' ni'i' ña'a' xto'o a', te ndiee' ñu jaan'. Te naa *jin* ña ndiva'a nimá a', ña xaa' sakan' te tuvi' *jin* a'. Te xiin' ña ndiee', ña taxi' ña jaan' ndii, kua'a' va xu'un' *n*i kanando a' xa'a' xto'o a' jaan'.

17 Te *n*i xikundikun a' Pablo xiin' ndu'u ka'an ti'e' a' ndii:

—Te yivi' kaa' ndii, te xika' nuu' nuu' Ndiosí ka'nu' xava'a nduu' ra. Te ka'an ra saa saa ndo' te kaku ndo' nuu' kuachi ndo' —kachi a'.

18 Te kua'a' va kivi' *n*i xaa a' ña jaan' ndee *n*i kusuxan' xini' Pablo. Sakan' na *n*i ndiko kuiin ra, te *n*i ka'an ra xiin' ña ndiva'a ña naa nimá a' jaan' ndii:

—Xiin' ña ndiee' Jesucristo ka'an chuun' i xiin' un' ña kuan keta nimá ña' ñaa' —*n*i kachi ra.

Xaka'an e' te *n*i keta ña jaan', te kua'an a.

19 Te kii' ni xini xto'o ña' sava jaan' ña ni ndi'i ña ndiatu' ini ra kanando ka ra xu'un' xiin' a' ndii, ni tjin ra Pablo xiin' Silas te ni ñuu ña'a' ra xan ndiakā ra ma'in' ya'vi nuu' te xa'ndia chuun' nuu' ñuu jaan'.

20 Te ni sanakua'a ña'a' ra nuu' te kuu' ka'nu' ka'an ra ndii:

—Te judío yo'o' ndii, sasana' ra ne ñuu e' xiin' ña ka'an ndoso' ra.

21 Sakan' ña sania'á ra jin nuu' ña ndei' ña vā'a natjin e', te ni ndee vāsa' tu xi xaa e', sakan' ña te romano nduu' yoo' —ni kachi ra.

22 Xa'a' a jaan' na ni nuta tu kua'a' ne yivi', ne ni nasaa' ni xini nia Pablo xiin' Silas. Sakan' te ni tianu' te kuu' ka'nu' jaan' te xiin', te ni tava' ra toto Pablo xiin' Silas, te ni ka'an chuun' tu ra, te ni suku' nduku va ña'a' ra.

23 Te kii' ndi'i ni kutun' ña'a' te xiin' jaan' kua'a' va ichi' ndii, ni taan' ña'a' ra vi'e kaa. Te ni ka'an chuun' te kuu' ka'nu' jaan' xiin' te xiin' te xito' vi'e kaa ña koto va ña'a' ra.

24 Kii' ni natjin te xito' vi'e kaa jaan' ña ni ka'an chuun' te jaan' xiin' ra ndii, ni taan' ña'a' ra ndemaa' tixin vi'e kaa jaan' mii' kutu' va kaa'. Te ni ko'ni tu ra xa'a' te jaan' yavi jin itun' vie va.

25 Te xa nañuu sava nduu' a, ndisu Pablo xiin' Silas ndii, ka'an ra xiin' Ndiosí te xita' tu ra yaa nuu' a. Te sakuu' te ñu'u' vi'e kaa jaan' xini so'o a.

26 Te jin ni taan ndjee' xava'a ndee ni kisi a xa'a' vi'e kaa jaan'. Te xa ndikun sakan', te ni nunia' tu sakuu' yi'e a, te ni ndaxin' tu karena, ña tin sakuu' te ñu'u' jaan'.

27 Te kij' nì ndoto te xito' vi'e kaa jaan', te nì xini ra ña nunia' yi'e' jaan' ndii, nì xta'ni' ra ichi ra, te ka'ni' xiin' mii' ra, sakan' ña nì xanini ra ndii, xa nì xinu te ñu'u' vi'e kaa jaan'.

28 Ndisu nì ka'an ti'e' Pablo xiin' ra ndii:

—Sätuxu'vi xiin' mii' un', sakan' ña yo'o' ñu'u' sakuu' ndu —nì kachi ra.

29 Sakan' te nì xikan te xito' vi'e kaa jaan' ñu'u, te ki'i' nì ndava ra ndeta ra mii' naá Pablo xiin' Silas. Te kisi' vi' ña'a' a ña yi'vi ra, te nì xikandu'u' ndiee ra ndee nuu' ñu'u' nuu' Pablo xiin' Silas.

30 Ndii' jaan' te nì tava' ña'a' ra ikan'. Te nì ka'an ra xiin' te jaan' ndii:

—Ndo'ó, tákui'e, ¿ndee ña saa i, te kaku i nuu' kuachi i? —nì kachi ra.

31 Te nì nakuiin te jaan' ndii:

—Ini un' kuni un' xto'o e' Jesucristo, te kaku un' nuu' kuachi un', yo'ó xiin' sakuu' ne ndiee' vi'e un' —nì kachi ra.

32 Sakan' te Pablo xiin' Silas ndii, nì ka'an ra tu'un xa'a' xto'o e' nuu' te jaan' xiin' nuu' sakuu' ne ndiee' vi'e ra.

33 Te xa ñuu sakan' nì xaka ña'a' te xito' vi'e kaa jaan', te nì natia ra mii' nì tuxu'vi te jaan'. Sakan' te nì chichi ra xiin' sakuu' ne ndiee' vi'e ra kuenta Jesús.

34 Te kij' ndiee' te jaan' vi'e ra ndii, nì taxi ra ña nì xixi te jaan', te va'a va kuni ra xiin' sakuu' ne ndiee' vi'e ra xa'a' a ña ini nia xini nia Ndiosí.

35 Kij' nì kitu' kivi' jaan' ndii, nì ti'vi' te kuu' ka'nu' ñuu jaan' iin uvi te xiin' te ka'an ra xiin' te xito' vi'e kaa jaan' ndii:

—Saña' un' te yivi' ñaa' —nì kachi ra.

36 Sakan' te n̄i ka'an te xito' vi'e kaa jaan' kuento jaan' xiin' Pablo ndii:

—Te kuu' ka'nu' n̄i ka'an chuun' xiin' i ña saña' i ndo'ó. Sakan' na kuii' xa kuv̄i kiee ndo' te ku'un ndo', Ndiosí na ku'un na xiin' ndo' —n̄i kachi ra.

37 Ndisu n̄i nakuiin Pablo nuu' te xito' vi'e kaa jaan' ndii:

—Xi'na n̄i kutun' ra ndu'u nuu' kua'a' ne yivi', te n̄i ko'n̄i ra ndu' vi'e kaa tee' ndee n̄i sana'má ra ndu'u, te na'in ra kuachi ndu. Te ndu'u ndii, te romano nduu' tu ndu'u. Te vitin ndii, kuní ra tava' si'e ra ndu'u. Kuasa' xachi' sakan' ran', na kixin mii' te kuu' ka'nu' jaan' te tava' ra ndu —n̄i kachi Pablo.

38 Te n̄i ka'an te xin' jaan' xiin' te kuu' ka'nu' jaan' ña n̄i ka'an Pablo jaan', te n̄i yi'vi ra kii' n̄i xin̄i so'o ra ña te romano nduu' tu Pablo xiin' Silas.

39 Xa'a' a jaan' na n̄i xa'an tava' ra te jaan' vi'e kaa jaan', te n̄i xikan ra ña ka'nu' in̄i nuu' ra, te n̄i ka'an nda'vi ra xiin' ra ña kiee ra ñuu jaan'.

40 N̄i ket̄a so'o Pablo xiin' Silas vi'e kaa jaan', te kua'an ra vi'e Lidia. Te ikan' n̄i nduiin ra xiin' ne nakayá xa'a' Jesús, te n̄i xandien̄i ra nimá n̄ia, ndi'i jaan' te n̄i kiee ra kua'an ra.

17

So'o n̄i xaa a kii' xika' Pablo ñuu Tesalónica

1 Te Pablo xiin' Silas ndii, n̄i xka'ndia ra ñuu ña nan̄i Anfípolis xiin' ñuu ña nan̄i Apolonia, te n̄i xaa ra ndee ñuu Tesalónica, te ikan' ndii, yoo iin vi'e mii' nakayá ne judío.

² Te Pablo ndii, unĭ ta'an kivĭ' sábadō, ña xinandíee' ne judío, nĭ xa'an ra vĭ'e mii' nakayá nĭa naa xi xaá ra. Te ndíee' nĭ ndatu'un' ra nuu' ne jaan' xa'a' ña ka'án tu'un Ndiosí.

³ Te nĭ sanakuachi' ra ña yoso' nuu' tutu Ndiosí jaan' nuu' nĭa, te sakuni' ña'a' ra ña ña nduu' Cristo nĭ tĭ'vi' Ndiosí sakakú yoo' ndii, nĭ kunĭ a ña kuvĭ a, ndĭ'i jaan', te natĭaku a. Te ka'án tu ra ndii:

—Jesús, ña ka'án ndoso' ĭ xa'a' jaan' nduu' Cristo, ña nĭ tĭ'vi' Ndiosí sakakú yoo' —nĭ kachi ra.

⁴ Te sava ne judío jaan' ndii, nĭ inĭ nĭa xinĭ nĭa Jesús, te nĭ nduĭin nĭa xiin' Pablo xiin' Silas. Te sakan' tu nĭ xaa kua'a' va ne griego, ne ndikún Ndiosí ña kandixa' ne judío, xiin' ki'in' ña'a', ne kuu' nuu'.

⁵ Ndisu te judío, te nĭ kandixa' ndii, nĭ xakuiñu xava'a ra Pablo xiin' Silas. Sakan' na kuii' nĭ nakaya ra ki'in' te nĭa'a xika' siĭ' ya'ya, te sanasaá' te jaan' ne ndíee' ñuu jaan'. Te nĭ ki'vĭ ndíee' ra vĭ'e ĭin te nani' Jasón nanduku' ra Pablo xiin' Silas, te tava' ña'a' ra, te kundĭaka ña'a' ra vĭ'e ka'nu' ñuu jaan'.

⁶ Ndisu xa'a' a ña kōo' te jaan' nĭ na'in ra ndii, nĭ naka ra Jasón xiin' ĩnga ka te ĩnĭ tu xini Jesús. Te nĭ kañuu ña'a' ra xan ndĭaka ra nuu' te kuu' nuu' nuu' ñuu jaan'. Te nĭ ka'an ti'e' ra ndii:

—Te yivĭ', te sativĭ' ne yivĭ' ĭin yivĭ' mii' ka ndíee' nĭa jaan' ndii, nĭ xaa tu ra ñuu mii' ndíee' e' yo'o' vĭin,

⁷ te Jasón kaa' ndii, nĭ natĭin ña'a' ra vĭ'e ra. Te sakuu' te jaan' xka'ndíá kuento ña ka'án chuun'

César, te xa'ndia chuun' ka'nu' ka, sakan' ña ka'án ra ndii, yoo inga te xa'ndia chuun' ka'nu' ka te nani' Jesús, kachi ra —ni kachi te jaan'.

⁸ Te ni nasaa' ne kua'a' jaan' xiin' te sanakuachi' kuento ñuu jaan' kii' ni xini so'o ña ña ni ka'an ra.

⁹ Xa'a' a jaan' na ni chikandia Jasón xiin' inga te yivi' jaan' xu'un', te ni sain' ña'a' te jaan'.

So'o ni xaa a kii' ni xika Pablo xiin' Silas ñuu Berea

¹⁰ Ni xaa so'o ñuu, te ni ti'vi' ne ini xini Jesús Pablo xiin' Silas ndee ñuu Berea. Te kii' ni xaa ra ñuu jaan' ndii, ni xa'an ra vi'e mii' nakayá ne judío.

¹¹ Ne ndiee' ñuu jaan' ndii, ka'nu' ka ini ña te sakan' ne ndiee' ñuu Tesalónica jaan'. Kuachi ndii ni natiin va'a ña tu'un va'a xa'a' Jesús, te jin kivi' kua'an ndii, sakuaan ndi'i ña ña yoso' nuu' tutu Ndiosí te kuni ña naa' sakan' xna'a nduu' a naa sania'a Pablo xiin' Silas.

¹² Ña jaan' na kuii' kua'a' va ne judío jaan' ni ini xini Jesús. Te sakan' tu kua'a' ña'a' griega, ne ka'nu' xiin' te yivi' ndii, ni ini ña xini ña Jesús.

¹³ Ndisu kii' ni xini te judío, te ndiee' ñuu Tesalónica, kuento ña ka'án ndoso' tu Pablo tu'un Ndiosí ñuu Berea jaan' ndii, ni xa'an tu ra ikan', te ni kiku' ra ne yivi' kua'a', ne ndiee' ñuu jaan', sanasaá' ña'a' ra.

¹⁴ Ndisu ne ini xini Jesús ndii, numi' va, te ni ti'vi' ña Pablo ndee yu'u' mini ka'nu'. Te Silas xiin' Timoteo ndii, ni ndoo ra ñuu Berea jaan'.

¹⁵ Te yivi', te ni xa'an xiin' Pablo ndii, ndee ñuu Atenas ni xa'an nakoo ña'a' ra. Te kii' ndi'i

n̄i ka'an chuun' Pablo xiin' ra ña ka'an ra xiin' Silas xiin' Timoteo ña yachi va kixin te jaan' ñuu Atenas mii' ndu'u' Pablo jaan' ndii, n̄i nandiko' ra.

S̄o' o n̄i xaa a kij' n̄i xika Pablo ñuu Atenas

¹⁶ Te kij' ndu'u' Pablo ñuu Atenas jaan' ndiatu' ra te jaan' ndii, n̄i tuxu'vi va nimá ra kij' n̄i xini ra ña chitu' vi' ñuu jaan' yoo ndiosí saka.

¹⁷ Xa'a' a jaan' na n̄i ndatu'un' ndi'i ra nuu' ne judío jaan' vi'e mii' nakayá ña, xiin' nuu' ne tuku', ne xaka'nu' Ndiosí. Te sakan' tu n̄i xaa ra i'in kivi' nuu' yoo ka xika' ya'vi.

¹⁸ Te sava te ndikún xata' ña n̄i sania'á iin ti'vi te nani' epicúreos xiin' sava te ndikún xata' ña n̄i sania'á iin ti'vi te nani' estoicos ndii, n̄i kan̄i ta'an' ra kuento xiin' Pablo. Te n̄i ka'an sava te jaan' ndii:

—¿Yoo nduu' tu a sania'á te ka'an saka kaq'?

—n̄i kachi ra.

Te sava tuk̄u ra n̄i ka'an ndii:

—Kuain' te ka'an ndoso' xa'a' inga nuu' ndiosí nduu' ra —n̄i kachi ra.

N̄i ka'an te jaan' ña jaan' sakan' ña n̄i ka'an ndoso' Pablo tu'un va'a nuu' ra xa'a' Jesús, xiin' xa'a' ña n̄tiaku e' kij' kuvi e'.

¹⁹ Sakan' te n̄i xaka te jaan' Pablo te kua'an ra xiin' ra iin xaan' mii' nakayá te xini tuní mii' nani' a Areópago, te n̄i ndatu'un' ña'a' ra ndii:

—¿Ñáa kuvi sania'á un' ndu'u xa'a' ña xaa' ña ka'an ndoso' un' jaan'?

²⁰ Kuachi ndii ña siin' tu ka'an un' xtuu ndu, sakan' na kuni kundan̄i ndu ndee xa'a' ka'an a —n̄i kachi ra.

21 Sakan' ña sakuu' ne ndiee' ñuu jaan' xiin' ne tuku', ne ndiee' tu ikan' ndii, xa nuu' ndatu'un' ña uun xini so'o ña xa'a' ndee ka ña tuu ña nduu' ña xaa' nuu' ña.

22 Sakan' te ni xikuin ndichí Pablo ma'in' vi'e Areópago jaan', te ni ka'an ra ndii:

—Ndo'ó, ne ndiee' ñuu Atenas yo'o' ndii, xa kundani yu'u ña tiin' ka'nu' va ndo'ó ña kandixa' ndo'.

23 Sakan' ña kii' ni xka'ndia i ya'ya ñuu ndo' mii' ita' yukun' kualí' mii' xaka'nu' ndo' kua'a' va ña kandixa' ndo' jaan' ndii, ni xini tu i iin' iin yukun' lulu mii' yoso' iin yu'u' ña ka'an ndii: “Xa'a' Ndiosí ña kōo' xiní.” Sakan' yoso' a. Suu xa'a' Ndiosí, ña xaka'nu' ndo' jaan' tee' ndee xini ndo' a, kuaxi yu'u ka'an ndoso' i nuu' ndo' vitin.

24 Ña jaan' nduu' ña ni xa'a' iin yivi' te sakan' tu sakuu' ña yoo nuu' ñu'u' iin yivi', xa'a' a jaan' na suvi a nduu' xto'o ndivi' xiin' ñu'u' iin yivi'. Te ndü'u' a ndee iin yukun' ña xa'a nda'a' te yivi',

25 ni ndee kōo' tu ndee iin e' kuvi chindiee' ña'a' ndee naa kumi' e' iin ña kuní nuu' a. Sakan' ña kōo' a kuní xachi' nuu' a jaan', süu' jaan' ndii mii' a taxi' kivi' ñuu sakuu' e', xiin' ña na'in' tachi' e', xiin' sakuu' ña kuní nuu' e'.

26 Te xiin' iin ndaa' te yivi' ni xa'a Ndiosí sakuu' nuu' ne yivi' iin yivi', te kundiee i'in ne jaan' kanii' iin yivi'. Te kii' tia'an koo ndee iin e' ndii, ni ndoo a kuento amaa xiin' mii' kundiee e',

27 te nanduku' ña'a' sakuu' e', tee' ndee nanduku' nianí ña'a' e' ndii, na'in ña'a' e', sakan' ña xika' yoo a nuu' i'in e'.

28 Kuachì ndii sùvì a xaa' sakan' tē tiaku e', xiin' ña xiko' kuiin' e', xiin' ña yoo e'. Naa nì ka'an sava tē ichi' ndo'ó, tē nì ke'i kuento ndatun' kua'an ndii: "Si'e Ndiosí nduu' e'", nì kachì ra.

29 'Tē xa'a' a ña si'e Ndiosí nduu' e' ndii, vā'a kanini e' ña nduu' Ndiosí ndee naa ña xa'a nda'a' tē yivì' xiin' oro, xiin' plata, xiin' yuu' saa xanini mii' ra.

30 Tē Ndiosí ndii, nì ka'an kuachì a xiin' nē yivì' xa'a' ña naa' nì kuu' nia xta'an'. Ndisu vitin ndii, ka'an chuun' a xiin' sakuu' yoo', nē ndiee' kanii' iin yivì', ña nama e' nimá e' xa'a' kuachì e' tē saa e' ña kuní a.

31 Sakan' ña xa nì chindu'u' a iin kivi' ña sana'má ndaku a sakuu' nē yivì' xa'a' kuachì nia. Tē saa a ña jaan' xiin' nda'a' iin tē yivì', tē xa nì sakuiso' chuun' a xa'a' chuun' jaan'. Tē nì nia'a a nuu' sakuu' e' xa'a' ña jaan', sakan' ña nì sana'iaaku ña'a' a —nì kachì Pablo.

32 Tē kii' nì xini so'o nē yivì' jaan' ña natiaku nē xi'í ndii, sava nia nì xandi'i xiin' Pablo, tē sava tuku nia nì ka'an ndii:

—Inga kivi' kuni kuni so'o ka ndu xa'a' ña ka'an un' kaa' —nì kachì nia.

33 Sakan' tē nì keta Pablo tein nē yivì' jaan' kua'an ra.

34 Tē sava nē yivì' jaan' ndii, nì natiin nia tu'un va'a xa'a' Jesús ña sania'a Pablo, tē nì nduun nia xiin' ra. Tē tein nē jaan' ka'nì iin tē nani' Dionisio, iin tē xa'ndia chuun' xa'a' Areópago jaan' nduu' tu tē jaan'. Tē ka'nì tu iin ña'a' nani' Dámaris, xiin' inga ka nē yivì' ikan'.

18

So'o ni xaa a kij' xika' Pablo ñuu Corinto

¹ Te kij' ni ndi' i ña jaan' ndii, ni ketā Pablo ñuu Atenas jaan' te kua'an ra ñuu ka'nu' ña nani' Corinto.

² Te ijan' ni xini ta'an' ra xiin' iin te judío te nani' Aquila, te ni tui ñu'u' Ponto. Sakan' ndia'vi' kivi' kua'an ña ni kīē te jaan' ñu'u' Italia, te ni xaa ra ñuu Corinto jaan' xiin' ña si'i ra Priscila. Sakan' ña Claudio, te xa'ndia chuun' kuu' nuu' Roma, ni ka'an chuun' ña kīē sakuu' ne judío ñuu jaan'. Te ni nduiin Pablo xiin' nia.

³ Te xa'a' a ña iin ndaa' nuu' chuun xaa' Pablo xiin' Aquila jaan' ndii, ni ndoo ra ndu'u' ra xiin' nia, te sachuun' inga' ra xiin' nia, sakan' ña ne xa'a vi'e toto nduu' nia.

⁴ Te saa kivi' sábado, ña xinandiee' ne judío ndii, ni xa'an Pablo vi'e mii' nakaya nia, te ni ndatu'un' ra xiin' nia, xiin' ne griego xa'a' Jesús te ini nia kuni nia a.

⁵ Te kij' ni xaa Silas xiin' Timoteo ñuu Corinto jaan', ña ni kīē ra ndee ñu'u' Macedonia ndii, ndee xa nuu' tu'un va'a xa'a' Jesús ka'an ndoso' Pablo, te ndiee' yu'u' ra nuu' ne judío jaan' ña suvi a nduu' Cristo, ña ni ti'vi' Ndiosí sakakú yoo'.

⁶ Te ndii, xa'a' a ña xikuita'nú ne judío jaan' nuu' tu'un va'a ña ka'an ndoso' Pablo, te kani'a'a tu nia xiin' ra ndii, ni kisi ra toto ra ka'an ra ndii:

—Xa kuenta mii' ndo' nduu' ña kundo'o ndo' xa'a' kuachi ndo' nuu' Ndiosí, kōo' kuachi kumi' ka yu'u xa'a' ña jaan'. Te ndee vitin ndii, nuu' ne tuku' ku'un ka'an ndoso' i tu'un va'a —ni kachi ra.

⁷ Sakan' te n̄i ket̄a Pablo mii' nakayá ne judío jaan' te kua'an ra vi'e iin te nani' Justo. Te jaan' ndii, xito' ka'nu' ra Ndiosí, te iin' vi'e ra yat̄in xiin' vi'e mii' nakayá ne judío jaan'.

⁸ Te Crispo, te kuu' nuu' t̄ix̄in vi'e mii' nakayá ne judío jaan' ndii, n̄i in̄i ra xini ra xto'o e' Jesús, te sakan' tu sakuu' ne ndiee' vi'e ra. Te ki'in' tuk̄u ne ñuu Corinto jaan', kīi' n̄i x̄in̄i so'o n̄ia ña n̄i ka'an ndoso' Pablo ndii, n̄i in̄i n̄ia xini n̄ia xto'o e' Jesús, te n̄i ch̄ich̄i n̄ia kuenta a.

⁹ Sakan' te n̄i satuví xiin' mii' xto'o e' Jesús nuu' Pablo ñuu, te n̄i ka'an a xiin' ra ndii:

—Kuän yi'vi un' ka'an ndoso' un' xa'a' i, ka'an na ka'an un', te v̄ikuiin un'.

¹⁰ Kuach̄i ndii yoo i xiin' un', te köo' ndee iin ne yivi' kuv̄i t̄īin yo'ó te satuxu'ví n̄ia yo'ó, sakan' ña yoo kua'a' ne nduu' kuenta i ñuu yo'o' —n̄i kach̄i a xiin' ra.

¹¹ Sakan' na n̄i ndoo ra ikan' iin kuiya yoso' sava sania'á ra ne ñuu Corinto jaan' tu'un Ndiosí.

¹² Ndisu kīi' n̄i nduu Galión te xa'ndia chuun' kuu' nuu' nuu' ñu'u' Acaya jaan' ndii, n̄i nakata sava ne judío kuento n̄ia, te n̄i t̄īin n̄ia Pablo, te n̄i xan ndiak̄a ña'a' n̄ia vi'e mii' xa'nú te yivi' kuach̄i

¹³ ka'an n̄ia ndii:

—Te yo'o' ndii, tianu' ra ne yivi' te saka'nu' n̄ia Ndiosí ña näkuitá xiin' ña ka'an tu'un ndei' ndu —n̄i kach̄i n̄ia.

¹⁴ Te kīi' xa xito' ka'an Pablo xa'a' ra ndii, n̄i ka'an Galión xiin' ne jaan' ndii:

—Naa' sakan' te yoo xna'a iin kuachi vie, uun iin ña ña'a ña ni xaa te yo'o' ndii, kuni so'o i ña ka'an ndo', ne judío.

¹⁵ Ndisu naa' kani' ta'an' ndo' xa'a' kuento kuiti', xiin' xa'a' ña kandixa' ndo', xiin' xa'a' tu'un ndei' mii' ndo' ndii, küni kunduyu yu'u te xa'nú kuachi xa'a' ña jaan'. Sakan' na kuii' ña'a' mii' ndo' xini saa saa ndo' xiin' a —ni kachi ra.

¹⁶ Sakan' te ni tava' ra ne jaan' vi'e mii' xa'nú ra kuachi jaan'.

¹⁷ Te ni tiin sakuu' ne jaan' Sóstenes, te kuu' nuu' tixin vi'e mii' nakayá ña, te ni kutun' ña'a' ña nuu' a mii' xa'nú Galión kuachi jaan'. Ndisu te jaan' ndii, ni xaa ra kuenta kuu' vi' ne jaan'.

So'o ni xaa a kui' ni nandiko' Pablo ñuu Antioquia

¹⁸ Te ni ndoo ka Pablo ñuu Corinto jaan' kua'a' kivi'. Ndi'i jaan', te ni ndei' ra ne ini xini Jesús, ne ndiee' ikan', te ku'un ra ñu'u' Siria. Te kua'an tu Aquila xiin' Priscila xiin' ra. Te ñuu Cencrea mii' ki'in ña tundoo', tun' kua'an ña jaan', ni kiee ti'e xini' Pablo jaan', sakan' ña xa ni taxí ra kuento ra nuu' Ndiosí.

¹⁹ Te kui' ni xaa ña ñuu Éfeso ndii, ni nakoo Pablo Aquila xiin' Priscila ñuu jaan'. Te kua'an ra vi'e mii' nakayá ne judío, te ni ndatu'un' ra xiin' ne nakayá ikan'.

²⁰ Te ni ka'an nda'vi ne jaan' xiin' ra ña ndoo ka ra xiin' ña ndia'vi' kivi', ndisu ni xiin ra,

²¹ süu' jaan' ndii ni ndei' ña'a' ra ka'an ra xiin' ña ndii:

—Kixin ndi'e' tuku i yo'o' naa' sakan' kuni Ndiosí —ni kachi ra.

Te nī kī'in rā tundoo' ñuu Éfeso jaan', te nī keta rā kua'an rā.

²² Te kij' nī xaa rā ñuu Cesarea ndii, nī keta rā tundoo' jaan', te nī kaa rā ñuu Jerusalén, te kua'an nakuatū rā ne nduu' kuenta Jesús. Ikan' te nī nakaa' rā ñuu Antioquía.

²³ Te ñuu Antioquía jaan' nī ndoo Pablo ndia'vi' kivi', ikan' te nī keta rā kua'an rā i'in ñuu ña ñu'u' nuu' ñu'u' Galacia xiin' nuu' ñu'u' Frigia nakata' nī'i rā ne nduu' kuenta Jesús nuu' ichi' a.

Ka'án ndoso' Apolos xa'a' Jesús ñuu Éfeso

²⁴ Te kivi' jaan' nī xaa iin te judío, te nani' Apolos, ñuu Éfeso, te jaan' ndii, ñuu Alejandría nī kīee rā, te chuun va rā xiin' ña ka'án ndoso' rā, te xiní va tū rā saa yoo ña yoso' nuu' tutu Ndiosí.

²⁵ Te jaan' ndii, nī sakuaan ndi'i tū rā xa'a' ichi' xto'o e' Jesús. Te xiin' iin kanii' nimá rā ka'án ndoso' rā, te ndaku va sania'á tū rā xa'a' Jesús, tee' ndee xa'a' ña nī sakuchi' Juan ne yivi' kuenta ña nama' nīa nimá kuiti' nīa xiní rā.

²⁶ Te nī xa'a' rā ka'án ndoso' nditunī rā vi'e mii' nakayá ne judío. Ndisu kij' nī xini so'o Aquila xiin' Priscila ña nī ka'an rā jaan' ndii, nī xaka ña'a' nīa mii' kōo' yoo, te nī sanakuachi' ndi'i ka nīa ichi' Ndiosí nuu' rā.

²⁷ Te xa'a' a ña kuni ku'un Apolos jaan' nuu' ñu'u' Acaya ndii, nī xandiēni ña'a' ne nakayá xa'a' Jesús, ne ñuu Éfeso jaan', te nī ke'i nīa iin tutu nuu' ne nakayá xa'a' Jesús, ne ndiee' ñu'u' Acaya jaan', ña natiiin va'a nīa te jaan'. Te kij' nī

xaa Apolos ikan' ndii, ni chindiee' kua'a' ra ne yivi', ne ni ini xini Jesús ni xaa Ndiosí xa'a' a ña ndani mii' ña'a' a.

²⁸ Sakan' suu ndiee' va ni sandoó kui'e ra ne judío, ne ini xini Jesús, mii' chitu' kaa'. Te xiin' ña yoso' nuu' tutu Ndiosí ni nia'a ra ne jaan' ña Jesús nduu' Cristo, ña ni ti'vi' Ndiosí sakakú yoo'.

19

So'o ni xaa a kii' xika' Pablo ñuu Éfeso

¹ Ndu'u' ka Apolos ñuu Corinto jaan', te Pablo ndii, xa ndi'i ni xinu'ni ra kanii' tein iku', te xa ni xaa ra ndee ñuu Éfeso. Te ikan' ni xini ta'an' ra xiin' sava te ndikún ichi' Jesús.

² Te ni ndatu'un' ña'a' ra ndii:

—¿Ñáá ni natijn ndo' Espíritu Santo kii' ni xa'a' ini ndo' xini ndo' Jesús? —ni kachi ra.

Te ni nakuijn te jaan' ndii:

—Ni ndee tia'an kunj so'o ndu naa' yoo jin Espíritu Santo —ni kachi ra.

³ Te ni ndatu'un' tukuu' ña'a' Pablo ndii:

—¿Ndee nuu' ña chichi' ni natijn ndo'ó na sakan'? —ni kachi ra.

Te ni nakuijn te jaan' ndii:

—Ña chichi', ña ni sania'á Juan kuiti', ni natijn ndu —ni kachi ra.

⁴ Te ni ka'an ka Pablo xiin' ra ndii:

—Ña ni chichi' ña ni sania'á Juan jaan' ndii, cuenta ña nama' e' nimá e' xa'a' kuaxi ña xaa' e' kuiti' nduu' a. Te ni ka'an tu ra xiin' ne yivi' ña ini nia kunj nia ña kuaxi xata' ra, te ña jaan' nduu' Jesús, ni kachi ra —ni kachi Pablo.

5 Te kij' nī xīnī sō'ō rā ñā jaan' ndii, nī chīchī rā kuenta xto'ō ē' Jesús.

6 Te kij' nī tondia nda'a' ñā'a' Pablo ndii, nī xīkui'nū Espīritu Santo sakuu' tē jaan', tē nī xa'a' ka'án rā tū'un ñā xīnī rā, tē nī ka'an tiakú tū rā.

7 Te ñā sakuu' tē yivī' jaan' ndii, uxī uvī ta'an kuu' rā.

8 Te nīi' unī ta'an yoo' nī xa'an Pablo vī'e mīi' nakayá tē judío ñūu jaan', tē nī ndatu'un' ndienī rā xiin' tē jaan', tē nī xīkā rā sakandixa' ñā'a' rā ñā ka'ndia chuun' Ndiosí nimá tē jaan'.

9 Ndisu kua'a' va tē jaan' nī xaxīi nimá, tē nuu' chitu' nī kanja'a rā xa'a' ichi' xaa' ñā ka'án ndoso' Pablo jaan'. Sakan' na nī kuxioo rā nuu' tē jaan', tē nī nakā siin' rā tē inī xini Jesús, tē kua'an rā xiin' tē jaan' vī'e mīi' sania'á iin tē nani' Tiranno. Tē saa kivi' nī ndatu'un' ndi'i rā xiin' tē jaan' ikan'.

10 Te sakan' nī xaa rā nīi' uvī kuiya. Sakan' na kuii' nī xīnī sō'ō sakuu' nē ndiee' nuu' ñū'u' Asia jaan' tū'un va'a xa'a' xto'ō ē' Jesús, nē judío xiin' nē griego.

11 Te xiin' ñā ndiee' Ndiosí nī xaa Pablo ki'in' chuun ka'nu' koo' chukuu'.

12 Te ndee pein rā xiin' toto taa' nuu' rā nī kī'in nē yivī', tē kua'an nīa xiin' a mīi' ndiee' nē kuni kuvī, tē nī nda'a nīa nuu' kui'e ñā ndo'o' nīa. Tē sakan' tū nī kīee ñā ndīva'a nimá nīa.

13 Ndisu sava tē judío, tē xīkā ya'ya tava' ñā ndīva'a nimá nē yivī' ndii, nī xaa na rā ñā nduxa' ñā tava' rā ñā ndīva'a nimá nē yivī' xiin' ñā ndiee' xto'ō ē' Jesús ka'án rā ndii:

—Xiin' ña ndiee' Jesús, ña ka'án ndoso' Pablo xa'a', ka'án chuun' ndu xiin' ndo'. Kua'an kiee ndo' —ñi kachi ra.

¹⁴ Te xaa' ña jaan' ndii, te uxá ta'an si'e iin sutu ka'nu' judío, te ñi nani' Esceva, nduu' ra.

¹⁵ Ndisu ñi ka'an ña ndiva'a jaan' xiin' ra ndii: —Jesús ndii, xini ña'a' i, te xini tu i yoo nduu' Pablo. Ndisu ndo'ó ndii, ¿yoo nduu' ndo' na ka'an ndo' ña jaan'? —ñi kachi a.

¹⁶ Xa sakan' ñi, te ñi xikoso' ndi'i' ña'a' te yivi', te naá ña ndiva'a nimá jaan', te ñi kanando ña'a' ra. Te mii' va ñi kuu ra xiin' te jaan', ndee ñi xinu iin' vichi' ti'e sakuu' ra vi'e jaan', te ñi tuxu'vi xava'a tu ra.

¹⁷ Te kii' ñi xini sakuu' ne ndiee' ñuu Éfeso kuento xa'a' ña jaan', ne judío xiin' ne griego ndii, ñi yi'vi xava'a ña. Te ñi xito ka'nu' va ña ña ndiee' xto'o e' Jesús mii' ka.

¹⁸ Te kua'a' va tu ne sakan' ñi xa'a' ini xini Jesús ndii, kuaxi ña na'má ña kuachi ña xa'a' ña ña'a' ña xaa' ña.

¹⁹ Te kua'a' ne ñi xaa ña tu'va ndii, ñi ndasaiin ña sakuu' tutu mii' yoso' tu'un tu'va jaan', te ñi xa'mi ña a nuu' sakuu' ne yivi'. Te kii' ñi natava' ña kuenta xa'a' ya'vi tutu jaan' ndii, ñi keta a uvi xiko uxi mii' xu'un' yuu' plata xa'a' sakuu' a.

²⁰ Xa'a' a jaan' na so'o ndiee' ka kiku' tu'un va'a xa'a' xto'o e' Jesús, te kua'a' ka tu ne yivi' ini xini a. Sakan' ña xini ña ña kumi' a kua'a' ña ndiee'.

²¹ Kii' ndi'i' ñi xka'ndia sakuu' ña ñi yoo jaan' ndii, ñi ka'an Pablo xiin' nimá ra ña ku'un ra ñuu Jerusalén kii' ndi'i' xka'ndia ra ñu'u' Macedonia xiin' ñu'u' Acaya. Te ñi ka'an tu ra ndii:

—Kij' ndi'i saa i ña jaan' ndii, kuní a ku'un tu i ñuu Roma —kachi ra.

²² Te ni ti'vi' ra uvi ta'an te xachuun' inga' xiin' ra ñu'u' Macedonia, Timoteo xiin' Erasto. Te mii' ra ndii, ni ndoo ra ñu'u' Asia jaan' ndia'vi' ka kivi'.

Sɔ'o ni xaa a kij' ni ka'an ndoso' Pablo ñuu Éfeso

²³ Te sava ni kij' sakan' ni xaa' xi'é kua'a' ne ñuu jaan' xini ña ichi' xaa' ña ka'an xaa' Jesús.

²⁴ Kuachi ndii ni yoo iin te xachuun' xiin' plata ñuu jaan' te nani' Demetrio. Te jaan' ndii, xaa' ra yukun' kual' kuenta ndiosí Diana. Te kua'a' va xu'un' ni kanando te xachuun' nuu' ra xaa' ña jaan'.

²⁵ Xaa' a jaan' na ni nakaya ra te jaan' xiin' tuku te xaa' tu naa chuun jaan', te ni ka'an ra xiin' te jaan' ndii:

—Ndo'ó, te xaa' tu chuun yo'o' ndii, xini ndo' ña ña kaa' tiaku e'.

²⁶ Ndisu xaa xini e', te xaa xini tu e' kuento ña süu' ñuu Éfeso yo'o' kuiti' xaa ni sakandixa' Pablo jaan' kua'a' ne yivi' xiin' ña sanía'á ra, süu' jaan' ndii yatin' kanii' nuu' ñu'u' Asia. Te ka'an ra ña ña xaa' ndaa' e' ndii, süu' ndiosí nduu' a.

²⁷ Te süu' chuun ña xaa' kuiti' e' iyo ndoñu'u', süu' jaan' ndii ndee vi'e mii' xaka'nu' sakuu' yoo' ndiosí chie Diana iyo ndoñu'u'. Te sakan' ndoñu'u' ña xaka'nu' ña'a' sakuu' ne ndiee' ñu'u' Asia xiin' ne ndiee' kanii' iin yivi' —ni kachi ra.

²⁸ Te kij' ni xini sɔ'o ra ña jaan' ndii, ni nasaa' xava'a ra, te ni kuaa' ti'e' ra ka'an ra ndii:

—Ñá' ka'nu' nduu' ndiosí yoo' Diana, ne ñuu Éfeso —kachi rá.

²⁹ Te iin kaní' tío', te nì sàná xíní' ne yiví' kaníi' ñuu jaan', te nì tjin nia Gayo xiin' Aristarco. Te jaan' ndii, ñu'u' Macedonia nì kíee rá, te ndiaka' ta'an' rá xiin' Pablo. Ikan' te nì kí'vi sakan' moto nia ví'e ñuu mii' nakayá ne yiví' ndiaka' nia uví saa' te jaan'.

³⁰ Te Pablo ndii, nì kuní rá ku'un rá mii' nì nakaya ne ñuu jaan', ndisu nì taxí ne nakayá xa'a' Jesús xiin' rá ña ku'un rá.

³¹ Te sakan' tú sava te xa'ndia chuun' nuu' ñu'u' Asia jaan', te xíní ta'an' xiin' Pablo ndii, nì tí'vi' rá tú'un ka'an nda'vi rá ña kú'un rá ví'e ñuu jaan'.

³² Te ne yiví', ne nì nakaya ví'e ñuu jaan' ndii, nākuitá xachi' kuento nia, sava nia ka'an xa'a' iin ña'a, te tuku nia ka'an xa'a' tuku a. Te yatin' sakuu' nia xíní ndee xa'a' nì nduiin nia ikan'.

³³ Te sava ne judío, ne ka'ní tein ne kua'a' jaan' ndii, nì chinda'a' nia iin te nani' Alejandro te ka'an rá xiin' ne kua'a' jaan'. Sakan' te nì katani nda'a' te jaan' nuu' nia ña koo taxin' yu'u' nia, te nì kuní rá ka'an rá xa'a' ne judío nuu' nia.

³⁴ Ndisu kii' nì xini nia ña te judío nduu' tú mii' rá ndii, nì xa'a' kuaa' sakuu' nia, te sakan' nì xaa nia yatin' uví ta'an hora ka'an nia ndii:

—Ñá' ka'nu' va nduu' ndiosí yoo' Diana, ne ñuu Éfeso —nì kachi nia.

³⁵ Te kii' nì sain kuín ña'a' te kuu' ka'nu' nuu' ñuu jaan', sakan' te nì ka'an rá xiin' nia ndii:

—Ndo'ó, ne ñuu Éfeso, sakuu' ne yiví' iin yiví' xíní ña yoo', ne ndiee' ñuu Éfeso, nduu' ne kumi'

kuenta ña xito' e' yūkun' ndiosí ka'nu' Diana xiin' ña niania' a', ña nī nuu ndivi'.

³⁶ Te xa'a' a ña ña ndaku xna'a nduu' ña jaan' ndii, kundiee taxin' ndo', te saa ndo' ndee jin ña'a xiin' tu'un kui'e.

³⁷ Sakan' ña te yivi', te nī kixin ndiaka ndo' yo'o' ndii, kōo' a nī xakui'na' ra yūkun' e' nī ndee nī kanja'a tu ra xa'a' ndiosí e' jaan'.

³⁸ Sakan' na kuii' naa' yoo jin ña kuni chindu'u' Demetrio kuachī xa'a' uun te xachuun' xiin' ra ndii, xa yoo vi'e mii' xa'nú te yivi' kuachī. Ikan' yoo te xa'nú kuachī. Ikan' kuvī ku'un chindu'u' ra kuachī xa'a' ta'an' ra.

³⁹ Te naa' yoo inga ka xa'a' kuni ka'an kuachī ndo' ndii, kii' koo junta ka'nu', te ndoo e' kuento xa'a' ña jaan' saa ka'an chuun' tu'un ndei' e'.

⁴⁰ Kuachī ndii, xa'a' ña nī nakuchi e' vitiin ndii, iyo tiin kuachī ne yivi' yoo' nuu' te xa'ndia chuun' ka'nu' ña xiin' a kundiee taxin' e'. Sakan' ña kōo' ndee jin ña kuvī ka'an e' xa'a' e' naa' ndatu'un' te jaan' yoo' ndee xa'a' nī xaa e' sakan' —nī kachī ra.

⁴¹ Te kii' ndi'i nī ka'an ra ña jaan' ndii, nī sandutía ra ne jaan' vi'e jaan'.

20

Sō'o nī xaa a kii' xika' Pablo ñu'u' Macedonia xiin' ñu'u' Grecia

¹ Te kii' nī xikuiin ña nī nakuchi ne kua'a' jaan' ndii, nī nakaya Pablo ne ini xini Jesús ndiee' ñuu Éfeso jaan', te nī xandiení ña'a' ra. Ndi'i jaan', te nī ndei' ña'a' ra, te nī keta ra kua'an ra ñu'u' Macedonia.

² Te kij' ndi'i ni xka'ndia ra ñu'u' jaan' xandieni kua'a' ra ne ini xini Jesús ndiee' ikan' xiin' ña ka'an ra ndii, sakan' vi' te ni xaa ra ñu'u' Grecia.

³ Te ni ndoo ra ikan' uni ta'an yoo'. Te kij' xa xito' ki'in ra tundoo', te ku'un ra ñu'u' Siria ndii, ni xini ra kuento ña ni ndatu'un' tuni ne judío ña ka'ni' ña'a' ña. Sakan' na kuii' ndee chaa' ka ni kuni ra nandiko' xa'a' ra nuu' ñu'u' Macedonia.

⁴ Te ni xa'an ki'in' te yivi' xiin' ra. Iin ra nani' Sópater, te ni kiee ñuu Berea, te inga ra nani' Aristarco xiin' inga te nani' Segundo. Te ñuu Tesalónica nduu' uvi saa' te jaan'. Te inga ra nani' Gayo, te ni kiee ñuu Derbe xiin' inga te nani' Timoteo. Te inga ra nani' Tíquico xiin' inga te nani' Trófimo. Te ñu'u' Asia nduu' uvi saa' te jaan'.

⁵ Te jaan' ndii, ni ki'in ichi' ra, te ni ndiatu ra ndu'u ñuu Troas.

⁶ Te kij' ni ndi'i viko' kuenta ña xixi' ne judío xita' va'a ña koo' yuchi' levadura saká xiin' ndii, ni kiee ndu ñuu Filipos, te ni ko'ni ndu iin tundoo' te kua'an ndu. Te u'un ta'an kivi' ni ya'a, te ni xaa ndu ñuu Troas jaan' mii' ndiatu te jaan' ndu. Te ni ndoo ndu ikan' uxá ta'an kivi'.

Sq'o ni xaa a kij' ni ka'an ndoso' Pablo ñuu Troas, te ni ndei' ta'an' ra xiin' ne yivi' ikan'

⁷ Te kivi' nuu' xa'a' ximana ndii, ni nakaya ndu te kuxi ndu ña xaxi' xakuaa' kuenta ña ni xixi Jesús. Te xa'a' a ña kitu' tuku kivi' kiee ndu te ku'un ndu ndii, ni sania'á Pablo ne ini xini Jesús ndee ni kuu na ñuu.

⁸ Te cuarto vi'e sukun mii' ni nakaya ndu jaan' ndii, ni yoo kua'a' kaa tuún tixin a.

⁹ Te iin te sava, te nani' Eutico ndii, ndu'u' ra yu'u' ventana vi'e jaan' kuni kusun xava'a ra. Te xa'a' a ña na'a' va ni ka'an ndoso' Pablo na ni kanando ma'na te jaan'. Sakan' na kuii' ndee piso ña uni mii' ndiee' ndu jaan' ni kiee ra, te ni nama ra ndienu. Te kij' ni ndoni'i ña'a' ne yivi' ndii, xa ni xi'i ra.

¹⁰ Sakan' te ni nuu Pablo, te ni nakanu' ra xata' ñu'u' nde'i te jaan', te ni numi ra a. Te ni ka'an ra xiin' ne yivi' jaan' ndii:

—Kündi' ni ndo' sakan' ña xa ni natiaku ra —ni kachi' ra.

¹¹ Ikan' te ni kaa ka Pablo cuarto jaan', te ni ta'vi' ra xita' va'a, te ni xixi' ndu ña xaxi' xakuaa' cuenta Jesús. Sakan' te ni nakaa ka ra ni ka'an ndoso' ra ndee ni kitu'. Sakan' te ni kiee ndu kua'an ndu.

¹² Te ni naka tiaku ne yivi' te sava jaan', te kuan nu'u' nia xiin' ra, xa'a' a jaan' na va'a xava'a kuni nia.

Kua'an Pablo ñuu Mileto

¹³ Te ndu'u ndii, xi'na ndu ni ki'in ichi' kua'an ndu, sakan' na ni ko'ni ndu tundoo' te ndiatu' ndu Pablo ndee ñuu Asón, sakan' ña ni kuni ra ku'un xa'a' ra.

¹⁴ Te kij' ni nata'an' ndu xiin' ra ñuu Asón jaan' ndii, ni ndi'vi' ra tundoo' te kua'an sakuu' ndu ndee ñuu Mitilene.

¹⁵ Te tuku kivi' ni kiee ndu ñuu jaan', te ni xka'ndia ndu nuu' ñu'u' Quío. Te kij' ni kitu' inga ka kivi' ndii, ni xka'ndia ndu yatín nuu' ñu'u' Samos. Te inga ka kivi' ndii, ni xaa ndu ñuu Trogilio. Te tuku kivi' ni xaa ndu ndee ñuu Mileto.

16 Sakan' ña nī chituní Pablo ña xka'ndia xioo ra ñuu Éfeso, sakan' ña nī kunī ra kuu kuachī ra nuu' ñu'u' Asia. Kuachī ndii ndi'ni ra xaa ra ñuu Jerusalén, te naa' nī kuvī ndii, xa ikan' yoo ra kij' koq viko' ka'nu' ña nani' Pentecostés.

Kani cuento Pablo te xito' ne nakayá xa'a' Jesús, ne ndiee' ñuu Éfeso

17 Te nī ti'vi' Pablo te yivi' te ka'an ra xiin' te xixa, te xito' ne nduu' cuenta Jesús, ne ndiee' ñuu Éfeso jaan', te kixin ra ñuu Mileto jaan'.

18 Kij' nī xaa te jaan' ikan', te nī ka'an Pablo xiin' ra ndii:

—Xiní ndo'ó saa nī xachuun' i sakuu' kivi' kij' nī ndu'u' i xiin' ndo' ndee kivi' nuu' kij' nī xaa i nuu' ñu'u' Asia yo'o',

19 te sakuu' kivi' tu nī xika nuu' i nuu' xto'o e' xiin' sakuu' ña nda'vi kuu' nimá i, xiin' ña nī xitja tikui nuu' i xa'a' ndo'ó, xiin' ña nī xaa ne judío xiin' i kij' nī sando'o' nia yu'u.

20 Te xiní ndo'ó ña sakuu' ichi' nī ka'an i xiin' ndo' xa'a' ña va'a mii' ndo', te chindiee' a ndo'ó. Te nī sania'a i ndo'ó tu'un va'a nuu' kua'a' ne yivi'. Te sakan' tu nī xaa i vi'e i'in ndo'.

21 Nī ka'an ndoso' i nuu' ne judío xiin' nuu' ne tuku' ña nama nia nimá nia xa'a' kuachī nia te saa nia ña kuní Ndiosí, te ini nia kunī nia xto'o e' Jesucristo.

22 'Te vitin ndii, ndiee' xaka' Espíritu Santo yu'u ña ku'un i ñuu Jerusalén, te xiní i ndee ña kundo'o i ikan'.

23 Te ndii, xiní kuiti' i ña i'in ñuu mii' kua'an i ndii, sakuni' Espíritu Santo jaan' yu'u ña kunaá i vi'e kaa, te koq tu i kua'a' tundo'o'.

24 Ndisu nuu' mji' i ndii, ndiaa ya'vi' xachi' kivi' ñuu i. Süu' jaan' ndii ndiaa ya'vi' ka ña saxinú i chuun ña ni sakuiso' chuun' xto'o e' Jesús yu'u, ña ndiee' yu'u' i xa'a' tu'un va'a, ña ka'an xa'a' ña ndani mji' Ndiosí yoo'.

25 'Te vitiñ ndii, ka'an i xiin' ndo' ña xiní i ña ndee jin ndo'ó, ne ni yoo i xiin' ka'an ndoso' i xa'a' saa xa'ndia chuun' Ndiosí nimá e' ndii, künj ka ndo' nuu' i.

26 Ña jaan' na kuii' ka'an kaxi' i xiin' ndo' kivi' vitiñ ña koo' ka cuenta kumi' i xa'a' ndo'.

27 Kuachi ndii ni nakoo si'e i nuu' ndo' ndee jin ña kuni Ndiosí, süu' jaan' ndii ni ka'an i sakuu' a xiin' ndo'.

28 'Xa'a' a jaan' na koto xiin' mji' va ndo', te koto va tu ndo' sakuu' ne nduu' cuenta xto'o e', ne ni taxi Espíritu Santo kunduu ndo' te paxto nuu', te koto ña'a' ndo', kuachi ndii ni ndasanduu a ne jaan' cuenta a xiin' níi si'e mji' a.

29 Sakan' ña xiní yu'u ña kii' ku'un i ndii, ko'ni te yivi' tein ndo', te kuu ra ndee naa lobo nja'a, ti' xika' kuni kaxi' mbee, sakan' ña kaka ra sativi' ra nimá ndo'ó.

30 Te tein mji' ndo' kiee sava te ka'an tun vixi, te xita' ra ne ndikún ichi' Jesús, te kundikun nja xata' mji' ra.

31 Ña jaan' na kuii' kaka ñu'u' ini va ndo'. Te nakaa'an' va ndo' ña nii' uni kuiya ni xikuijn i ña saki'in' kuento i jin ndo'. Te kua'a' va ichi' ndii, ndee ni xaku i.

32 'Te vitiñ sanakua'a i ndo'ó nda'a' Ndiosí xiin' nda'a' tu'un a ña ka'an xa'a' ña ndani mji' a yoo'. Ña jaan' kumi' ndiee' te kuvi nakata ni'i a yoo'

nuu' ichi' a. Te ña jaan' tu kuvj saa sakan' te natiin na ndo' xiin' inga ne nduu' tu nditia a ña xa ni taxi a kuento a xa'a' nuu' e'.

³³ Kōo' kivi' ni ndioo' ini i xa'a' ña'a ndee jin ndo', naa kuu' oro, plata uun toto ndo'.

³⁴ Xiní ndo'ó ña ni xachuun' i xiin' nda'a' i yo'o', te ni ki'in i ña ni kuni nuu' i xiin' ña ni kuni nuu' te ndiaka' ta'an' xiin' i.

³⁵ Te xiin' ña ni xaa i jaan' ni nia'a i ndo'ó ña sakan' kuni a sachuun' u'vi e' te kuvj chindjee' e' ne natiin. Naka'an' e' ña ni ka'an xto'o e' Jesús kii' ni ka'an a ndii: "Sañu'u' ka Ndiosí yoo' kii' taxi' e' ña'a te sakan' ña natiin' e' ña jaan'." Sakan' ni kachi Jesús —ni kachi Pablo xiin' te xixa jaan'.

³⁶ Te kii' ndi'i ni ka'an ra ña jaan' ndii, ni xikuiin xiti' ra xiin' sakuu' te xixa jaan', te ni ka'an sakuu' ra xiin' Ndiosí.

³⁷ Ikan' te ni xaku ti'e' sakuu' ra xiin' Pablo, te ni numi ña'a' ra, te ni chito tu ra nuu' te jaan'.

³⁸ Sakan' ña suchi' xava'a ini te jaan' koto ka ni ka'an Pablo xiin' ra ña kōo' kivi' ka kuni nuu' ta'an' ra. Te ni xa'an ndiaka ña'a' ra ndee mi' iin' tundoo'.

21

Sokua'an Pablo ñuu Jerusalén

¹ Te kii' ndi'i ni ndei' ndu te jaan' ndii, ni ko'ni ndu tundoo' te kua'an ndaku ndu ndee nuu' ñu'u' Cos. Te tuku kivi' kua'an ndu, te ni xaa ndu ndee nuu' ñu'u' Rodas. Te ikan' ni kiee ndu te kua'an ndu, te ni xaa ndu ndee ñuu Pátara.

² Te ñuu Pátara jaan' ni xini ndu iin tundoo', tun' kua'an ñu'u' Fenicia. Te ni ko'ni ndu tun' jaan', te ni kiee ndu kua'an ndu.

³ Te kij' kua'an ndu ndii, ni xini ndu kandu'u' ñu'u' Chipre nda'a' itin ndu, te kua'an ndaku ndu ndee ñu'u' Siria. Te ni xa'an nu' xiin' ndu ñuu Tiro, sakan' ña ikan' ni xka'ndia te yivi' nakoo ra ña'a, ña ñu'u' tixin tun' jaan'. Sakan' te ni nuu ndu ikan'.

⁴ Te ikan' ni xini ta'an' ndu xiin' ne nduu' cuenta xto'o e'. Te ni ndoo ndu xiin' ne jaan' uxá ta'an kivi'. Te ni sakuni' Espíritu Santo ne jaan' ña kundo'o Pablo, sakan' na ni ka'an nia xiin' ra ña kü'un ra ñuu Jerusalén.

⁵ Ndisu kij' ni saxinu' ndu kivi' jaan' ndii, ni kiee ndu ñuu jaan' te kua'an ndu mii' ni ndoo tundoo' jaan'. Te sakuu' ne jaan', tiaa xiin' ña' si'i ra xiin' si'e nia ndii, ni xan ndiaka nia ndu'u yu'u' mini nuu' ñuu jaan'. Te ni xikuita xiti' sakuu' ndu yu'u' mini jaan', te ni ka'an ndu xiin' Ndiosí.

⁶ Ikan' te ni ndei' ña'a' ndu, te ni ko'ni ndu tundoo' jaan' kua'an ndu. Te ne jaan' ndii, ni nandiko' nia vi'e nia.

⁷ Te ndu'u ndii, ni kiee ndu ñuu Tiro jaan' te kua'an ka ndu nuu' mini ndee ni xaa ndu ñuu Tolemaida. Te ikan' ni nakuatu ta'an' ndu xiin' ne nduu' cuenta Jesús, te ni ndoo ndu xiin' ne jaan' iin ndaa' kivi'.

⁸ Te tuku kivi' ni kiee ndu ikan' te kua'an ndu, te ni xaa ndu ñuu Cesarea. Te ikan' ni xa'an ndu vi'e iin te ka'an ndoso' tu'un va'a, te nani' Felipe. Te jaan' nduu' iin te uxá ta'an te ni chindiee' te nda'a' xa'a' Jesús, te ni ndoo ndu vi'e ra jaan'.

⁹ Te jaan' ndii, yoo kumi' ta'an ña'a' si'e ra, te ne jaan' ndii, ne ndiee' iin ndaa' nduu' nja, te ne ka'an tiakú tu'un Ndiosí nduu' tu nja.

¹⁰ Te kij' xa kua'an ndia'vi' kivi' ndiee' ndu ikan' ndii, ni xaa iin te ni kije ñu'u' Judea, te ka'an tiakú tu'un Ndiosí, te nani' Agabo.

¹¹ Xaa so'o ra mii' ndiee' ndu jaan', te ni kuyatin ra nuu' ndu, te ni ki'in ra toto ña tiin toko' Pablo, te ni satiín ra a nda'a' ra xiin' xa'a' ra, te ni ka'an ra ndii:

—Ka'an Espíritu Santo xiin' i ndii, so'o satiín te judío ñuu Jerusalén te xiin' ña'a' toto yo'o'. Te sanakua'a ña'a' ra nda'a' ne tuku', kachi a —ni kachi ra.

¹² Te kij' ni xini so'o ndu ña jaan' ndii, ndu'u' xiin' ne ndiee' ikan' ndii, ni ka'an nda'vi va ndu xiin' Pablo ña kaa ra ñuu Jerusalén.

¹³ Sakan' te ni ka'an ra xiin' ndu ndii:

—Kuaku ka ndo', sakan' ña sakusuchi' ndikui ndo' ini i. Kuachi ndii, suu' ña kotijn kuiti' i xa yoo tu'va i, suu' jaan' ndii xa yoo tu'va tu i ña kuvi i ñuu Jerusalén jaan' xa'a' xto'o e' Jesús —ni kachi ra.

¹⁴ Te xa'a' a ña ni kuvi nakasi ña'a' ndu ndii, ni xikuin ndu ka'an xiin' ta'an' ndu ndii:

—Na xka'ndia saa kuní xto'o e' Jesús —ni kachi ndu.

¹⁵ Te kij' ni ya'a ndia'vi' kivi', te ni sakoo' tu'va xiin' mii' ndu, te ni kije ndu kua'an kaa ndu ñuu Jerusalén.

¹⁶ Te ni xa'an ndia'vi' te ndikún ichi' Jesús, te ndiee' ñuu Cesarea jaan', xiin' ndu. Te ni xan ndiaka ra ndu vi'e iin te nani' Mnasón mii' ni

ndoo ndu. Te jaan' ndii, ñu'u' Chipre ni kiee ra, te xa yata' va ndikun ra ichi' xto'o e'.

S'o'o ni xaa a kii' ni xaa Pablo ñuu Jerusalén

¹⁷ Kii' ni xaa ndu ñuu Jerusalén ndii, ni natijn manij' va ne nduu' cuenta Jesús, ne ndiee' ikan', ndu.

¹⁸ Te tuku kivi' kua'an ndi'e' ndu mii' ndu'u' Jacobo. Te ikan' ndiee' ti'vi sakuu' te xixa, te xito' ne jaan'.

¹⁹ Te kii' ndi'i ni nakuatú ña'a' ndu ndii, ikan' te ni xa'a' ndatu'un' ndi'i Pablo nuu' te jaan' saa ni chindiee' ña'a' Ndiosí nuu' i'in chuun ña ni sakuiso' chuun' ña'a' a tein ne tuku'.

²⁰ Te kii' ndi'i ni xini so'o ra ña jaan' ndii, ni xaka'nu' ra Ndiosí, te ni ka'an ra xiin' Pablo ndii:

—Xa xini yo'ó, ñani i, ña ñuu Jerusalén yo'o' ndii, yoo kua'a' mií ne ta'an' e', ne judío, ne xa ini xini xto'o e'. Te sakuu' ne jaan' ndii, tiin' ka'nu' xava'a nia tu'un ndei' Ndiosí.

²¹ Te xa xini nia ka'an ne yivi' xa'a' yo'ó ña sanía'a un' sakuu' ne judío, ne ndiee' tein ne tuku', ña na kuxioo nia nuu' tu'un ndei', ña ni sanía'a Moisés, te ka'an un' xiin' nia ña na kasa'a nia tuni iin' tiaa si'e nia, te ka'an tu un' xiin' nia ña na kändixa' nia ña xi xaá e'.

²² ¿Saa tu saa e' vitiin? Sakan' ña kuni ne kua'a' jaan' kuento ña xa ni xaa un' yo'o'.

²³ Sakan' na kuui' va'a ka saa un' ña ka'an ndu xiin' un' vitiin: Yoo kumi' ta'an te yivi' tein ndu yo'o', te kuni a ña saxinú ra ña ni taxí ra kuento ra, ña kaka nuu' ra nuu' Ndiosí.

²⁴ Naka ña'a' un' te ku'un un' yukun' ka'nu', te ndasandoo sutu ndo'ó nuu' Ndiosí. Te cha'vi

un' xa'a' ra te kuvɪ kɪɛ ti'e' xini' ra xa'a' ña kuní a saa ra jaan'. Sakan' te kunɪ sakuu' ne yivi' ña süu' ña ndixa nduu' ña ni xini so'o nja ka'an ne yivi' xa'a' un' jaan', süu' jaan' ndii xika' tu yo'ó saa nii' ka'an chuun' tu'un ndei' jaan'.

25 Te ne tuku', ne xa ini xini Jesús ndii, xa ni ti'vi' ndu tutu nda'a' nja ña ni chituní ndu ña kuní a ña nakoo nja ña xixi' nja ndei', ña ni nasoko' ne yivi' nuu' ndiosí saka, te kuxi ka tu nja níi', te kuxi ka tu nja ndei' ti' nǎ xitia níi', te kümi' ka tu nja musa nja —ni kachi ra xiin' Pablo.

26 Te tuku kivi' ndii, ni xaka Pablo te jaan', te ni xa'an ra te ndasandoo ña'a' sutu xiin' te jaan' nuu' Ndiosí. Ndi'i jaan', te ni nda'ni Pablo yukun' ka'nu', te ni ka'an ra xiin' sutu ndee kivi' xinu ña nduu' ndoo' ra xiin' te jaan' nuu' Ndiosí, te taxí ra tumaní' nuu' a xa'a' i'in ra.

So'o ni xaa a kii' ni tiin te yivi' Pablo ñuu Jerusalén

27 Te kii' xa xito' xinu kuii uxá ta'an kivi' jaan' ndii, ni xini sava te judío, te ndiee' nuu' ñu'u' Asia, Pablo yukun' ka'nu' jaan'. Sakan' te ni sanakuchi ra sakuu' ne yivi' kua'a' xava'a, ne ndiee' ikan', te ni tiin ra Pablo

28 ka'an ti'e' ra ndii:

—Ndo'ó, ne ta'an' ndu, te Israel, nja'a ndo' te chindiee' ndo' ndu'u, sakan' ña te yivi' yo'o' nduu' te sania'a sakuu' ne yivi' iin yivi' ña kanja'a nja xa'a' ne ñuu e', xiin' xa'a' tu'un ndei' Ndiosí, xiin' xa'a' yukun' ka'nu' su'un yo'o'. Te siin' tuku' ndii, ndee sava te griego ni ko'ni ra

yukun' e' te sanduxín ra a kij' xaa' ra sakan' —ni kachí ra.

²⁹ Ni ka'an te jaan' sakan', kuachí ndii ni xini ra xika' Pablo xiin' iin te ñuu Éfeso, te nani' Trófimo, te ni xanini ra ña ni xaka Pablo te jaan', te ni ki'vi ra yukun' jaan'.

³⁰ Sakan' na kuii' ni nakuchi sakuu' ne ndiee' ñuu jaan' te taxa'an' nia ndekuie' inga' nia. Te ni tiin te yivi' Pablo, te ni xta'ni' ña'a' ra ndee ki'e yukun' jaan'. Te xaka'an e', te ni ndasi ra yi'e' yukun' jaan'.

³¹ Te xa xito' ka'ni' ña'a' ra kij' ni xini tu'un te xiin', te xa'ndia chuun' nuu' iin ti'vi te xiin', ña ni nakuchi va sakuu' ne ndiee' ñuu Jerusalén jaan'.

³² Numi' te ni naka ra ki'in' te xiin' xiin' sava tu te xiin' kuu' nuu' te taxa'an' ra naka'a' ra ndekuie' ra nuu' ne yivi' kua'a' jaan'. Te kij' ni xini ña'a' nia ndii, ni xikuiin nia ña kutun' nia Pablo.

³³ Sakan' te ni kuyatin te xiin', te xa'ndia chuun' jaan', te ni ka'an chuun' ra, te ni tiin ra Pablo, te satiín ña'a' ra xiin' uvi ta'an karena. Te ni ndatu'un' te jaan' ne jaan' yoo nduu' Pablo, te yoo nduu' tu a ni xaa ra.

³⁴ Ndisu sava ne jaan' ka'an ti'e' iin ña'a, te sava tukú nia ka'an ti'e' inga ña'a. Xa'a' a ña ni kuyi kundani kaxi' ra ndee xa'a' tiin' kuachí nia Pablo xa'a' a ña kuaa' ti'e' nia ndii, ni ka'an chuun' ra ña naka ña'a' te xiin' jaan' te ku'un ra vi'e mii' ndiee' ra.

³⁵ Te kij' ni xaa te xiin' jaan' xiin' Pablo kuato ña kua'an kaa mii' ndiee' ra ndii, ni ndoni' ña'a' ra sakan' ña ni sana va'a cho' ne kua'a' jaan'.

³⁶ Kuachĩ ndii x̣a xata' ṛa jaan' ndikún ne kua'a' jaan' ka'án ti'e' n̄iā ndii:

—Na kuv̄i ṛa —kachi n̄iā.

Xikán Pablo ndei' ñā ka'an ṛa xa'a' ṛa nuu' ne kua'a' jaan'

³⁷ Kij' x̣a xito' t̄e x̄iin' jaan' sk̄o'ni' ñā'a' ṛa v̄i'e mii' ndiee' ṛa ndii, n̄i ka'an Pablo tu'un griego xiin' t̄e xa'ndia chuun' nuu' t̄e x̄iin' jaan' ndii:

—¿Ñáá kuv̄i ka'an i xiin' un' iin xa'a'? —n̄i kachi ṛa.

T̄e n̄i ka'an t̄e xa'ndia chuun' jaan' xiin' ṛa ndii:

—Aan, kuv̄i t̄u ka'án yo'ó tu'un griego uun.

³⁸ Naa' sakan' ndii, ¿süu' yo'ó nduu' t̄e Egipto, t̄e n̄i sakunta'an' t̄e yiv̄i' xiin' t̄e xa'ndia chuun' xama'in', ndi'i jaan', t̄e n̄i nak̄a ṛa kumi' mií t̄e xa'ni' ne yiv̄i' t̄e kua'an ṛa xiin' t̄e jaan' mii' ichi kaa'? —n̄i kachi ṛa.

³⁹ T̄e n̄i nakuiin Pablo ndii:

—Yu'u ndii, t̄e judío nduu' i, t̄e n̄i kiee i ñuu Tarso, ñā nduu' iin ñuu ka'nu' ñā kandu'u' nuu' ñu'u' Cilicia. T̄e xikán i ñā va'a nuu' un' ñā tax̄i un' ka'an i xiin' ne yiv̄i' kaa' —n̄i kachi ṛa.

⁴⁰ T̄e kij' n̄i tax̄i t̄e x̄iin' jaan' ñā ka'an Pablo ndii, ikan' t̄e n̄i iin ṛa kuato jaan', t̄e n̄i ndon'i' ṛa nda'a' ṛa t̄e ka'an ṛa xiin' n̄iā. T̄e kij' n̄i x̄ikuiin sakuu' n̄iā ndii, n̄i ka'an ṛa xiin' n̄iā tu'un hebreo ndii:

22

¹ —T̄e yiv̄i', ñani i, xiin' ndo'ó, t̄e x̄ixa nuu' ñuu yo'o', kun̄i so'o ndo' ñā ka'an i xa'a' i nuu' ndo' v̄it̄in —n̄i kachi ṛa.

² Te kii' nì xini so'o nia ña ka'an ra xiin' nia tu'un hebreo ndii, nì xikuita taxin' ka nia. Te nì ka'an ka ra ndii:

³ —Te judío nduu' tu yu'u, te nì kīee i ñuu Tarso, ña kandu'u' nuu' ñu'u' Cilicia. Ndisu ñuu Jerusalén yo'o' nì xa'nu i, te nì sakuaan ndi'i i saa nii' ka'an tu'un ndei' ne ichi' yata' e', nuu' Gamaliel. Te xika' nuu i nuu' Ndiosí ndee vitiin xiin' kanii' nimá i naa xaa' sakuu' ndo'ó kivi' vitiin.

⁴ Te nì sando'o' u'vi va i ne ndikún ichi' Jesús ndee nì xi'i sava nia xa'a' a ña nì satiín ña'a' i, te nì taan' i nia vi'e kaa, naa' tiaa nduu' ra, uun ña'a' nduu' nia.

⁵ Sakan' tu sutu ka'nu' xiin' te xixa nuu' ñuu yo'o' ndii, kivi ndiee yu'u' ra xa'a' ña jaan', sakan' ña nda'a' te jaan' nì kī'in i tutu ña kua'an nda'a' ne ta'an' e', ne ndiee' ñuu Damasco. Te nì keta i kua'an i ñuu jaan' te satiín i ne ndikún ichi' jaan', te naka ña'a' i, te xaa nia ñuu yo'o', te kundo'o' nia.

*Ndiee' yu'u' Pablo saa nì nama Jesús nimá ra
(Hch. 9:1-19; 26:12-18)*

⁶ Te kii' kuyatin' iin ke'in' kii' naa i ichi' yatín ñuu Damasco jaan' kua'an i ndii, achi va nì kīee iin ñu'u' yi'é koo' chukuu' ndee ndivi', te nì xinundu'u a yu'u.

⁷ Te nì nduva i ñu'u', te nì xini so'o i iin tachi' yu'u' ka'an a xiin' i ndii: “Saulo, Saulo, ¿ndichun na sando'o' un' yu'u?”, nì kachi a.

⁸ Te nì ka'an i ndii: “¿Yoo nduu' yo'ó, tákui'e?”, nì kachi i. Te nì ka'an a xiin' i ndii: “Yu'u nduu' Jesús, te ñuu Nazaret, te sando'o' un'", nì kachi a.

⁹ Te yiví', te kua'an xiin' i ndii, ni xini rá ñu'u jaan', ndisu ni kundani rá ña ni ka'an tachi' yu'u' jaan' xiin' i.

¹⁰ Te ni ka'an i xiin' a ndii: "¿Ndee ña saa i, táku'e?", ni kachi i. Te ni ka'an a xiin' i ndii: "Ndokoó un' te ndi'vi un' ñuu Damasco, te ikan' ka'an iin te yiví' xiin' un' ndee ña kuni a saa un'", ni kachi a.

¹¹ 'Te xa'a' a ña ni küvi kuni i sakan' ña ni yi'e koo' chukuu' ñu'u jaan' ndii, ni tiin te kua'an xiin' i jaan' nda'a' i, te ni naka rá yu'u te kua'an ndu ndee ni ko'ni ndu ñuu Damasco jaan'.

¹² Te ikan' ndu'u' iin te nani' Ananías, te jaan' ndii, xika' nuu' rá nuu' Ndiosí saa ka'an tu'un ndei' a. Te ka'an va'a sakuu' ne ta'an' e', ne judío, ne ndiee' ñuu jaan', xa'a' rá.

¹³ Te ni xaa rá mi' ni ndu'u' i jaan', te ni kuyatin rá nuu' i, te ni ka'an rá xiin' i ndii: "Ñani Saulo, na natuvi nuu' un'", ni kachi rá xiin' i. Te xaka'an e', te ni natuvi nuu' i, te ni nakoto ndiaa ña'a' i.

¹⁴ Te ni ka'an ka rá xiin' i ndii: "Ndiosí, ña ni xaka'nu' ne xii' yata' e', ni nakaxin yo'ó te kuni un' ña kuni a, te kuni nduchi' nuu' un' Jesús, ña xachuun' ndaku, te kuni so'o un' tachi' a.

¹⁵ Te ndiee yu'u' un' xa'a' ña jaan' nuu' sakuu' ne yiví', te ka'an ndoso' un' xa'a' ña ni xini nduchi' nuu' un' xiin' xa'a' ña ni xini so'o un' jaan'.

¹⁶ Te vitin ndii, kündiatu ka un'. Ndondichi un' te kuchi un' cuenta a. Te kakan un' nuu' a te sandoyo' a kuachi un'", ni kachi rá xiin' i.

¹⁷ 'Te kii' ni nandiko' i ñuu Jerusalén yo'o', te iin' i ka'an i xiin' Ndiosí yukun' ka'nu' ndii, ni

satuví a nuu' i

¹⁸ ña nī xini i xto'o e'. Te nī ka'an a xiin' i ndii: "Yachī va te keta ki'i' un' ñuu Jerusalén ñaa'. Sakan' ña nātīin ne ñuu ñaa' ña ndiee' yu'u' un' xa'a' i", nī kachi a.

¹⁹ Te nī ka'an i xiin' a ndii: "Tákui'e, xini kaxi' ne yivi' jaan' ña yu'u nduu' te nī xa'an saa vi'e mii' nakayá ne judío, ne ta'an' e', te nī taan i ne ini xini yo'ó vi'e kaa, te nī kutun' tu nīa nī xaa i.

²⁰ Te sakan' tu kiī' nī xa'nī' te yivi' Esteban, te nī ndiee yu'u' xa'a' un' ndii, xta'an tu yu'u nī iin ikan' xito' i toto te nī xa'nī' ña'a' jaan', te nī nakuita kuento i xiin' te jaan'", nī kachi i xiin' a.

²¹ Te nī ka'an a xiin' i ndii: "Kua'an, sakan' ña ti'vi' i yo'ó nuu' ne tuku', ne ndiee' xika'", nī kachi a xiin' i —kachi Pablo.

Sō'o nī xaa a kiī' nī yoo Pablo nda'a' te xīn' romano

²² Te ndee ña yo'o' kuīti' nī xini sō'o ne kua'a' jaan' nī ka'an Pablo. Ikan' te nī xa'a' kuaa' ti'e' nīa ka'an nīa ndii:

—Xāta'an kuīaku ka te yivi' ñaa', ka'nī' ña'a' ndo' —kachi nīa.

²³ Te xa'a' a ña kuaa' ti'e' nīa, te seko' xi'é nīa toto nīa, te sakandeta' tu nīa yaka' ndii,

²⁴ nī ka'an chuun' te xīn', te xa'ndia chuun' jaan', ña sandi'ví te xīn' ra Pablo tixin vi'e ra jaan', te suku' yo'o' tu ña'a' ra te ndiee yu'u' Pablo jaan' ndee xa'a' nduu' a ña kuaa' ndīaa ña'a' ne yivi' jaan'.

²⁵ Te kiī' xa nī satīin kutu' te xīn' jaan' Pablo xiin' iin' te suku' yo'o' ña'a' ra ndii, nī ka'an

Pablo xiin' iin tē xīin' kuu' nuu', tē iin' yaṭin jaan' ndii:

—¿Ñáá taxi' tu'un ndei' ñuu Roma ña suku' yo'o' ndo' iin tē romano naa' tiā'an sana'má ña'a' tē xa'ndia chuun'? —ñi kachi' ra.

²⁶ Tē kii' ni xini so'o tē kuu' nuu' jaan' ña jaan' ndii, ni xa'an ka'an ra xiin' tē xa'ndia chuun' nuu' ra jaan' ndii:

—¿Saa saa un' viṭin, kuachi' ndii tē romano nduu' tu tē kaa'? —ñi kachi' ra.

²⁷ Tē ni kuyatın tē xa'ndia chuun' jaan' mii' iin' Pablo, tē ni ndatu'un' ña'a' ra ndii:

—¿Ñáá ndixa xna'a ndii, tē romano nduu' tu yo'ó? —ñi kachi' ra.

Tē ni nakuiin Pablo nuu' ra ndii:

—Uun suvi' i —ñi kachi' ra.

²⁸ Tē ni ka'an ka tē xa'ndia chuun' jaan' xiin' Pablo ndii:

—Yu'u ndii, kua'a' xava'a xu'un' ni cha'vi' i, tē ni nanduu' i tē romano —ñi kachi' ra.

Tē ni ka'an Pablo xiin' ra ndii:

—Yu'u ndii, xa tē romano nduu' i ndee kii' ni tuvi' i —ñi kachi' ra.

²⁹ Ña jaan' na kuii' tē xīin', tē xito' suku' yo'o' ña'a' jaan' ndii, xaka'an e', tē ni kuxioo' ra. Tē ndee tē xa'ndia chuun' jaan' ni yi'vi' kii' ni xini ra ña tē romano nduu' tu Pablo, sakan' ña ni ka'an chuun' ra, tē ni xikotiin Pablo xiin' karena.

Ka'an Pablo xq'a' ra nuu' tē xixa kuu' nuu' nuu' ne judío

³⁰ Tē tukū kivi' ndii, xa'a' a ña ni kuni tē xa'ndia chuun' jaan' kundani' kaxi' ra ndee xa'a' ni tiin kuachi' ne judío Pablo jaan' ndii, ni ndaxin'

ra kareña ña tiín Pablo. Te ñi ka'an chuun' ra ña nakaya tu sutu kuu' nuu' xiin' sakuu' te xixa kuu' nuu' ñuu Jerusalén jaan'. Te ñi xta'ni' ra Pablo vi'e kaa, te ñi xani ña'a' ra nuu' te jaan'.

23

¹ Te ñi xto'ni kaxi' Pablo nuu' te xa'ndia chuun' jaan', te ñi ka'an ra ndii:

—Ñani ta'an' i, saxinú i ña kuní Ndiosí ndee vitin xiin' ña naá va'a nimá i nuu' a —ñi kachi ra.

² Te sutu ka'nu', te nani' Ananías ndii, ñi ka'an chuun' ra xiin' te ita' yatın jaan' ña sa'ndia' ra yu'u' Pablo.

³ Sakan' te ñi ka'an Pablo xiin' Ananías jaan' ndii:

—Ndiosí na sa'ndia' yu'u' yo'ó, sakan' ña nduu' un' ndee naa nama vi'e, ña kiní kaa', te ñi nake'i ya'a a. Ndu'u' un' ñaa' te sana'má un' yu'u' saa nii' ka'an tu'un ndei' Ndiosí. Ndisu ñi xka'ndia un' tu'un ndei' jaan' ña ñi ka'an chuun' un' te kani ra yu'u' —ñi kachi ra.

⁴ Ikan' te ñi ka'an te ita' yatın jaan' xiin' Pablo ndii:

—Sakan' vi' tuku ka'an yo'ó xiin' sutu ka'nu', te xika' nuu' nuu' Ndiosí uun' —ñi kachi ra.

⁵ Te ñi ka'an Pablo ndii:

—Ñani i, xini yu'u naa' sutu ka'nu' nduu' te kaa', sakan' ña yoso' a nuu' tutu Ndiosí mii' ka'an a ndii: “Kä'an kiní un' xiin' te xa'ndia chuun' kuu' nuu' nuu' ñuu un'.” Sakan' yoso' a —ñi kachi ra.

⁶ Xa'a' a ña nì xìnì Pablo ña sava te jaan' nduu' te saduceo, te sava tuku ra nduu' te fariseo ndii, nì ka'an ti'e' ra xiin' te xixa kuu' nuu' jaan' ndii:

—Ñanì ta'an' i, yu'u ndii, te fariseo nduu' i, te te fariseo nì nduu' tu yuva' i. Te tiin' kuachì ndo' yu'u xa'a' a ña ndiatu' inì i ña natiaku e' kii' kuvi e' —nì kachì ra.

⁷ Te kii' nì ka'an ra ña jaan' ndii, nì xa'a' kani' ta'an' kuento te fariseo xiin' te saduceo, te nì nata'vi' ra.

⁸ Kuachì ndii, te saduceo ndii, kändixa' ra ña natiaku ne nì xi'i, te nì ndee kändixa' tu ra ña yoo ángele, te nì ndee kändixa' tu ra naa' yoo espíritu. Ndisu te fariseo ndii, kändixa' te jaan' sakuu' ña jaan'.

⁹ Ikan' te nì xa'a' kuaa' ti'e' sakuu' te jaan'. Te nì ndondichi sava te sanakuachi' tu'un ndei' Moisés, te nduu' te fariseo. Te nì ka'an ra ndii:

—Koo' xachi' kuachì te kaa' nì na'in ndu. Naa' nì ka'an iin ángele, uun naa' nì ka'an iin espíritu xiin' ra ndii, vā'a kuun' ta'an' e' xiin' Ndiosí —nì kachì ra.

¹⁰ Te xa'a' a ña so'o nì nasaa' kua'a' ka sakuu' te jaan' ndii, nì yi'vi te xa'ndia chuun' nuu' te xiin' jaan' ña sakuachi' xi'e' ra Pablo. Ña jaan' na kuui' nì ka'an chuun' ra xiin' ndia'vi' te xiin', te ko'nì ra xta'ni' ña'a' ra tein te jaan', te ku'un ndiaka tukuu' ña'a' ra vi'e' mii' ndiee' ra xito' ra.

¹¹ Te kii' nì kuñuu kivi' jaan' ndii, nì tuvi xto'o e' nuu' Pablo, te nì ka'an a xiin' ra ndii:

—Sandieni xiin' mii' un', sakan' ña saa nì ndiee yu'u' un' xa'a' i ñuu Jerusalén ñaa' ndii, nii' sakan' tu kuní a ndiee yu'u' un' xa'a' i ñuu Roma —nì kachì a.

Ndatu'un' tuní tē judío s̄a s̄a r̄a tē ka'nī' r̄a Pablo

¹² Tē kīī' nī kitu' ndii, nī ndatu'un' tuní s̄a tē judío s̄a s̄a r̄a tē ka'nī' r̄a Pablo. Tē nī chikandīa xiin' mīī' r̄a nuu' ta'an' r̄a ña kūxi r̄a, tē kō'o tū r̄a tikui ndee skachi' ka'nī' ña'a' r̄a.

¹³ Tē ya'a uvī xīkō kuu' tē nī chikandīa xiin' mīī' jaan'.

¹⁴ Tē jaan' ndii, nī xa'an r̄a nuu' sutu kuu' nuu' xiin' nuu' tē xīx̄a nuu' ñuu Jerusalén jaan', tē nī ka'an r̄a xiin' tē jaan' ndii:

—Ndu'u ndii, nī chikandīa xiin' mīī' ndu ña k̄axī' ndu ndee iin ña'a ndee skachi' ka'nī' ndu Pablo.

¹⁵ Ña jaan' na kuii' ndo'ó xiin' tē xīx̄a kuu' nuu' ndii, ka'an ndo' xiin' tē xīin', tē xa'ndia chuun', tē kix̄in ndiaka r̄a Pablo nuu' ndo', tē s̄a ndo' ndee naa kuni sana'má ndi'j̄ ka' ndo' r̄a. Tē ndu'u ndii, kōo tū'v̄a ndu tē ka'nī' ña'a' ndu ña kuni ka xaa r̄a yo'o' —nī kachi' r̄a.

¹⁶ Ndisu nī xīnī tiaa si'e ña' ta'an' Pablo kuento ña nī ndatu'un' tuní si'e tē jaan'. Tē nī xa'an ndatu'un' r̄a a nuu' Pablo mīī' naá r̄a vī'e mīī' ndiee' tē xīin' jaan'.

¹⁷ Sakan' tē nī kana Pablo iin tē xīin' kuu' nuu', tē nī ka'an r̄a xiin' r̄a ndii:

—Kua'an ndiaka tē s̄a yo'o' nuu' tē xīin' xa'ndia chuun', sakan' ña yoo iin ña kuni ka'an r̄a xiin' tē jaan' —nī kachi' r̄a.

¹⁸ Sakan' tē nī xaka ña'a' tē kuu' nuu' jaan' nuu' tē xa'ndia chuun' jaan', tē nī ka'an r̄a ndii:

—Pablo, tē naá vī'e kaa, nī kana yu'u, tē nī ka'an r̄a xiin' i ña kix̄in ndiaka i tē s̄a yo'o' nuu'

yo'ó, sakan' ña yoo iin ña kuni ka'an ra xiin' un' —ni kachi ra.

19 Te te xa'ndia chuun' jaan' ndii, ni tijn ra nda'a' te sava jaan', te ni naka siin' ña'a' ra. Te ni ndatu'un' ña'a' ra ndii:

—¿Yoo nduu' a kuni ka'an un' xiin' i? —ni kachi ra.

20 Te ni ka'an te sava jaan' ndii:

—Te judío ndii, ni ndoo ra kuento ña kakan ra nuu' yo'ó te ku'un ndiaka un' Pablo nuu' te xixa kuu' nuu' tiaan, te saa ra ndee naa kuni sana'má ndi'i ka ra te jaan'.

21 Ndisu yo'ó ndii, saa un' kuenta kuu' ra, sakan' ña ya'a uvi xiko ta'an te yivi' xa ni chikandia xiin' mii' ra ña kuxi ra te kō'o tu ra tikui ndee ka'ni' ra Pablo. Te vitin ndii, ndiee' tu'va ra ndiatu' ra ndee ña ka'an yo'ó —ni kachi te sava jaan'.

22 Sakan' te ni ndei' ña'a' te xa'ndia chuun' jaan' ka'an chuun' ra xiin' te sava jaan' ña ka'an ra xiin' ndee iin ne yivi' ña ni ka'an ra xiin' te jaan' xa'a' ña jaan'.

Sq'o ni xaa a kii' ni ti'vi' ra Pablo nuu' te ka'nu', te nani' Félix

23 Te ni kana te xa'ndia chuun' jaan' uvi ta'an te kuu' nuu', te ni ka'an ra xiin' te jaan' ña sakoo' tu'va ra uvi ciento te xiin', xiin' uni xiko uxi te xiin', te yoso' kuei, xiin' uvi ciento te xiin', te ni'i tun' xiin', te ku'un ra ñuu Cesarea kaa iin ñuu.

24 Te ni ka'an chuun' tu ra ña sakoo' tu'va ra kuei ti' koso' Pablo, te xaa va'a ra ñuu jaan' nuu' te xa'ndia chuun' kuu' nuu', te nani' Félix.

25 Te nì ke'ì tẹ xíin' tẹ xa'ndia chuun' jaan' iin tutu, tẹ so'ò ka'án a:

26 “Yu'u, tẹ nduu' Claudio Lisias ndii, ti'vi' i tutu yo'o' nda'a' yo'ó, tẹ ka'nu' xava'a, Félix, tẹ xa'ndia chuun' kuu' nuu' ndii. Natiin un' ña nakuatu' i yo'ó.

27 Te yo'ò' ndii, nì tiin ña'a' ne judío, tẹ xa xito' ka'ni' kuii ña'a' nja. Ndisu nì xa'an i xiin' tẹ xíin', tẹ xa'ndia chuun' i nuu', tẹ nì sakakú ña'a' i, sakan' ña nì xini i kuento ndii, iin tẹ romano, tẹ ta'an' e', nduu' ra.

28 Te xa'a' a ña nì kuni i kundani i ndee xa'a' tiin' kuachi ña'a' nja ndii, nì xa'an ndiaká ña'a' i nuu' tẹ xixa nuu' ñuu nja.

29 Te nì xini i ña tiin' kuachi ña'a' nja xa'a' tu'un ndei' mii' nja. Ndisu nì xaa ra ndee iin ña xata'an kuví ra xa'a' nì ndee ña kunaa ra ví'e kaa.

30 Te kii' nì xini i kuento ña nì ndatu'un' tuni ndia'vi' tẹ yivi' ña ka'ni' ra tẹ yo'ò' ndii, xaka'án e', tẹ nì ti'vi' ña'a' i nuu' yo'ó. Tẹ nì ka'an chuun' tu i xiin' tẹ tiin' kuachi ña'a' ña ku'un ra nuu' yo'ó tẹ chindu'u' ra kuachi tẹ yo'ò' nuu' un'." Sakan' kachi tutu jaan'.

31 Te nì naka tẹ xíin' jaan' Pablo ñuu jaan', tẹ nì xan ndiaká ña'a' ra ndee ñuu Antípatris saa nii' nì ka'an chuun' tẹ xíin', tẹ xa'ndia chuun' jaan', xiin' ra.

32 Te nì kitu' tuku kivi' ndii, nì nandiko' tẹ xíin', tẹ kua'an xa'a', ñuu Jerusalén ví'e mii' ndiee' ra. Ndisu tẹ xíin', tẹ yoso' kuei ndii, kua'an naa kua'an ra xiin' Pablo.

33 Kii' nì xaa ra ñuu Cesarea ndii, nì taxí ra tutu jaan' nda'a' tẹ xa'ndia chuun' kuu' nuu' jaan', tẹ

nì sanakua'a tũ rā Pablo nda'a' tē jaan'.

³⁴ Tē kij' nì ka'vì tē xa'ndia chuun' kuu' nuu' jaan' tutu jaan', tē nì ndatu'un' rā Pablo mii' nì kīēē rā. Tē kij' nì xini rā ña tē nì kīēē ñu'u' Cilicia nduu' rā ndii,

³⁵ nì ka'an rā ndii:

—Kunì so'o tukuu i ña ka'an un' kij' xaa tē tiin' kuachì yo'ó —nì kachì rā.

Tē nì ka'an chuun' rā ña kondia ña'a' tē xīn' vī'e ka'nu', ña nì xa'a jīn tē nì xa'ndia chuun' kuu' nuu', tē nì nani' Herodes.

24

So'o nì xaa a kij' nì naka'an Pablo xa'a' rā nuu' Félix

¹ Tē kij' nì xka'ndia u'un ta'an kivi' ndii, nì xaa sutu ka'nu', tē nani' Ananías, xiin' sava tē xīxa nuu' ñuu xiin' jīn tē xikui'ní xa'a' nē yivì', tē nani' Tértulo. Tē sakuu' rā nì xaa nuu' tē xa'ndia chuun' kuu' nuu' jaan' tiin' kuachì rā Pablo.

² Tē kij' nì kana tē xa'ndia chuun' kuu' nuu' jaan' Pablo, tē nì xaa rā ndii, nì xa'a' tiin' kuachì ña'a' Tértulo jaan' ka'an rā ndii:

—Tákui'e, yo'ó tē ka'nu' va ndii, xa'a' ña xa'ndia chuun' va'a un', tē xa kua'a' kuiya ndiee' manì' va ndu, tē xa'a' a ña xini tuní un' ndii, xa nì ndasava'a un' ñu'u' mii' ndiee' ndu,

³ sakan' na kuii' sakuu' ndu ndii, taxi' va ndu ña chindani un' xa'a' sakuu' ña jaan'.

⁴ Tē xa'a' a ña küni sakuachì kua'a' ndu yo'ó ndii, ka'an nda'vì i xiin' un' ña kunì so'o un' jīn xa'a' ña ka'an i xiin' un' xa'a' ña vīta kuu' nimá un'.

⁵ Te yiví' yo'ó' ndii, nî xîñî ndu ña nduu' ra ndee naa kui'e, sakan' ña nata'vi' ra sakuu' ne ta'an' ndu, ne judío, mii' ka ndiee' nîa nuu' ñu'u' iin yiví'. Te siin' tuku ndii, te ni'i' ichi' nuu' iin ti'vi ne nî xasiin' xiin' mii', te ndikún nîa ichi' te nazaret, nduu' ra.

⁶ Nî xika tu ra xe'na' ra xiin' yukun' ka'nu' ndu, xa'a' a jaan' na nî tiin' ña'a' ndu, te nî kunî ndu sana'má ña'a' ndu saa ka'án tu'un ndei' mii' ndu.

⁷ Ndisu nî kixin' Lisias xiin' te xiin' ra, te nî tu'un u'vi ña'a' ra nda'a' ndu,

⁸ te nî ka'an chuun' ra xiin' ndu ña kixin' ndu nuu' yo'ó. Te kii' sana'má ña'a' un' xa'a' sakuu' ña jaan' ndii, kuvi kunî un' ña ña ndaku nduu' ña tiin' kuachi' ña'a' ndu —nî kachi' ra.

⁹ Te sakan' tu inga ka te judío, te ita' xiin' ra ikan' ndii, nî nakata ra kuento ra, te nî ka'an ra ña sakan' xna'a' nduu' a.

¹⁰ Sakan' te nî sania'á nda'a' te xa'ndia chuun' jaan' nuu' Pablo ña ka'an ra, ikan' te nî xa'a' ka'án Pablo ndii:

—Xiní yu'u ña xa ki'in' kuiya kua'an ña nduu' un' te xa'nú kuachi' nuu' ne yiví', ne ndiee' nuu' ñu'u' yo'ó. Ña jaan' na kuii' va'a va kuni i te naka'án i xa'a' i nuu' un' vitin.

¹¹ Naa' ndatu'un' un' ndii, kuvi kunî un' ña ndee uxí uvi ta'an kivi' tia'an ya'a vi' ña nî kaa i ñuu' Jerusalén te saka'nu' i Ndiosí.

¹² Nî ndee nuu' ki'e yukun' ka'nu', te nî ndee vi'e mii' nakayá ne judío, ne ta'an' ndu, te nî ndee iin xaan' mii' ka ñuu' jaan' ndii, nî xîñî te kaa' nata'vi' i ndee iin ne yiví', nî ndee nî xîñî tu ra sanakuchi i ne yiví' kua'a' ikan'.

13 Nĩ ndee kūvĩ tũ nia'a tẽ kaa' nuu' yo'ó ña ña ndĩxa nduu' ña tiin' kuachĩ rā yu'u vītĩn.

14 'Ndisũ ndiee' yu'u' i nuu' yo'ó ña xaka'nu' i Ndiosí, ña nĩ xaka'nu' ne xii' yata' ndũ, saa sania'á ichi' xaa', ña ka'án tẽ kaa' nduu' iin tĩ'vĩ ne nĩ xasiin' xiin' mĩ'. Sakan' ña kandixa' i sakuu' ña ka'án tũ'un ndei' Ndiosí xiin' sakuu' ña ka'án ña nĩ kē'ĩ tẽ nĩ ka'an tiakú tũ'un a.

15 Tẽ iin kachĩ ndiatu' iin i naa ndiatu' iin tẽ kaa' ña Ndiosí ndii, sanatiaku a sakuu' ne yivĩ', naa' ne xachuun' ndaku nduu' e', uun naa' ne xachuun' ndaku nduu' e'.

16 Xa'a' a jaan' na xaa' i sakuu' ña nduxa' i'in kivi' kua'an tẽ kũnaa va'a nimá i nuu' Ndiosí xiin' nuu' ne yivĩ'.

17 'Kij' nĩ xka'ndĩa ki'in' kuiya xika' i tũku xaan' ndii, nĩ naaxaa i ñuu Jerusalén tẽ taxĩ xu'un' nda'a' ne nda'vi kuu' ñuu i, tẽ nasoko' tũ i tũmanĩ nuu' Ndiosí.

18 Tẽ nanĩ ña jaan' xaa' i, tẽ nĩ xini sava tẽ judío, tẽ nĩ kiee ñu'u' Asia, naá i yukun' ka'nu' ndasandoo' sutu yu'u nuu' Ndiosí saa ka'án tũ'un ndei' a. Ndisũ kōo' ne yivĩ' kua'a' nĩ yoo ikan' xiin' i, nĩ ndee nĩ nata'vi' tũ i ne yivĩ'.

19 Tẽ nĩ xini naá i jaan' kuní a kixin nuu' yo'ó, tẽ tiin kuachĩ rā yu'u naa' yoo iin xa'a'.

20 Uun naa' kōo' tũku ndii, na ka'an tũ mĩ' tẽ kaa' naa' nĩ xini rā xaa' i ña nĩa'a kij' nĩ yoo i nuu' tẽ xixa kuu' nuu' ñuu Jerusalén.

21 Kuein' tiin' kuachĩ rā yu'u xa'a' ña nĩ ka'an ti'e kuĩtĩ i kij' nĩ yoo i tein rā, kij' nĩ ka'an i ndii: "Tiin' kuachĩ ndo' yu'u xa'a' a ña iin i ña natiaku e kij' kuvĩ e'" —nĩ kachĩ Pablo.

22 Te xa'a' a ña xiní kaxi' Félix jaan' xa'a' ichi' Jesús ndii, ni saín kuiín ra ña sana'má ra Pablo, te ndee tuku kivi' naka'a' ra xiin' ña jaan'. Te ni ka'an ra ndii:

—Ndee kii' kixin Lisias, te xín' te xa'ndia chuun', sakan' vi' te ndoo i kuento xa'a' ndo' —ni kachi ra.

23 Sakan' te ni ka'an chuun' ra xiin' te xín' kuu' nuu' ña ko'o ndiaa ra Pablo, te na taxí ra ña kuvi saa ndiká ra sava ña'a tixin vi'e chuun' jaan'. Te taxí tu ra xka'ndia te xiní ta'an' xiin' ra te kaka nuu' ra nuu' ra.

24 Kii' ni ya'a ndia'vi' kivi' te ni xaa Félix xiin' ña' si'i' ra Drusila, ña' jaan' ndii, ña' judía nduu' a'. Te ni ka'an chuun' ra ña kixin Pablo nuu' nia. Te ni xini so'o nia ka'an ra xa'a' ña kuní a ini e' kuní e' Jesucristo.

25 Ndisu kii' ni ndatu'un' Pablo xiin' nia xa'a' ña kuní a sachuun' ndaku e', xiin' xa'a' ña kuní a vikó ni'i' xiin' mii' e', xiin' xa'a' ña sana'má Ndiosí yoo' kivi' nuu' ku'un' e' ndii, ni yi'vi xava'a Félix jaan', te ni ka'an ra ndii:

—Xava'a sakan' kuiti' vitin kua'an kii', te kii' kunia'a i te kana tukuu i yo'ó —ni kachi ra.

26 Te siin' tuku' ndii, ni ndiatu tu ini Félix jaan' ña taxí Pablo xu'un' nda'a' ra te sandoó ndiká ña'a' ra. Sakan' na kuii' ki'in' ichi' ni kana ña'a' ra, te ni ndatu'un' ra xiin' te jaan'.

27 Te kii' ni xka'ndia uvi' ta'an kuiya ndii, ni na'in chuun' jin te nani' Porcio Festo nuu' Félix jaan'. Te xa'a' a ña ni kuní Félix jaan' ndoo va'a ra xiin' ne judío ndii, ni nakoo ra Pablo naá ra vi'e jaan'.

25

Sq'o nì xaa a kii' nì naka'an Pablo xa'a' rā nuu' Festo

¹ Tē kii' nì ndi'i unì ta'an kivi' ña nì xaa Festo jaan' nuu' ñu'u' jaan' ndii, nì ketā rā ñuu Cesarea jaan', tē nì kaa rā ñuu Jerusalén.

² Tē ikan' nì xaa ki'in' sutu kuu' nuu' xiin' ki'in' tē judío kuu' nuu' nuu' Festo jaan', tē nì xa'a' tiin' kuachi rā Pablo.

³ Tē nì ka'an nda'vi rā xiin' Festo jaan' ña ka'an chuun' rā tē kixin ndiaka tē xiin' Pablo ñuu Jerusalén jaan'. Nì xikan rā ña jaan' sakan' ña xa nì ndatu'un' tuni rā ña ka'ni' rā Pablo ichi'.

⁴ Ndisu nì ka'an Festo ña xava'a naá mii' Pablo vi'e chuun' ñuu Cesarea, tē ña'a' ka tē nandiko' tu mii' rā ikan'.

⁵ Tē nì ka'an ka rā xiin' tē jaan' ndii:

—Na ku'un sava ndo'ó tē kuu' nuu' xiin' i ikan', tē tiin kuachi ña'a' ndo' naa' nì xaa rā iin ña nia'a —nì kachi rā.

⁶ Tē kii' ndi'i nì ndoo rā tein ne jaan' unia, uun uxì ta'an ka kivi' ndii, nì nakaa' rā ñuu Cesarea. Tē tuku kivi' nì xikundu'u' rā mii' xa'nú rā kuachi, tē nì ka'an chuun' rā ña ku'un ndiaka tē xiin' Pablo nuu' rā.

⁷ Tē kii' nì xaa Pablo ikan' ndii, nì katì ña'a' tē judío, tē nì kīee ñuu Jerusalén jaan', tiin' kuachi ña'a' rā xiin' kua'a' kuachi vie, tee' ndee kōo' a nì kuvì nia'a rā xa'a' a.

⁸ Tē nì ka'an Pablo xa'a' rā ndii:

—Kōo' ndee iin ña nia'a nì xaa' i xa'a' tu'un ndei' ndu, ne judío, nì ndee xa'a' yukun' ka'nu' ndu, nì ndee kōo' tu a nì xaa i xa'a' tu'un ndei' César, tē xa'ndia chuun' kuu' nuu' —nì kachi rā.

⁹ Ndisu xa'a' a ña nī kunī Festo jaan' ndoo va'a ra xiin' te judío jaan' ndii, nī ndatu'un' ra Pablo ndii:

—¿Ñáá ka'án nimá un' kaa un' ñuu Jerusalén te sana'má i yo'ó ikan' xa'a' ña jaan'? —nī kachi ra.

¹⁰ Te nī nakujin Pablo ndii:

—Viñin ndii, mii' xa'nú César kuachi iin' i, sakan' na yo'o' kuní a sana'má un' yu'u, sakan' ña xiní kaxi' un' ña kōo' ndee iin' ña ña'a nī xaa i xiin' ne ta'an' i, ne judío.

¹¹ Sakan' ña naa' nī xaa i iin' ña ña'a, ña kuní a kuvī i xa'a' a ndii, kōo' a ka'án i kuvī i. Ndisu xa'a' a ña süu' ña ndaku nduu' ña tiin' kuachi te judío, te ta'an' i kaa', yu'u ndii, ndee iin' kōo' kumi' ña ndaku te sanakua'a ra yu'u nda'a' te kaa'. Ña jaan' na kuu' xikán i ña na sana'má César yu'u —nī kachi ra.

¹² Te kii' ndi' i nī ka'an Festo xiin' te chindiee' ta'an' xiin' ra xiin' kuento ndii, nī ka'an ra xiin' Pablo ndii:

—Xa'a' a ña nī xikan un' ña sana'má César yo'ó ndii, nuu' César jaan' ku'un un' —nī kachi ra.

Sō'o nī xaa a kii' nī iin Pablo nuu' Agripa

¹³ Te kii' nī xka'ndia ndia'vi' kivi' ndii, nī xaa rey Agripa xiin' iin' ña' nani' Berenice ñuu Cesarea jaan' te nakuatū ña Festo.

¹⁴ Te xa'a' a ña nī ndoo ña ikan' ki'in' kivi' ndii, nī ndatu'un' Festo xiin' rey jaan' xa'a' tundo'o' Pablo ka'án ra ndii:

—Nī nakoo Félix iin' te yivi' naá ra vi'e kaa yo'o.

¹⁵ Te kii' nī xa'an i ñuu Jerusalén ndii, nī tiin kuachi ña'a' sutu kuu' nuu' xiin' te xixa nuu' ne

judío. Tə n̄i xikan̄ rə nuu' i ña ka'an̄ chuun' i ña kuv̄i tē jaan'.

¹⁶ Tə n̄i ka'an̄ i xiin' tē judío jaan' ña tāxi' tu'un̄ ndei' romano ña ka'ni' e' ne yivi' kii' t̄ia'an̄ naka'an̄ n̄ia xa'a' n̄ia nuu' tē tiin' kuachi' ña'a'.

¹⁷ Ña jaan' na kuii' kii' n̄i kixin̄ tē judío jaan' yo'o' ndii, n̄i kuu kuachi' i xiin' tundo'o' rə. Süu' jaan' ndii tuk̄u kivi' n̄i xikundu'u' i mii' xa'nú i kuachi, tē n̄i ka'an̄ chuun' i ña kixin̄ ndiaka tē x̄iin' tē jaan' nuu' i.

¹⁸ Tə kii' n̄i xikuita tē tiin' kuachi' ña'a' jaan' ndii, k̄öo' ña n̄ia'a ña n̄i ndiatu i xa'a' n̄i t̄iin̄ kuachi' ña'a' rə.

¹⁹ Süu' jaan' ndii xa'a' iin̄ uvi' ña kandixa' m̄ii' rə xa'a' Ndiosí rə kūti' n̄i kan̄i ta'an' tē jaan' kuento xiin' Pablo jaan', xiin' xa'a' iin̄ tē xa n̄i xi'i, tē n̄i nan̄i' Jesús, tē ka'an̄ Pablo jaan' ña tiaku rə.

²⁰ Tə xa'a' a ña n̄i kundani i ndee ña saa i xiin' ña n̄i kan̄i ta'an' rə kuento xiin' tē jaan' ndii, n̄i ndatu'un' i Pablo naa' ka'an̄ nimá rə ku'un̄ rə ñuū Jerusalén tē sana'má ña'a' i ikan' xa'a' ña jaan'.

²¹ Ndisu Pablo jaan' ndii, n̄i xikan̄ rə ña kundiatu rə tē sana'má ña'a' César, tē xa'ndia chuun' kuu' nuu'. Sakan' na n̄i ka'an̄ chuun' i ña k̄oō ndiaā ka ña'a' tē x̄iin' ndee kii' kuv̄i ti'vi' ña'a' i nda'a' César jaan' —n̄i kachi Festo.

²² Tə n̄i ka'an̄ Agripa jaan' xiin' Festo ndii:

—Kuni kun̄i so'ō tu yu'ū ña ka'an̄ tē jaan' —n̄i kachi rə.

Tə n̄i ka'an̄ Festo ndii:

—Tiaan̄ tē kun̄i so'ō un' rə —n̄i kachi rə.

23 Te tuku kivi' kij' ni xaa Agripa xiin' Berenice vi'e chuun' ndii, ni tiin ka'nu' xava'a ña'a' kua'a' ne yivi'. Te kua'a' tu te xiin' kuu' nuu' ni ndekuie xiin' ne jaan' xiin' kua'a' te xixa kuu' nuu' nuu' ñuu jaan'. Te ni ka'an chuun' Festo jaan' ña ku'un naka te xiin' Pablo te kixin ndiaka ña'a' ra ijan'.

24 Sakan' te ni ka'an Festo ndii:

—Yo'ó, rey Agripa, xiin' sakuu' ndo'ó, te ndiee' yo'o' vitin, te yivi' te iin' nuu' e' yo'o' ndii, kua'a' va ne judío ka'an kuachi nuu' i ñuu Jerusalén xiin' ñuu yo'o' xa'a' ra kuaa' ti'e' ña ka'an ña ña kuní a kivi ra.

25 Ndisu tuu yu'u ndii, koo' ndee jin ña xata'an kivi ra xa'a' ni xaa ra. Te ndii, xa'a' a ña ni ka'an mii' ra ña César Augusto sana'má ña'a' ndii, ni chituní i ti'vi' ña'a' i nda'a' te jaan'.

26 Te xa'a' a ña koo' a ni'í' i ke'i i xa'a' ra nuu' xto'o' e' César jaan' ndii, ni ka'an chuun' i te ni kixin ndiaka ña'a' ra nuu' ndo' yo'o' vitin, ndisu nuu' yo'ó ka vi' rey Agripa. Te kij' ndi'i sana'má ña'a' un' ndii, koo na ña kivi ke'i i xa'a' ra.

27 Kuachi ndii tuu i ña süu' te kuu' kaxi' nduu' i naa' ti'vi' i jin te naa vi'e kaa nuu' César, te ka'an i ndee xa'a' tiin' kuachi ña'a' ne yivi' —ni kachi Festo.

26

S'o' ni xaa a kij' ni naka'an Pablo xa'a' ra nuu' Agripa

1 Sakan' te ni ka'an Agripa jaan' xiin' Pablo ndii:

—Kivi naka'an un' xa'a' un' vitin —ni kachi ra.

Sakan' te nī kaṭanī nda'a' Pablo, te nī xa'a' naka'án rā xa'a' rā ndii:

² —Rey Agripa, va'a kuni i ña naka'an i xa'a' i nuu' yo'ó vitin xa'a' sakuu' ña tiin' kuachī te judío, te ta'an' i, yu'u.

³ Sakan' ña xiní yo'ó sakuu' ña xi xaá ne judío, ne ta'an' i, xiin' sakuu' ña kani' ta'an' ne ñuu i kuento xa'a'. Ña jaan' na kuii' ka'án nda'vi i xiin' un' ña saa un' ña va'a, te kunī so'o un' xiin' ña manī ña ka'an i xiin' un'.

Ka'án Pablo saa nī nduu rā xta'an'

⁴ 'Sakuu' ne judío, ne ta'an' i, xiní saa xika' i ndee kij' nī nduu i te sava tein ne ñuu i xiin' kij' nī ndu'u' i ñuu Jerusalén.

⁵ Ne jaan' ndii, xiní tū nīa ña nī xika i nuu' ña sania'á te fariseo ndee xta'an' vi'. Te kuvī ndīee yu'u' nīa xa'a' ña jaan' naa' kunī nīa. Te te fariseo jaan' nduu' jin ti'vi te xika' ndīee' ka xiin' tū'un ndei' Ndiosí, te sakan' sakuu' te ñuu i.

⁶ Te vitin ndii, tiin' kuachī rā yu'u xa'a' a ña ndiatu' inī i xa'a' kuento ña nī taxi Ndiosí nuu' ne xij' yata' i.

⁷ Te kuento jaan' nduu' ña ndiatu' inī ndu, ne uxī uvī ti'vi, ne vi'e ne Israel naṭiin ndu, xa'a' a jaan' na xaka'nu' chito ndu Ndiosí nduvi' xiin' ñuu. Rey Agripa, xa'a' kuento jaan' tiin' kuachī ne ta'an' i, ne judío jaan', yu'u.

⁸ ¿Ndichun na vixi nīa tū nduu' a nuu' ndo'ó te kandi'xa' ndo' ña kuvī sanatiaku Ndiosí ne nī xi'i?

Ka'án Pablo saa nī sando'o' rā ne nduu' kuenta Jesús

9 'Te yu'u ndii, ni tuu i ña kuní a saa i sakuu' ña nduxa' te sandi'i' i ne ini xini Jesús, te ñuu Nazaret.

10 Te ni xaa i ña jaan' ñuu Jerusalén, te xiin' ña ndiee' sutu kuu' nuu' ni ka'an chuun' i, te ni ñu'u kua'a' ne nduu' cuenta ña jaan' vi'e kaa. Te ni nakuita tu kuento i xiin' te yivi' ki' ni xa'ni' ra sava ne jaan'.

11 Te ki'in' va ichi' ni xa'an i saa vi'e mii' nakaya ndu te sando'o' u'vi ña'a' i, te kania'a nia xa'a' Jesús jaan'. Te xa'a' a ña ni xi'e xava'a i ni xini ña'a' i ndii, ni ndikun i sando'o' i nia ndee tuku ñu'u' mii' kua'an nia.

Ndiee' yu'u' ka Pablo saa ni nama Jesús nimá ra

(Hch. 9:1-19; 22:6-16)

12 'Te ña jaan' kua'an saa i ñuu Damasco xiin' ña ndiee' ña xa'ndia chuun' sutu kuu' nuu', xiin' ña ni ka'an chuun' ra xiin' i.

13 Ndisu ki' naa i ichi' kua'an i ikan' iin ke'in' ndii, kuni ka'an i xiin' un', rey, ña ni xini i ni kiee iin ñu'u' ndee ndivi', ña yi'é koo' chukuu' ka te sakan' ñu'u, te ni xinundu a yu'u xiin' te kua'an xiin' i.

14 Te ni nduva sakuu' ndu ñu'u', te ni xini so'o i iin tachi' yu'u' ña ka'an xiin' i xiin' tu'un hebreo ndii: "Saulo, Saulo ¿ndichun na sando'o' un' yu'u? Sando'o' xiin' mii' un' ndee naa ndo'o' toro ki' kacha'ni' ri' kaa xin' nuu'", ni kachi a.

15 Te ni ka'an i xiin' a ndii: "¿Yoo nduu' yo'ó, tákui'e?", ni kachi i. Te ni ka'an xto'o e' xiin' i ndii: "Yu'u nduu' Jesús, ña sando'o' un'.

16 Ndisu ndokoo un', te kuiin ndichi un'. Sakan' ña ni satuvi xiin' mii' i nuu' un', te ndasandu

i yo'ó tē kākā nuu nuu' i, tē ndiēē yu'u' tū un' xa'a' ña nī nia'a i nuu' un' xiin' xa'a' ña nia'a ká i nuu' un'.

¹⁷ Tē sākakú i yo'ó nuu' nē ñuu un' xiin' nuu' nē tuku' mii' tianu' i yo'ó ku'un un' vītīn,

¹⁸ tē sākuni' un' nē jaan' tē nakoo nīa ña xika' nīa ichi' nīaa', tē na kākā nīa ichi' ña yi'é ñu'u i. Sakan' tē kīēē nīa nuu' ña xiko nī'i' ña'a' ña ndiva'a, tē kō'nī nīa nuu' ña vīko nī'i' ña'a' Ndiosí. Sakan' tē xa'a' ña inī nīa kunī nīa yu'u koo ka'nu' inī Ndiosí xa'a' kuachī nīa, tē nañīn tū nīa ña va'a ña samaní' Ndiosí nē nduu' ndītīa a", nī kachī a xiin' i.

¹⁹ Ña jaan' na kuii', rey Agripa, nī xaso'o i nuu' ña nī ka'an xiin' i ndēē ndīvi'.

²⁰ Süu' jaan' ndii xī'na ká nī ka'an ndoso' i ñuu Damasco, xiin' ñuu Jerusalén, xiin' saa kua'an ká nuu' ñu'u' Judea, xiin' tein nē tuku', tē nama nīa nimá nīa xa'a' kuachī ña xaa' nīa, tē kundikun nīa Ndiosí, tē xiin' ña va'a ña xaa' nīa nia'a nīa ña xa nī nama xna'a nīa nimá nīa xa'a' kuachī nīa.

²¹ Xa'a' a jaan' na nī tiin tē judío, tē ta'an' i, yu'u nuu' kī'e yukun' ka'nu', tē nī xika rá ka'nī' rá yu'u.

²² Ndisu xa'a' a ña nī chīndiēē' Ndiosí yu'u ndii, kusaa' ka'an i tū'un a ndēē vītīn nuu' sakuu' nē yivī', naa' nē nda'vi so'o nduu' nīa, uun naa nē ka'nu' nduu' nīa. Tē sania'á i nuu' nīa saa nīi' nī ka'an tē nī ka'an tiakú tū'un Ndiosí, xiin' ña nī ka'an Moisés ña kunī a koo.

²³ Tē jaan' ndii, nī ka'an rá ña kunī a kundo'o ña kunduu Cristo, tē kīi' kuvī a ndii, xī'na ká a kunduu ña nañīaku tein nē nī xī'i, tē kunduu a

ñu'u, ña nia'a ichi' Ndiosí nuu' ne ta'an' a xiin' nuu' ne tuku'. Te ña ni ka'an te jaan' ndii, xa ni xinu a —ni kachi Pablo.

²⁴ Kij' ka'an ka Pablo ña jaan' xa'a' ra iin' ra ndii, ikan' te ni nde'i ti'e' Festo ka'an ra ndii:

—Te küu' kaxi' nduu' yo'ó, Pablo. Ni sakuu' kua'a' va un' ndee ni sana vi' xini' un' —ni kachi ra.

²⁵ Ndisu ni nakujin Pablo ndii:

—Süu' te küu' kaxi' nduu' i, xkuu' Festo. Süu' jaan' ndii ña ndixa nduu' ña ka'an i, te ña kuu' kaxi' tu nduu' a.

²⁶ Kuachi ndii xini' rey Agripa ña'a' xa'a' ña ka'an i yo'o'. Ña jaan' na kuii' ini i te ka'an i nuu' ra. Te xini kaxi' i ña xini ra sakuu' ña jaan', sakan' ña süu' ña ni yoo si'e nduu' a.

²⁷ Te yo'ó, rey Agripa, ¿ñaá kandixa' un' ña ni ka'an te ni ka'an tiakú tu'un Ndiosí? Xini' yu'u ña kandixa' un' ña jaan' —ni kachi ra.

²⁸ Te ni ka'an Agripa xiin' Pablo ndii:

—Ndee xaku' va te sanandu' un' yu'u te ndikún ichi' Cristo —ni kachi ra.

²⁹ Te ni ka'an Pablo xiin' ra ndii:

—Ndee xaku', uun kua'a' ka, ndisu xikan' va i nuu' Ndiosí ña süu' yo'ó kuii' kunduu' tu te ndikún ichi' Cristo, süu' jaan' ndii, kuní i ña kunduu' tu sakuu' ne xini so'o ña ka'an i vitin ndee naa yu'u, ndisu süu' xiin' karena ña tiin i yo'o' —ni kachi ra.

³⁰ Kij' ndi'i ni ka'an Pablo ña jaan' ndii, ni ndondichi rey jaan' xiin' te xa'ndia chuun' jaan', xiin' ña' nani' Berenice, xiin' sakuu' ne ni ndiee xiin' te ka'nu' jaan'.

³¹ Tē kij' nī kīēē nīa kua'an nīa ndii, nī xa'a' ndatu'un' xiin' ta'an' nīa ka'an nīa ndii:

—Kōo' xachi' a nī xaa tē yivi' jaan' nīa xata'an kuvī rā xa'a', uun kūnaa rā vī'e kaa —kachi nīa.

³² Tē nī ka'an Agripa xiin' Festo ndii:

—Kuvī sandoó ndiká ē' tē jaan' naa' nī xikan rā nīa sana'má nīa'a' César —nī kachi rā.

27

Sō'o nī xaa a kij' nī tī'vī' Festo Pablo nīu Roma

¹ Kij' nī ndoo Festo kuento nīa tī'vī' rā ndū nīu'u' Italia xiin' iin tundoo' ndii, nī sanakua'a rā Pablo xiin' tuku tē nīu'u' vī'e kaa nda'a' iin tē xīin' kuu' nuu', tē nani' Julio, tē xachuun' inga' xiin' iin tī'vī' tē xīin', tē xika' nuu' nuu' Augusto César.

² Tē nī kō'nī ndū iin tundoo', tun' nī kīēē nīu Adramitio. Tun' jaan' ndii, xka'ndia nū' saa nīu, nīa nīu'u' yu'u' mīnī nuu' nīu'u' Asia. Tē nī kīēē ndū kua'an ndū, tē kua'an tū Aristarco, tē nīu Tesalónica, nīa kandu'u' nuu' nīu'u' Macedonia, xiin' ndū.

³ Tē tuku kivi' nī xaa ndū nīu Sidón. Tē Julio jaan' ndii, manī' nī kuvī rā xiin' Pablo, sakan' nīa nī taxī rā ku'un koto tē jaan' nē xīnī ta'an' xiin' rā, tē chīndīēē' nīa'a' nīa.

⁴ Tē nī kīēē ndū ikan' tē kua'an ndū xiin' tundoo' yatīn xīin' nīu'u' Chipre mīi' kōo' tachī' ndīēē' tiasī nuu' ndū.

⁵ Tē nī xka'ndia ndū mīnī ka'nu' yatīn nīu'u' Cilicia xiin' nīu'u' Panfilia, tē nī xaa ndū ndēē nīu nīa nani' Mira, nīa kandu'u' nuu' nīu'u' Licia.

⁶ Tē ikan' nī xīnī tē xīin' kuu' nuu' jaan' iin tundoo', tun' nī kīēē nīu Alejandría, tun' kua'an

ñu'u' Italia. Te nì ka'an chuun' rā te nì ko'nì ndu tixìn tun' jaan'.

⁷ Te kua'a' va kivi' nì ñu'u' ndu nuu' tikui sakan' ña kuie va kua'an tundoo' jaan', te nì ndo'o xava'a ndu te nì xaa ndu nuu' ñuu, ña nani' Gnido, sakan' ña tachì' ndiee' nì nakasi nuu' ndu, te xa'a' a ña kusaa' xika' ka tachì' ndii, nì xa'an' seko' ndu ndee ñuu ña naá i'nu, ña nani' Creta yatìn Salmón.

⁸ Te xiin' kua'a' tundo'o' nì xa'an ndu saa yu'u' miji ndee nì xaa ndu iin xaan' mii' nani' Puerto Va'a, ña kandu'u' yatìn ñuu Lasea.

⁹ Te xa kua'a' va kivi' nì xka'ndia ñu'u' ndu nuu' miji, te siin' tukù ndii, xa nì kuù kuain' va kaa' ña ku'un ndu xiin' tundoo' nuu' miji jaan' ki' sakan'. Sakan' ña xa kuyatin' yoo' vixin. Xa'a' a jaan' na nì sakuni' chito Pablo te xa'ndia chuun' tixìn tundoo' jaan'

¹⁰ ka'an rā ndii:

—Te yivi' raín, tuu i ña naa' ku'un na ku'un e' ndii, kundo'o' kua'a' e' te ndoñu'u' tundoo' yo'o' xiin' sakuu' ña ndiso' nu'. Te ndee mii' e' iyo kuvi —nì kachi rā.

¹¹ Ndisu te xiin' kuu' nuu' jaan' ndii nì kandixa' ka rā ña nì ka'an te xiin' ña'a nu' xiin' te satuvi' nu' te sakan' ña nì ka'an Pablo.

¹² Te xa'a' a ña vā'a kaa' yi'e' jaan' te ndoo tundoo' jaan' yoo' vixin ndii, yatìn sakuu' rā nì ndoo kuento ña ku'un na ku'un ndu, te naa' nì kuvi ndii, xaa ndu ñuu Fenice, ña nduu' yi'e' ñu'u' Creta jaan'. Te ña jaan' ndii, so'o xito' a mii' ketá ñu'u' xiin' mii' keta' a. Te ikan' nì kuni rā ndoo ndu yoo' vixin jaan'.

So'o ni xaa a kii' ni sando'o' tachi' ndiee' ndu nuu' mini

¹³ Te ni xa'a' xika' kuie tachi' ña kuaxi xioo mini, te ni tuu ra ña kuvu ku'un ndu mii' kua'an ndu jaan'. Sakan' na kuii' ni sakaa' ra kaa vie ña tiin nu', te ni kiee ndu kua'an ndu yatın yatın ni yu'u' mini ñu'u' Creta jaan'.

¹⁴ Ndisu sie tio' ni xa'an ndu, te ni xa'a' xika' iin tachi' ndiee', ña nani' Euroclidón, ña ni kixin nuu' ñu'u' tuku ta'vi' xioo mini, te ni kondia ndiee' a tundoo' jaan'.

¹⁵ Sakan' na ni kañuu a nu' mii' kuní mii' a, te xa'a' a ña ni kuvu sanandiko' kuin ra nu' te ku'un nu' mii' kuaxi tachi' jaan' ndii, ni taxi ra ña ku'un nu' mii' chinda'a' ña'a' a.

¹⁶ Te kii' ni xka'ndia ndu xata' ñu'u' sie ña naá i'nu, ña nani' Clauda, mii' xaku ndiee' xika' tachi' ndii, ni ndo'o xava'a ndu, te ni sakaa' ndu tundoo' lulu.

¹⁷ Te kii' ndi'i ni sakaa' ndu nu' ndii, ni satiín va'a ra tundoo' chie jaan' xiin' yo'o'. Te xa'a' a ña yi'vi ra ña tiin tundoo' jaan' nuu' ñuti' mii' nani' a Sirte ndii, ni ndaxin' ra toto, ña xiku'un tachi' tun' ndoo jaan', te ni taxi ra ña ku'un nu' mii' chinda'a' ña'a' tachi' jaan'.

¹⁸ Te tuku kivi' ndii, ndiee' ka xika' tachi' jaan', xa'a' a jaan' na ni xatia ra sava ña ndiso' tundoo' jaan' nuu' mini.

¹⁹ Te kivi' ña unj ndii, ni xatia nda'a' ndu sava ndachuun', ña tiin' ra tixin tundoo' jaan', nuu' mini.

²⁰ Te xa'a' a ña xa kua'a' va kivi' kua'an ña kuasa' ka nandi', ni ndee tiuun' tüvi' ka ndiee', te sando'o' va tachi' ndiee' xava'a ña xika' jaan'

ndu ndii, ni xa'ndia iní ndu ña kaku ndu.

²¹ Te xa'a' a ña xa kua'a' kivi' kua'an ña tia'an kuxi ndu ndii, ni xikuiin ndichi Pablo ma'in' sakuu' ndu, te ni ka'an ra ndii:

—Va'a ka naa' ni kandixa' ndo' ña ni ka'an i jaan' te kije e' ñu'u' Creta kixin e'. Naa' sakan' ndii, kundo'o e' ña iyo kaa' te ndoñu'u' tu ña'a e' ña ni xatia e' kaa'.

²² Ndisu vitin ndii, ka'an i xiin' ndo' ña sandieni xiin' mji' ndo', kuachi ndii ndee iin e' kivi, tundoo' kuiti' ndoñu'u'.

²³ Kuachi ndii, Ndiosí, ña xaka'nu' i te xika' nuu' tu i nuu' ndii, ñuu ndi'e' ni satuvi a iin ángele a nuu' i.

²⁴ Te ni ka'an a xiin' i ndii: “Kuän yi'vi un', Pablo. Kuní a ku'un un' nuu' César. Te xa'a' ña kundani Ndiosí yo'ó ndii, sakakú a sakuu' te kua'an xiin' un' tundoo' yo'o'", ni kachi a.

²⁵ Xa'a' a jaan' na kuii' sandieni xiin' mji' ndo', te yivi' rain. Kuachi ndii iní i xini i Ndiosí ña koo a saa nii' ni ka'an ángele jaan' xiin' i.

²⁶ Te ndii, kuní a ña ku'un tundoo', te kani nu' yu'u' miní iin ñu'u' ña ndasi i'nu xiin' miní —ni kachi Pablo.

²⁷ Te xa uxi kumi' ta'an kivi' kua'an ña chinda'a' tachi' jaan' tundoo' nuu' miní ka'nu' ña nani' Adriático. Te yatin' na ñuu ndii, ni tuu sakuu' te xachuun' xiin' nu' ña xa kuyatin' ndu nuu' ñu'u'.

²⁸ Sakan' na kuii' ni ki'in ku'va te jaan' xiin' yo'o' te kuni ra saa kunu miní jaan'. Te ni xini ra ña kunu a oko nda'a'. Te sie ndoso' ka te tuku ni ni ki'in ku'va ra a xiin' yo'o' jaan', te ni xini ra ña kunu a xa'un nda'a'.

29 Te xa'a' ña yi'vi ra ña kan̄ ta'an' nu' xiin' yuu' ndii, ni sakoyó te jaan' kumi' ta'an kaa ki'i' vie tixin̄ tikui xiin' yo'o', te kotijn̄ kutu' yo'o' jaan' su'ma' nu'. Te ni ka'an va nimá ra ña kitu' ki'i'.

30 Te ni xika te xachuun' xiin' tundoo' jaan' kunu ra nuu' tundo'o' jaan'. Ña jaan' na kuii' ni xa'a' sanuu' ra tundoo' lulu nuu' min̄. Ni xaa ra ndee naa kuni sakoyó tu ra kaa ki'i' vie tixin̄ tikui xiin' yo'o', te kotijn̄ kutu' yo'o' jaan' nuu' nu'.

31 Ndisu ni ka'an Pablo xiin' te xiin' kuu' nuu' xiin' te xiin' ra ndii:

—Naa' ndoo te kaa' tixin̄ tundoo' yo'o' ndii, küvi kaku ndo'ó —ni kachi ra.

32 Ikan' te ni xa'ndiā jin̄ uvi te xiin' jaan' sakuu' yo'o' ña tiin' tun' lulu jaan', te kua'an̄ ndi'i nu' xiin' tikui.

33 Te kij' xa sakan' te kitu' kuii ndii, ni xandjeni Pablo sakuu' ndu ña kuxi ndu, ka'an̄ ra ndii:

—Xa kua'an̄ ux̄i kumi' ta'an̄ kivi' ña tia'an̄ kuxi e' ndee sie ña ndiatu' e' ndee ña koo.

34 Ña jaan' na kuii' ka'an̄ nda'vi i xiin' ndo' ña kuxi e', te koo ndiee' e', te kutiak̄u ka e'. Kuachi ndii ndee jin̄ ixi' xini' e' ndõñu'u' —ni kachi ra.

35 Te kij' ndi'i ni ka'an̄ ra ña jaan' ndii, ni ki'in̄ ra jin̄ xita' va'a, te ni tax̄i ra ña chindani Ndiosi xa'a' a nuu' sakuu' ndu ita' ndu jaan', te ni ta'vi' ra a, te ni xa'a' xixi' ra a.

36 Sakan' te ni xandjeni xiin' mii' sakuu' ndu, te ni xa'a' xixi' tu ndu'u.

37 Te ña sakuu' ndu te ni ñu'u tixin̄ tundoo' jaan' ndii, ni kuu ndu uvi ciento uni xiko xa'un̄ jin̄.

38 Te kii' ndi'i ni xixi ndu ndii, ni ko'ni te xachuun' xiin' tundoo' jaan' ndikin' trigo mini, te kuu xaku vie nu'.

So'o ni xaa a kii' ni tani tundoo' mii' kua'an Pablo

39 Te kii' ni kitu' ndii, ni nakuni ra nu'u' mii' ni ndekuie ra jaan'. Ndisu ni xini ra na yoo iin nda'a' mini mii' yoo kua'a' nuti', te ni kuni ra ku'un chikandu'u' ra nu' ndee nuu' nuti' jaan' naa' ni kuvi.

40 Te ni xa'ndia ra yo'o' na tiin' kumi' saa kaa ki'i' jaan', te ni ndoo a mini jaan'. Te ni sataya tu ra yo'o' na tiin' kutu' tun' ndiko' ni'i' ra tundoo'. Te ni ndani'i ra toto, na ta'nu' nuu' nu'. Te ni xika ra ku'un ndaku ra xiin' nu' nuu' yu'u' mini jaan'.

41 Ndisu tundoo' jaan' ndii, ni xa'an xikui'ni nuu' nu' mii' ndiee' mato nuti', te ikan' ni tiin ndi'i' nu' te ni kuvi ka kanda nu'. Te su'ma' tundoo' ndii, ni xa'a' a tiachi' a xaa' koo nuu' mini jaan'.

42 Sakan' te ni ndoo te xin' kuento na ka'ni' ra sakuu' te nu'u' vi'e kaa, te kua'an tixin tundoo' jaan', koto ka suntia' ra, te kunu ra.

43 Ndisu xa'a' a na ni kuni te xin' kuu' nuu' jaan' sakaku' ra Pablo ndii, ni taxi ra saa te jaan' na jaan'. Suu' jaan' ndii ni ka'an chuun' ra na te xini suntia' ndii, xi'na ra sakoyo' xiin' mii' nuu' tikui mini te naxaa ra ndee yu'u' mini.

44 Te sava tuku ra kiee xata' vixin' itun', uun kiee ra xiin' inga tu'un' tundoo' na chachi' jaan'. Te sakan' ni xaa ndu, te ni kaku va'a sakuu' ndu, te ni xaa ndu ndee yu'u' mini.

28

So'o ni xaa a kii' ni xaa Pablo ñu'u' Malta

¹ Te kii' xa ni kaku ndu ita' ndu yu'u' mini jaan' ndii, ni xini ndu kuento ña Malta nani' ikan'.

² Te ne ndiee' ikan' ndii, ni natijn va'a va ña ndu. Kuachi ndii ni na'mi ña ñu'u, te ni ka'an ña xiin' sakuu' ndu ña kutun' ndu nuu' ñu'u jaan', sakan' ña kuun' va savi', te vixin xava'a xini ndu.

³ Sakan' te kii' ni nakaya Pablo sava tutun', te taan' ra nu' nuu' ñu'u jaan' ndii, ni keta jin koq' xatu tein tun' jaan' xinu' ri' nuu' ña i'ni' ñu'u jaan', te ni tijn nu'u ri' nda'a' ra.

⁴ Te kii' ni xini ne ndiee' ñu'u' jaan' taa' xiko' ti' jaan' nda'a' ra ndii, ni ka'an xiin' ta'an' ña ndii:

—Te kaa' ndii, kuän vi' kuni e' ña jin te xa'ni' ne yivi' nduu' ra. Kuachi ndii, tee' ndee ni kaku ra nuu' mini ndii, xa ni kani ña'a' ndiosí, ña kendiaa' ya'vi' ndaku, te kutiaku ka ra —ni kachi ña.

⁵ Ndisu ni kisi Pablo nda'a' ra, te ni nama koq' jaan' nuu' ñu'u, te koo' a ni ndo'o ra.

⁶ Te sakuu' ña ndiatu ña nein nda'a' ra, uun jin kuví tío' ra. Ndisu kii' ni kuna'a' ndiatu' ña, te ni xini ña ña koo' a ndo'o' ra ndii, ni nama ña saa tuu ña ka'an ña ña jin ndiosí nduu' ra.

⁷ Te yatín ikan' kandu'u' ñu'u' jin te nani' Publio. Te jaan' ndii, te kuu' nuu' nduu' ra nuu' ñu'u' ña ndasi i'nu xiin' mini jaan'. Te ni natijn ra ndu'u vi'e ra, te ni xito va'a ra ndu'u uní ta'an kivi'.

⁸ Te yuva' te jaan' ndii, kuni kuví ra kandu'u' ra tiin' ña'a' ka'ni' xiin' tindaku' ní'. Te ni ndi'vi

Pablo mii' kandu'u' ra, te koto ña'a' ra. Te kij' ndi'i ni ka'an ra xiin' Ndiosí xa'a' te jaan' ndii, ni tondia nda'a' ña'a' ra, te ni sanda'a ña'a' ra.

⁹ Te kij' ni xka'ndia ña jaan' ndii, ni ndekuie sakuu' tukū ne kuni kuvī ndiee' ñu'u' jaan' nuu' Pablo, te ni nda'a nia.

¹⁰ Te ne jaan' ndii, ni tjin manī' va nia ndu'u xiin' kua'a' nuu' ña va'a. Te kij' ni ki'in ndu tundo'o' kua'an ndu ndii, ni taxī nia sakuu' ña ni kuni nuu' ndu.

Sq'o ni xaa a kij' ni xaa Pablo ñuu Roma

¹¹ Te kij' ni ndi'i unī ta'an yoo' ña ndiee' ndu ikan' ndii, ni ko'ni ndu jin tundo'o', tun' ni kiee ñuu Alejandría. Tun' jaan' ndii, ni ndiatu nu' ikan' ndee xka'ndia yoo' vixin. Te nuu' nu' ndii, ita' uvi ta'an ndiosí, ña nani' ndiosí kuate.

¹² Te kij' ni xaa ndu yi'e', ña kandu'u' ñuu Siracusa ndii, ni ndoo ndu ikan' unī ta'an kivi'.

¹³ Te ndee ikan' ni kiee ndu te kua'an ndu yatīn yatīn yu'u' minī jaan' xiin' tundo'o' jaan' te ni xaa ndu yi'e' ña kandu'u' ñuu Regio. Te ni ya'a tukū kivi' kij' ni xika tachī' va'a, ña kuaxi xata' a mii' kua'an tundo'o' jaan'. Te tukū ka kivi' ni xaa ndu ndee yi'e' ña kandu'u' ñuu Puteoli.

¹⁴ Te ikan' ni xini ta'an' ndu xiin' sava ne ndikún Jesús. Te ni ka'an nda'vi ne jaan' xiin' ndu ña ndoo ndu ikan' uxā ta'an kivi' xiin' nia, ndi'i jaan' te kua'an ndu ndee ñuu Roma.

¹⁵ Te kij' ni xini ne ndikún ichi' Jesús kuento ña ni xaa ndu ñuu Puteoli jaan' ndii, ndee ñuu Roma ni kiee sava nia, te ni kixin natīn nia ndu'u ndee ya'vi ña nani' Apio. Te sava tukū nia ni kixin natīn ndu'u ndee jin xaan' mii' nani' unī

ta'an vi'e. Kij' nì xinj Pablo ne jaan' ndii, nì taxì rā ña chindani Ndiosí xa'a' nia, te nì kundienì nimá rā.

¹⁶ Te kij' nì xaa ndu ñuu Roma ndii, nì sanakua'a te xín' kuu' nuu' jaan', te ñu'u' vi'e kaa, te ndiaa rā kua'an rā jaan' nda'a' te xito' vi'e kaa ñuu Roma jaan'. Ndisu nì ndu'u' siin' mji' Pablo iin vi'e xiin' iin te xín', te xito' ña'a'.

Ka'an ndoso' Pablo nuu' te judío, te ndiee' ñuu Roma

¹⁷ Kij' nì xka'ndia unì ta'an kivi' ndii, nì kana Pablo te judío, te kuu' nuu', te ndiee' ñuu jaan'. Kij' nì nakaya te jaan' ndii, nì ka'an rā xiin' rā ndii:

—Ñani ta'an' i, yu'u ndii köo' ndee iin ña nia'a nì xaa i xiin' ne judío, ne ta'an' e', te nì ndee nì xka'ndia tu i ña nì nakoo ne xij' yata' e' xaa' e'. Ndisu nì tijn te ta'an' e', te Jerusalén, yu'u ñuu jaan', te nì sanakua'a rā yu'u nda'a' te xín', te romano.

¹⁸ Te kij' ndi' nì sana'má te romano jaan' yu'u ndii, nì kunì rā sandoó ndiká rā yu'u xa'a' a ña köo' kuachì, ña xata'an kuvì i xa'a' nì xaa i.

¹⁹ Ndisu xa'a' a ña nì ka'an te judío, te ta'an' e' jaan', ña sandoó ndiká rā yu'u ndii, nì kunì a ña kakan i ña sana'má César yu'u. Ndisu nì xaa i sakan', te tijn kuachì te ñuu e' jaan'.

²⁰ Xa'a' a jaan' na nì kana i ndo'ó, te kunì i nuu' ndo', te ka'an i xiin' ndo'. Kuachì ndii, xa'a' a ña kandixa' i ña ndiatu' inì yoo', ne Israel, tijn karena yo'o' nda'a' i —nì kachì rā.

²¹ Te nì ka'an te jaan' xiin' rā ndii:

—Ndee iin tutu tia'an na^{tiin} ndu nda'a' te ta'an' e', te ndiee' nu'u' Judea, ña ka'an xa'a' yo'ó, te ndee iin tú te ndiee' ikan' tia'an kixin yo'o', te chindu'u' ra kuachi xa'a' un', uun kanja'a ra xa'a' un'.

²² Te ndii, kuní ndu kuní so'o ndu saa xanini un' xa'a' ne kandixa' naa kandixa' un' jaan', sakan' ña xini' ndu kuento mii' ka ña kini va ndatu'un' ne yivi' xa'a' ne ndikún ichi' xaa' jaan' —ni kachi ra.

²³ Te ni chindu'u' te jaan' iin kivi' ña kuní so'o ka ra xa'a' ña jaan'. Te kua'a' va ra ni kixin vi'e mii' ndu'u' Pablo kii' ni xaa kivi' jaan'. Te nduvi' ni ka'an Pablo xiin' ra xa'a' saa kuvi ko'ni e' nda'a' Ndiosí, te ka'ndia chuun' a nuu' e', te ni xika ra sakandixa' ña'a' ra ña xa'a' Jesús ka'an tú'un ndeí' Ndiosí, ña ni ke'i Moisés, xiin' ña ni ke'i te ni ka'an tiakú tú'un a.

²⁴ Te sava te jaan' ni kandixa' ña ni ka'an Pablo, te sava tuku ra ni kandixa' ña jaan'.

²⁵ Te xa'a' ña ni nakuitá kuento ra ndii, ni xa'a' kiee' ra kua'an ra, sakan' na ni ka'an ka Pablo ña yo'o' xiin' ra ndii:

—Va'a va ni ka'an Espíritu Santo xiin' ne xii' yata' e', xiin' ña ni ke'i Isaías, te ni ka'an tiakú tú'un Ndiosí ndii:

²⁶ Kua'an te ka'an un' xiin' ne yivi' ña'a' ndii: Kuní so'o te kuní so'o ndo', ndisu kündani xachi' ndo'.

Te koto te koto ndo', ndisu küvi xachi' kuní ndo'.

²⁷ Kuachi ndii ni xaxii nja nimá nja.

Te xini so'o te xini so'o nja, ndisu xaa' nja kuenta. Te xito' te xito' nja, ndisu küvi kuní nja ña yoo jaan'.

Sakan' xaa' nja koto ka kunj so'o nja.
 Te xaa' tu nja sakan' koto ka kunj nja.
 Te xaa' tu nja sakan' koto ka kundani nja xiin'
 nimá nja.
 Xa'a' a jaan' na nandiko' nja nuu' i, te sanda'a
 ña'a' i.

Ni kachi a.

²⁸ 'Xa'a' a jaan' na, kunj a ña kundani ndo'
 vitin, ña Ndiosí ndii, nuu' ne tuku' ti'vi' a ña
 ka'an xa'a' ña sakakú a yoo'. Te ne jaan' ndii,
 kunj so'o xna'a nja a —ni kachi ra.

²⁹ Te kij' ndi'i ni ka'an Pablo ña jaan' ndii,
 ndiee' va kani' ta'an' te judío jaan' kuento ni kiee
 ra kua'an ra.

³⁰ Te nii' uvi kuiya ni ndoo ka Pablo vi'e mii' ni
 tatú ra ikan'. Te ni natin ra sakuu' ne ni xa'an
 koto ña'a' ikan'.

³¹ Kij' sakan' ndii, ka'an ndoso' ra xa'a' saa
 kunj Ndiosí ka'ndia chuun' a nimá e', xiin' xa'a'
 xto'o e' Jesucristo. Te ni xaa ra ña jaan' xiin' ña
 ndieni, te koo' tu ni xikuíta'nu nuu' ra xa'a' ña
 jaan'.

**El Nuevo Testamento en el Mixteco de
Ayutla**
**Mixtec, Ayutla: El Nuevo Testamento en el Mixteco
de Ayutla New Testament**

copyright © 2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ayutla Mixtec

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 19 Dec 2025 from source
files dated 29 Jan 2022

7e4f3497-fb83-5234-ac91-e00e1d534904